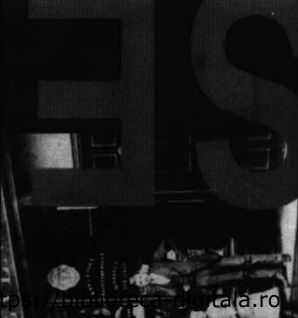

Revistă editată de
Consiliul Județean Brașov

**serie nouă
nr.13 (21) 2001**

**revistă fondată la
Brașov în 1990**

in ter val

**LITERATURA
NOII EUROPE**

Editorial	3
ANCHETA INTERVAL	
Ion Bogdan Lefter	5
Bedros Horasangian	6
Călin Vlasie	6
Michael Astner	7
Gheorghe Iova	8
Doru Mareș	8
Caius Dobrescu	9
Al. Th. Ionescu	12
Sorin Preda	13
Alexandru Mușina	14
Romulus Bucur	14
Gheorghe Crăciun	15
PUNTE	
Andrei Bodiu	19
LITERATURA NOII EUROPE	
Felicitas Hoppe	
Sylvia Treudl	
Laurynas Katkus	
Mike McCormack	
Esad Babačić	
Richard Wagner	
Georges Hausemer	
Mahir Öztaş	
Aleš Šteger	
PATRU CĂRȚI – PATRU COMENTARII	
Romulus Bucur	
Raluca Benga	
Cristina Podoreanu	
Adrian Lăcătuș	
DEBUT	
Cornel Donea	
Mădălina Deteșanu	
Ștefan Ungurean	
APELUL DE SEARĂ	
Europa și noi	19
Pantoful stâng	23
biedermensch explică unui turist, cu toate că-i străin, lumea	25
Poeme	29
Îngerul ruinei	35
Poeme	45
Autoritatea clovnului. Scriitorul în societatea mass-media	49
Pe unde-am umblat?	55
Comitetul de observatori ai lunii	63
Poeme	68
Istoria unei dorințe	73
Un roman al dedublării	75
Nadiana	77
The International	80
Poeme	82
Poeme	85
Despre spiritul antreprenorial	88
	95

Editorial

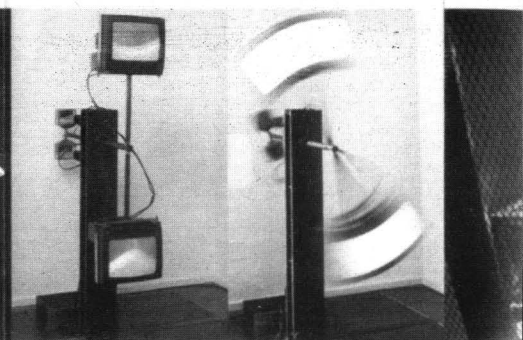
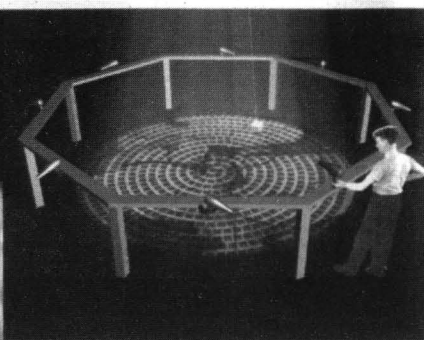
Numărul 13 al revistei “Interval” propune o călătorie prin cultura europeană a anilor pe care îi trăim. Ideea acestui număr a fost o consecință a relațiilor și contactelor pe care membrii redacției revistei noastre le-au avut cu lumea culturală, îndeosebi literară, a Europei.

E de la sine înțeles că oferta noastră nu poate fi decît o “aromă” de Europă. Incursiunea este însă necesară pentru că autorii care au acceptat colaborarea cu revista noastră sînt personalități în țările în care trăiesc.

Contribuțiile la acest număr au fost selectate chiar de autorii pe care îi prezentăm și care, geografic vorbind, acoperă un spațiu care unește, simbolic, Lituania și Irlanda, Turcia și Germania.

Considerăm că este, și din acest punct de vedere, o onoare pentru “Interval”, dar și pentru comunitatea brașoveană, să realizeze un număr de revistă, care, așa cum dorim programatic, să ne apropie de lumea căreia, de fapt, îi aparținem, Europa. Pe de altă parte, revista include și un număr de răspunsuri la o anchetă culturală pe tema “exportului” de cultură românească. Am considerat necesar nu doar să oferim un “eșantion” cultural european dar să și vedem care ar fi soluțiile pentru ca literatura și cultura română să fie promovate.

Redacția

M + M

nackt hackt, 1997
nuda grida, 1999

Der Blick in die beiden Videoinstallationen gewährt gleichzeitig Einblick in psychische und physische Befindlichkeiten von Mann und Frau. Archetypische Bildfolgen ermöglichen die Auseinandersetzung mit dem eigenen Ich.

Jochen Gerz

Das Geschenk, 2000

Wir laden Sie ein, sich porträtieren zu lassen. Nehmen Sie anschließend ein gerahmtes Foto mit nach Hause. Werden Sie Teil des Kunstwerkes. Bewachen Sie

Jim Campbell

Ohne Titel, 2000

Die Bilder von 15 Videokameras werden zu einer Live-Collage komponiert, in der die Besucher mit sich selbst, ihrer Gegenwart, der Geschichte des Ortes und der Architektur des Ausstellungsareals konfrontiert werden.

Bill Seaman

Exchange Fields, 2000

Drei Projektionsleinwände und 13 interaktive Skulpturen laden dazu ein, das Instrumentarium des menschlichen Körpers und die Schönheit des menschlichen Körpers zu entdecken. Sie

Roxy Paine

Crop No. 2, 1999

Ein rechteckiges Stück Wiese mit Mohnpflanzen, vom Schößling bis zur reifen Opiumkapsel: Roxy Paines „künstliche Gärten“ sind perfekt ihren natürlichen Vorbildern nachempfunden. Scheinbar völlig fehl am Platz, verweisen sie in ihrer Künstlichkeit auf die Entfremdung des Menschen von der Natur mit all ihren sozialen und philosophischen Auswirkungen.

Perry Hoberman

Workaholic, 2000

Längst hat sich der Barcode an den Supermarktkassen durchgesetzt. Doch mit den schwarzweißen Strichen lässt sich bei

Studio Azzurro

Dove va tutta 'sta gente?, 2000

Drei hintereinander frei im Raum stehende Automatiktüren dienen als Projektionsflächen. Die Videobilder zeigen Menschen, die versuchen allein oder in Gruppen diese Barriere zu überwinden. Bewegungssensoren reagieren auf die Besucher: Die Türen öffnen sich, die Bilder verändern sich, die Barrieren verschwinden.

Kirsten Johannsen

Glasen, 1996

„Wie doch die Zeit vergeht!“ ... das lässt sich hier sehr deutlich erfahren. Reale Zeit und medial vermittelte Zeit treffen aufeinander. Raum und Zeit verbinden

Misch

Transfor

Die weit Schacht Intervent Künstler des Raum sprache.

Doug

The Terr

Describe Tornados Bilder un füllen de schießt B

1. Este cultura română un bun de export?
2. Care sînt căile ei de promovare?

Ion Bogdan Lefter

scriitor, directorul săptămînalului
"Observator cultural", București

Sînt și eu de părere, ca aîta lume, că valorile culturale pot constitui cel mai ușor de exportat bun național. Investițiile, pentru a crea o industrie competitivă sînt enorme, pe cînd investițiile ca să-ți promovezi operele literale, teatrale, muzicale și așa mai departe sînt mult mai mici. Pe de altă parte, înainte de a intra mai în detaliu, aș prefera să fac și o relativizare a acestei teme. Se obișnuiește în România să se vorbească destul de patetic despre necesitatea de a ne exporta bunuri în străinătate ca o șansă de a ne face cunoscuți în lume. Nu e deloc sigur că, dacă am face o asemenea promovare mai sistematică și mai bine finanțată, am deveni dintr-o dată în orizontul internațional o cultură competitivă cu cea germană, cea franceză sau cu cea americană etc. Cu alte cuvinte, cred că e bine ca întotdeauna, în astfel de discuții, să judecăm lucrurile pornind de la statutul marginal al unei culturi periferice în sistemul vast, complex al celor europene. Din marginalitatea noastră, sigur că avem ceva de spus și putem exporta valori culturale, o și facem, numai că nu toate formele artistice sînt prizabile în egală măsură în străinătate. Teatrul, de exemplu, a avut bune ecouri de-a lungul anilor '90, multe spectacole românești fiind invitate la festivaluri internaționale, în turnee care au recoltat adeseori elogiuri extraordinare, muzica simfonică, cea actuală, contemporană, este de asemenea mai ușor de recepțată, dincolo de barierele lingvistice. În

Occident avem o serie de artiști vizuali, artiști plastici, arhitecți cu rezultate spectaculoase. Nu circulă destul de bine totuși artiștii români din țară în circuitele expoziționale vest-europene, mondiale, dar și aici s-au făcut pași utili: la ultimele două bienale de la Veneția am fost mult mai bine reprezentați decît pînă atunci. În ce privește literatura, lucrurile sînt ceva mai complicate, bariera lingvistică joacă un rol decisiv și problema nu este doar de a echivala în limbi occidentale sau orice limbă, poeme sau romane românești, ci de a găsi echivalențe de gust, de mentalitate, de coduri. Nu doar transcrierea lingvistică contează, ci și intrarea într-o anumită rezonanță cu orizontul de receptare din alte părți. Asta înseamnă că programe mai atente, mai eficiente de traduceri ale literaturii române ar trebui să țină cont de ce poate să placă, nu doar de ceea ce am vrea noi să placă peste hotare. De asemenea, s-au făcut pași și în acest domeniu în ultimii ani: unele edituri au început să scoată cărți în limbi străine din ce în ce mai des, o serie de foarte utile instrumente de informare, care permit unui public cultural-occidental sau editorilor, organizatorilor de festivaluri și alte forme de dialog internațional să afle cam ce se întîmplă la noi, care ar fi numele mai importante, ideile literare și modelele pe care noi le-am putea transmite. Unii autori români au reușit să fie traduși în edituri occidentale, în așa fel încît în ultimii ani circulația literaturii

române în străinătate începe să se deplaseze de la vechiul model Zaharia Stancu – Nicolae Breban la un nou model Mircea Cărtărescu – Gheorghe Crăciun, ceea ce cred că e o evoluție necesară și firească a literaturii române în postmodernitate.

Una peste alta, și în materie de export cultural stăm destul de modest. După un deceniu și mai bine de postmodernism nu avem încă puse la punct strategii mai ample promovate de structuri guvernamentale sau finanțate de stat, nici din inițiativă privată, dar totuși, pe lângă rezultatele concrete disparate, se construiesc încet-încet premisele tentativei de ofensivă concertată a imaginii culturale românești în lume. Să vedem ce ne aduc anii următori.

Bedros Horasangian

prozator, publicist, București

Mă numesc Bedros Horasangian, nu lucrez pentru nici un post de radio. Nici pentru Uniunea Scriitorilor, sînt o persoană particulară; întrebarea pusă de dl Andrei Bodiș este, dacă “cultura română este un bun de export?”

Da! Este un bun de export.

Întrebarea a doua era “care sunt căile de promovare?” Nu știu! Pentru astăzi deocamdată atît, cam așa termina Stalin ședințele de birou politic.

Călin Vlasie

poet, directorul Editurii “Paralela 45”,
Pitești

Chestiunea exportării literaturii române și a culturii române în general este extrem de presantă acum. Am participat la foarte multe întâlniri în afara țării, la târguri internaționale și mi-am dat seama că literatura română e puțin reprezentată și, mai grav,

nu există o strategie coerentă privind promovarea exportului literaturii și culturii românești. La “Paralela 45” am sesizat acest lucru încă de acum cîțiva ani de zile și, ca urmare, am creat cîteva colecții de export. Din păcate inițiativa e destul de singulară în România însă, din fericire, constat, mai ales în ultimele săptămîni, că Ministerul Culturii este foarte interesat de acest lucru, de imaginea României prin cultură, ceea ce constituie o schimbare radicală.

Personal, particip la multe întruniri de lucru în cadrul unor comitete consultative voluntare, alături de editori foarte importanți și de reprezentanții tuturor asociațiilor de editori și scriitori. Constat la Ministerul Culturii că, pe de o parte, imaginea prin cultură începe să fie luată în seamă și am pledat în acest sens pentru organizarea mult mai bună a târgurilor internaționale de carte (la Paris, Frankfurt, Praga, Varșovia, Budapesta). Pe de altă parte, Ministerul Culturii e interesat (la propunerea mea) de promovarea literaturii române contemporane. Pentru că am constatat, cu diverse prilejuri, că alte literaturi promovează tineri de douăzeci, douăzeci și cinci de ani, iar noi sîntem în situația că nu putem promova în afară nici măcar “tineri” de cincizeci de ani. Ministrul Culturii, prin ministrul secretar de stat, domnul Rotaru, a fost interesat de acest lucru, ba mai mult, s-a făcut o propunere de înființare a unui institut național pentru traduceri după modele occidentale. Și aici a avut un rol foarte important ministrul secretar de externe, domnul Cristian Niculescu, dar și editorii prezenți la aceste întâlniri de la Ministerul Culturii.

Eu am fost profund nemulțumit de tîrgul de carte de la Frankfurt, din mai multe motive. O dată pentru că nici de data aceasta România nu s-a putut prezenta la un standard european, așa cum s-a întîmplat cu Polonia, cu Cehia ca să ne referim doar la țările est-europene, să nu mai

vorbesc de Grecia, care a fost invitata de onoare și a avut un stand special. Sigur că a fost mai bine decât în alți ani, dar România nu se află încă la nivel de standard european. Am fost nemulțumit pentru că exista un stand al AER-ului și standuri individuale cumpărate direct de la organizatorii târgului de la Frankfurt, și mi s-a părut că nu există o coerență foarte bună a ceea ce însemna România editorială la Frankfurt în această toamnă. Am propus o coerență în acest sens – și iarăși, repet, ministrul secretar de stat, domnul Rotaru și ministrul Teodorescu au această opțiune pentru o coerență a prezenței românești la târgurile de carte internaționale –, apoi mi s-a părut că este absolut jignitor și, oricum, deloc reprezentativ, catalogul AER-ului, unde, la capitolul export, erau prezenți autori numai de la Humanitas, culmea, Humanitas neparticipând la târgul de carte. Și asta numai pentru că președintele AER-ului este aceeași persoană care conduce editura Humanitas. Am sesizat acest lucru imediat pentru că o parte din cataloage le-am dus chiar eu la Frankfurt cu mașina editurii și mi s-a părut că acest mod de a pune problema e absolut primitiv. Lipsa de cooperare, lipsa de dialog între asociațiile de editori, între editori și între asociațiile de editori și editorii implicați în manifestările de la târgurile internaționale nu duce la nimic bun. De aceea am pledat și la întâlnirile de la Ministerul Culturii din cursul lunii noiembrie pentru o coerență. Am pledat pentru un stand comun, am pledat pentru un catalog în care să fie scriitori români pentru export, dar întrebată fiind fiecare editură în parte ce are de prezentat. Nu cred că există vreo editură care să nu aibă cel puțin un autor pe care să vrea să-l promoveze în afara graniței.

Concluzia este că România are această posibilitate pentru că are o literatură competitivă – nu mi se pare mai prejos decât

literatura poloneză sau cehă, sau chiar sud-americană –, numai că la noi nu a existat o strategie până acum, o coerență, și mă bucur foarte mult că Guvernul a înțeles în sfârșit că trebuie investit foarte mult în cultură, pentru că dacă este vorba de imagine, nu putem realiza o mai bună imagine decât prin fapte de cultură. România poate ieși în acest moment cu foarte puține lucruri în afară. Ori unul dintre aceste lucruri este însăși literatura.

Michael Astner

poet, publicist, Iași

Eu sînt convins că, în general, cultura românească și, în special, literatura pot fi un bun exportabil pentru că, aflîndu-mă cîțiva ani în Germania, din ce-am putut urmări din presa culturală mai ales, senzația a fost mereu că, cel puțin în Germania, arta, literatura erau într-o oarecare stagnare. E greu de definit prin ce se remarcă această stagnare... Parcă nu era mișcare în scena artistică literară, în așa-zisul *Literaturbetrik*, cum spun nemții, care include tot ce ține de cărți, de publicații, de literatură. De ce sînt convins că literatura noastră poate fi un bun exportabil? E aproape un clișeu acum, dar cred că e adevărat că românii nu duc lipsă de idei, de spirit artistic, de tot ce ține de creația artistică, numai că le lipsește știința promovării acestei creații artistice, a culturii în general. Ca să pornim de la un exemplu concret, noi am scos o antologie la Iași, în limba engleză: *Opt poeți din Clujul 8*, în traducerea lui Adam J. Sorkin, cu ajutorul autorilor. Eu am fost mereu sceptic vis-a-vis de asemenea cărți apărute în România, fie ele în germană, franceză sau engleză. Ele au foarte mici șanse de a pătrunde pe piața străină. Autorul, fie el romancier ori poet, trebuie, ca să aibă succes, să fie descoperit de cei de acolo. Altfel, e foarte greu să fie desco-

perite niște valori de către Occident.

Ce se poate face ca să ajuți să fie descoperiți artiștii buni, actorii, pictorii, artiștii plastici, e greu de spus. Poate că, teoretic cel puțin, dacă Ministerul Culturii ar face mai mult, ar trimite atașați culturali, oameni de valoare și nu tot felul de sinecuriști plasați pe orbita asta a ambasadelor din Occident... Țasta ar fi un punct în care ar trebui să se schimbe ceva.

Doru Mares

poet, critic de teatru, directorul
Teatrului "Andrei Mureșanu" din
Sfântu Gheorghe

Eu cred că, la ora actuală, cultura română e printre puținele bunuri apte de export, pentru că în afară de dat grâu pe șters datorii lui Ceaușescu și la alți "bizantini" nu prea știu ce-am putea vinde, industrial. Am putea cumpăra, în schimb. Cultural, eu cred c-am și vândut de pe la Cantemir încoace foarte bine. Și cred că avem și o șansă (și aici Eminescu ar putea fi un bun exemplu) de încheiere vajnică de curente și atunci marfa este iarăși vandabilă.

Teatral, lucrurile sînt cam la fel: experiențe vestice se aglutinează balcanic într-un mod suficient de excitant ca vesticul să se apropie, pentru că ori repetă (complet aberant pentru sistemul lor) niște experiențe gata consumate, ori chiar, pe alocuri, se reinventează. Eu, de exemplu, în materie de teatru, înțeleg că în ultimii ani am evoluat: îl văd pe Radu Afrim că se duce în Elveția și le rupe gura tuturor cu *Sînge și spermă*, de un realism foarte crud și foarte crunt. Deci preluarea unor fapte recent consumate și trecerea lor printr-un filtru, pentru care, pesemne, geografia de-aici e aptă, face în mod sigur ca partea asta din societatea noastră, cultura, să fie printre puținele bunuri de export (ca tu

rism nu importi, cel mult faci import cu turiști). Cu canalele de vânzare-cumpărare stăm, cred eu, nu deficitar, ci deloc.

Mă gîndesc că în literatură un sistem de traducere și de promovare a acestora pur și simplu lipsește. În teatru, iarăși, dacă ai norocul să te vadă un străin, ai șansa să-ți vinzi o marfă pertinentă afară. Dacă nu, cu ceea ce se trimite oficial la export, la ora asta două treimi e marfă gata perisată: spectacole gata prăfuite, experiențe gata consumate, gata moarte. Nu poți să trimiți un cadavru gata pus pe picioare, că se cheamă zombie... ori noi deocamdată asfixiem piața cu zombie. Repet, n-avem norocul ca negustorul să fie occidental. Dacă e într-adevăr occidental, totul e OK, dacă e român... eu n-am auzit de negustor român.

Gheorghe Iova

scriitor, București

1. De export literatura română va fi, pentru că noua lume globalizată constă din treceri de graniță, adică o lume de interomologări. Și atunci, cu siguranță că și literatura română intră în jocul ăsta, pentru că, tu știi teoria mea, acțiunea este textuală, iar literatura, în ciuda (re-)trogloditilor, cum au fost comuniștii și chiar dictatura lui Carol al II-lea, va fi lucru de export, nefiind încă dependentă de măgăria asta cu folclor, cu popor, cu post-expoziția de la Eiffel din 1889, cînd murea Eminescu.

2. Supărarea mea pe Uniunea Sovietică și sferile ei de influență este că, fiind a doua limbă a lumii, în sens instituțional, avînd copy-right-urile cumpărate, avea o clauză incredibilă – la numai 10 zile după apariția cărții, putea s-apară și-n limba rusă. Uniunea Sovietică putea, pentru că e indiferent în ce limbă respiră o limbă, problemele traducerii sînt numai ale ei, o limbă poate să rămână întreagă în orice limbă, ca să zic așa.

Cred că e foarte important să discutăm sintagma “export de cultură”, pe care o auzim adeseori în discursul de legitimare al elitelor din domeniu. Ea trebuie discutată tocmai fiindcă este discutabilă, adică ambiguă şi manipulabilă / manipulativă. În opinia mea, această împerechere de cuvinte, care, din perspectiva mentalităţii tradiţionale, are ceva de oximoron, (de tipul “zăpadă fierbinte”), reflectă ceva esenţial legat de spiritul tranziţiei din cîmpul cultural.

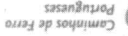
Agenţii acestuia au fost, pînă în 1989, obişnuïţi să se adreseze distribuitorilor comunişti de resurse cu argumente legate de puterea de mobilizare sau de semnificaţia patriotică a activităţii lor (pînă şi cele mai liberale demersuri trebuiau justificate, pentru a deveni publice, tot prin aceste argumente). După 1989 s-a căutat continuu refacerea acestei relaţii cu autoritatea de stat, de pe o poziţie de prestigiu. Dar, din momentul în care aceste autorităţi au evoluat peste noapte de la mimarea umanismului socialist, la simularea eficienţei economice, şi actorii cîmpului cultural cu experienţă în dobîndirea resurselor şi-au schimbat discursul, încercînd să prezinte “cultura” drept unul dintre cele mai importante articole de export “fabricate în România”. O dată cu lansarea discuţiei despre integrarea europeană, şi argumentul “exportului cultural” a căpătat o nouă energie, configurîndu-se convingerea că produsele culturale sînt, probabil, singurele care ar rezista imediat într-o competiţie directă pe marea piaţă liberă a Uniunii.

Avem aici o situaţie tipică de glisare necontrolată a unor sensuri figurate către sensurile proprii sau, altfel spus, de luare a unei metafore drept realitate. Exportul despre care se vorbeşte în legătură cu

politicile de dezvoltare a României are un sens economic foarte precis, problema fiind a reechilibrării balanţei de plăţi. România trebuie să exporte, fiindcă nici o ţară, înţeleasă ca sistem economic coerent, nu poate să consume mult mai mult decît produce. Or tocmai acesta este fenomenul care se reflectă în dezechilibrul dintre importuri şi exporturi care a caracterizat, pînă la guvernul Mugur Isărescu, economia noastră. Din această perspectivă este evident că “exportul cultural” este o simplă glumă, că nu te poţi aştepta să ridici nivelul de trai vînzînd în Occident reprezentaţii teatrale, romane sau tablouri.

De altfel, această idee este atît de absurdă, încît nici nu cred că a trecut, formulată ca atare, prin capul cuiva. Nici unul dintre susţinătorii “exportului de cultură” nu ar fi de acord să primească bani publici pentru a-şi exprima imaginaţia creatoare, pentru ca apoi să trebuiască să dea socoteală de succesul sau insuccesul pe piaţă al produselor sale. O asemenea relaţie comercială “vulgară” este respinsă cu oroare. Se sugerează, însă, că, fără a putea fi eficientă direct sau într-un mod cuantificabil, cultura contribuie decisiv la eficienţa economică. Astfel încît ar trebui să înţelegem asocierea noţiunilor de “cultură” şi “export” în sensul că o largă difuzare în Occident a produselor noastre culturale, prin investiţii pe care statul trebuie să accepte de la început că nu le va putea recupera, va deschide acolo calea tractoarelor de la “Tractorul” sau radiatoarelor de la “Romradiatoare” (ca să introducem un parfum autohton, pur braşovean).

Putem să ne mirăm că nici măcar administratori pe care nu-i dă raţionalitatea afară din casă, cum sînt cei ai economiei româneşti, nu s-au lăsat convinşi de o asemenea argumentaţie fantezistă? În opinia mea, teoria “exportului cultural” demonstrează gradul înalt de confuzie între economie şi ideologie care

LER LISBOA

persistă în mentalitatea elitelor noastre culturale. Din această perspectivă, schimbările economice sînt filtrate prin ideologia culturii naționale înalte, așa cum la comuniști erau filtrate prin ideologia marxist-leninistă. Se revelează aici un defazaj important față de lumea europeană, care merită analizat cu atenție.

Explicația acestui defazaj este istorică. La noi supraviețuiesc mentalități din prima epocă a modernizării noastre, din secolul al XIX-lea, cînd întreaga Europă era dominată de elite de tip aristocratic (inclusiv democrații liberali aparțineau acestei minorități), sistemul culturii înalte ocupînd o poziție centrală în societate. Atunci, integrarea în cultura înaltă se afla în centrul integrării europene. La aceasta se adaugă atitudinile modelate de comunism: într-un sistem bazat pe ideologie producția simbolică este plasată, în mod obiectiv, într-o poziție centrală, iar “exportul cultural” reprezintă o armă importantă în bătălia ideologică internațională.

Dar societățile occidentale cărora România vrea să li se alinieze au trecut prin metamorfoze structurale profunde, care au făcut ca definiția și funcția socială a culturii să se modifice esențial. Liniile de demarcație dintre cultura înaltă și cultura populară, dintre sfera valorilor ideale și a celor practice, dintre viața contemplativă și viața activă au dispărut sau au fost retrasate. Tendința de a face din Cultură un substitut al religiei sau rețelele culturale care alimentează miturile fondatoare intangibile au dispărut sau au fost marginalizate. Statutul însuși al culturii ca sistem de omogenizare națională a cedat pasul acceptării diversității reale, a pluralității sistemelor de valori.

În aceste condiții, o idee despre “exportul cultural” asemănătoare aceleia care funcționează la noi este aproape imposibilă. În sistemul de referință european:

a) fie este vorba despre o *industrie culturală*, care poate beneficia în situații precise de subvenții naționale sau europene, dar care se conduce, în “exporturile” sale, după logica de ansamblu a profitului realizat pe piața liberă; b) fie este vorba despre *politici de promovare culturală* girate de autoritățile de resort europene sau ale statelor membre, care presupun alocarea fondurilor prin concurs de proiecte, către structuri private sau publice orientate spre eficiență.

Este foarte important să distingem între piața culturală, cu mecanismele ei de autoreglare, și politicile culturale, care tind să stabilească, să prezerve, să remodeleze constant reprezentarea asupra unei anumite identități colective, în cadrul concertului european și global. Cea din urmă nu trebuie în nici un caz să o subordoneze sau să o asimileze pe cea dintîi. Cultura patronată și subvenționată nu este neapărat o amenințare la adresa libertății politice – există exemple, în țările nordice sau în Germania, bunăoară, de subvenționare aproape programatică a manifestărilor artistice radical și violent critice față de sistemul politic și social. Marea amenințare este la adresa creativității originale: multiplicarea subvențiilor diminuează drastic curajul liberei întreprinderii, al asumării riscului de a investi în inovație.

Pe de altă parte, există un consens confortabil majoritar în favoarea dreptului statelor de a duce politici culturale prin care să construiască o imagine atractivă, demnă, coerentă asupra societăților pe care le reprezintă. Dar această funcție de a asigura coerență în comunicarea cu alte state nu se legitimează prin faptul că există un spirit transcendent al națiunii etnice majoritare în cuprinsul respectivului stat. Coerența nu se leagă de “unitatea spirituală”, ci de asigurarea inteligibilității, adică a unui cadru de reprezentare omogen și rea-

lizat cu profesionalitate pentru diversitatea de culturi etnice, artistice, religioase, etice, ale existenței cotidiene care se manifestă în cadrul respectivului stat.

Blocarea în ideea că avem o cultură minunată, pe care statul ar trebui s-o cumpere de la producător cu prețuri substanțiale pentru a o trimite la export este absolut contraproductivă. Această viziune mitologică trebuie înlocuită prin două mecanisme care numai ele ne pot arăta dacă și în ce fel produsele culturale românești pot fi puse în circulație într-un spațiu european.

Mai întâi, este vorba despre competiție, despre funcționarea pieței libere în spațiul cultural, care ne va indica nu doar cine sînt creatorii și managerii cei mai apți de performanțe, dar și care sînt genurile cele mai competitive. Și, vreau să subliniez, aici putem avea surprize imense. De exemplu, articolul cultural disponibil pe piața internă care se bucură de cea mai mare căutare în Europa este muzica țigănească. La fel, este posibil ca, bine scoase pe piață, manelele care exasperează elitele noastre culturale să se dovedească de foarte mare succes pe piața occidentală, prin amestecul lor absolut insolit de muzică pop și folclor suburban.

În al doilea rînd, este vorba despre dezbaterea publică. Adică de modalitățile în care se elaborează politicile publice din domeniul cultural, de modul în care se fixează obiectivele pentru care și modalitățile prin care se cheltuiesc banii publici în domeniul "promovării culturii peste hotare". Asemenea investiții se justifică (aceasta neînsemnînd că aceste justificări nu sînt discutabile) prin aceea că o reprezentare consistentă și nuanțată asupra identității românești reprezintă nu atît o formă de publicitate pentru produsele industriei grele falimentare, cît un element de diplomație culturală (în sprijinul, de exemplu, al unor obiective ca integrarea în NATO

sau deschiderea granițelor, care presupun construirea unei relații de încredere) și de promovare a unor domenii în care economia și cultura sînt intim amestecate (în primul și-n primul rînd turismul). Or, este o chestiune publică, absolut insuficient discutată, modul în care banii publici pot fi cheltuiți pentru acțiuni de promovare culturală care să aibă un asemenea impact.

În privința acestei necesare transparențe există și exemple încurajatoare și exemple îngrijorătoare. Este, pentru a ilustra prima categorie, un semn bun că Ministerul Culturii pare să-și fi pus pentru prima dată problema creării unui spațiu de dezbatere care să adune toți actorii implicați în prezențele românești la târgurile de carte importante din Europa. De partea cealaltă, este de neînțeles cum Fundația Culturală Română, de exemplu, una dintre cele mai importante instituții abilitate prin statut să difuzeze cultura română în străinătate și către care s-a îndreptat o foarte mare parte din resursele bugetare alocate acestui scop, nu a fost supusă niciodată acestui examen public de evaluare a performanțelor și nici unei deliberări publice asupra priorităților și strategiilor sale viitoare.

Al. Th. Ionescu

critic literar, Curtea de Argeș

În mod evident, cultura română – în speță literatura – nu este (încă) un bun de export, deși potențialul artistic există. Publicarea unor antologii "reprezentative" pentru toate vîrstele și tendințele, ca nimeni să nu se supere, precum și publicarea prin relații "proprii" a unor cărți aparținînd scriitorilor care sînt (și) funcționari culturali pe la ambasadele noastre nu este cea mai bună carte de vizită pentru literatura română. Dovada: ecourile minime

sau chiar lipsa oricărui ecou de care “s-au bucurat” aceste apariții.

Cred că efectul, adică ecoul, ar fi mult mai puternic dacă s-ar aplica soluții manageriale mai inteligente și care să urmărească exploatarea capetelor de pod care sînt reprezentanții valoroși ai literelor române trăitori în străinătate, ca și inițiativele private bi- sau multilaterale, dacă sub girul unor traducători consacrați s-ar publica texte care să nu aibă o “culoare locală” evidentă și prin care să devină inteligibile, tocmai prin aceasta, pentru cititorii străini, dacă aparițiilor editoriale li s-ar asigura un “ambalaj” (tipo)grafic competitiv, dacă centrele culturale românești din străinătate vor fi mai active.

Firește că se pune și problema banilor, pe care dacă îi așteptăm numai de la guvern – mulți-puțini – nu e bine. Oamenii de afaceri cu suflet de “mecena” și editurile “solide” trebuie implicați.

Dacă toți acești “dacă” ar fi luați în calcul, literatura română ar fi un bun de export real și profitabil pentru ceea ce numim “Imaginea României în lume”.

Sorin Preda

prozator, București

Tocmai am citit un interviu al lui Mircea Dinescu într-o revistă cvasi-studentească (de calculatoare și limbaje soft), în care el vorbea despre o idee a lui, polemizînd cu cei care au transformat toată această poveste într-o jalnică propagandă, o propagandă pentru lucrurile proaste, de altfel: pentru Dacii care merg ca vai de lume, pentru excavatoare care n-au ce excava ș.a.m.d. Dar el vorbea de lucrurile noastre: de roșiile noastre spre deosebire de cele turcești, de mititeii noștri, și, foarte amuzant, vorbea despre procedeul ăsta stradal de a verifica dacă un produs este bun sau nu: se duce pur și simplu la grătar, plătește

un mic, și-l pune pe vînzător să-l mînce. Dacă ăla îndrăznește, mîncîcă și el, dacă nu... Ei, cam așa ar trebui să se facă și cu cultura: mai întîi să o mîncăm noi, și apoi să o dăm spre export. Spre deosebire de muzică, întotdeauna cu un pas înainte (Ștefan Niculescu, Liviu Dănceanu, Nermescu sînt cîntați mereu peste hotare), noi nu mai contăm practic, ceea ce este foarte trist. Cîtă vreme un volum de poezie este scos cvasi-ilicit în o sută de exemplare, pe banii autorului, cu siguranță nu se mai pune problema de a exporta ceva. E adevărat, inclusiv generația noastră ar trebui să-și adune textele, să facă o antologie de autori și să le propună să stea în fața lor înșile înainte de a oferi unui editor interesat să traducă ceva din literatura română. Tot ce a apărut pînă acuma e fructul unor insistențe personale ori al unui noroc pe care nu trebuie să-l mai discut – e vorba de Gheorghe Crăciun, (și vreau să spun că la Nadeau nu publică oricine), de Mircea Cărtărescu și chiar Silvia Kerim care a fost publicată în Anglia. Au mai fost traduceri, și unele dintre ele nesemnificative. Din păcate, noi nu știm despre noi – lucrurile acestea au trecut printr-o penibilă tăcere, încît satisfacția de a fi publicat la Nadeau pentru românul de rînd nu există și mica mîndrie care compensează chestiunile financiare, așteptările etc., nici asta nu mai există. Ce s-ar putea face? Nu știu... În primul rînd vreau să spun că fără a apela la binecunoscutul ajutor al statului, țări cu putere financiară mai mică decît a noastră, cum e Bulgaria, sînt foarte atente cu zona asta, măcar protocolar-literară. Eu am fost în urmă cu niște ani într-o croazieră, unde erau mai mulți scriitori. Poeții tineri bulgari aveau antologie, făcută de către Ministerul bulgar, în franceză și engleză, astfel încît 400-500 dintre ei și-au făcut o foarte bună propagandă. Nu mai spun că orice editură din Franța, atunci cînd tipărește o traducere a unei cărți importante, dar care nu va avea succes finan-

ciar, pe baza unui proiect avansat pe niște susțineri, semnături, critici importante, obține de la stat subvenție (hîrtia și coperța) restul – difuzarea – îi privește pe editori. Deci există niște facilități și facilitățile acestea sînt punctuale, nu așa cum se întîmplă la Ministerul Culturii cînd, într-o perioadă cel puțin, se subvenționau edituri în bloc sau cărți ce trebuia practic să trăiască prin tiraj (*Adela* lui Ibrăileanu, *Patul lui Procust* etc.), în loc să se subvenționeze o carte greu vandabilă, cum ar fi o ediție critică sau pur și simplu să se instituie un premiu național de debut. Cel mai greu le e azi scriitorilor aflați la început de drum: îi trebuie o tenacitate extraordinară.

Nu, nici nu se pune problema cu ce ieșim noi afară. În ale muzicii, în ale plasticii, da. Dar în zona aceasta literară trebuie în primul rînd să ne recîștigăm noi, să ne cumpărăm noi pe noi.

Informația culturală nu mai circulă, noi nu avem o revistă ca să știm ce cărți au mai apărut la Cluj, la Iași. Noi ne insularizăm. Un francez este ușor uimit și chiar ne invidiază pentru faptul că Bucureștiul nu este așa dominant cum este Parisul în Franța. Dar noi am căzut în doaga cealaltă.

Romulus Bucur

scriitor, redactor-șef adjunct
al revistei "Arca", Arad

1. S-ar cuveni să spun că cultura română este bun de export. Bunurile de "export" sînt indiscutabil mai multe în domeniul plastic și în domeniul muzical care sînt mult mai puțin condiționate de limbă, dar și în domeniul literar, cu o anumită condiție, și aici intrăm în cea de-a doua întrebare.

2. Las la o parte ineficiența diferiților vectori oficiali și anume, centre culturale, servicii culturale ale ambasadelor, atașați culturali care mai mult sînt funcționari

care nici ei nu știu precis de ce se află acolo, desigur, cu excepții cum ar fi Grete Tartler. Există și categoria foștilor atașați culturali care și-au făcut treaba și au fost înlăturați fără nici o explicație și fără nici o justificare odată cu înlocuirea fostei puteri și instalarea celei noi. În afară de această filieră "oficială" de promovare a culturii române, cele mai importante sînt contactele personale, contactele informale, participarea la diferite ateliere, colocvii, tabere ș.a.m.d., cu condiția, și aceasta e o condiție foarte dificilă se pare, ca cei prezenți acolo să încerce să promoveze cultura română în primul rînd și abia apoi pe ei ca reprezentanți ai acesteia.

Alexandru Mușina

scriitor, directorul Editurii "Aula"

1. E aici un paradox: cultura română e *pentru români*, nu pentru străini. Dacă străinii au nevoie (ar avea nevoie) de ea, să se descurce, să o "importe" (Și, știți sigur, dacă "filonul" e bun, sigur vor da năvală "prospectorii"). A "produce" cultură pentru export e a produce "pe stoc". Veche meteahnă comunistă.

Deci: cultura română *nu* e bun de export. Rămîne întrebarea: dar măcar de "consum intern" e? Nu prea. Ah, că ne-am obișnuit (în cazarma comunistă) cu ce-avem la îndemână, că ne descurcăm cu ce ni se dă, asta-i altă treabă!

Rămîne caragialiana "ce va să zică străinătatea"? Sau comunista deturnare a curentului la "claxon" (propagandă). Sincer, sunt lucruri *care nu mă interesează*. Mai important ar fi să (re)cucerim publicul *nostru* potențial, cel "intern" abia după aia ar fi cazul să ne gîndim la "export".

Desigur, punctual (și fie și numai în numele diversității, pentru "culoare locală") sînt destule produse culturale

românești care să-i intereseze pe străini. Din păcate, dar semnificativ, ordinea interesului e: folclor, cultură interbelică și abia apoi, poate, câte ceva din ultimii 50 de ani. Dar să gândim pozitiv: viitorul ne stă în față. O dată cu globalizarea, pe măsură ce ne integrăm în Europa va crește, inevitabil, *interesul inițial* și pentru cultura română de azi.

Dar, revenim la paradoxul de la început: abia *dacă* și *când* și *după* ce această cultură va satisface nevoile reale ale “consumatorului” român va avea trecere și la “export”. Nimeni nu importă roșii sau castraveți pe care localnicii nici nu se gândesc să pună gura.

2. Cu promovarea îi mare bai. Crîncenă întrebare. Cunosce atîtea istorii sinistre despre *boicotarea* creatorilor români de către funcționarii culturali români din străinătate, că se încrețește pielea pe mine cînd îmi amintesc. Personal, am fost împiedicat să ajung la Paris, la o întrunire a responsabililor unei *Rețele europene de centre de traducere a poeziei* (deși francezii, normal, îmi plăti-seră biletul de avion și-mi asigurau cazarea). Participarea României la respectiva “rețea” – care asigura, anual, traducerea și publicarea a 4 poeți (volume de poezie) din România în Franța, Irlanda, Italia, Portugalia etc, a fost sabotată de activiștii culturali autohtoni. Pentru că nu pleca era tradus “cine trebuie”. Dar, vă întreb, cine trebuie? Răspuns: șefii din ministerul culturii, atașați culturali, intermediarii, care – nu-i așa – *și ei* sunt “creatori”. Chiar dacă submediocri. Cea mai tradusă poetă în spațiul anglo-saxon e... Liliana Ursu. Pînă de curînd, cel mai cunoscut *prozator*, în Germania, era... Ana Blandiana.

Ați înțeles?

Căile se știu. Ele există deja. Problema-s oamenii. Criteriile: Aberația comunistă (contraselecția oamenilor și

renunțarea la *eficiența acțiunii* ca unic criteriu) dă roade otrăvite în continuare. Din fericire, am renunțat să le mai gust.

Pentru mine, obiectivul e publicul “intern”. O “piață” imensă, cu milioane de “consumatori” potențiali. Sînt, recunosc, într-o situație fericită; am avut noroc (în primul rînd cu Dumitru Țepeneag care m-a recomandat Fundației “Royaummont”), mi-a apărut un volum în Franța (cu ecou 0). Am apărut în antologii din Italia, SUA, Rusia, Ungaria, Germania etc. (gratie unor generoși: Marco Cugno, Adam J. Sorkin, Mihai Prepeliță, Tiberiu Herdean, Dieter Schlesak) Ca poet și eseist sunt egoist. Scriu, în primul rînd *pentru români*. “Promovarea” e treaba *managerilor*. Că nu și-o fac cum trebuie ... nu mă privește.

Ca editor, desigur, visez ca unii dintre autorii, “mei” să fie traduși (ca să câștig nu doar prestigiu, ci și ceva *valută*). Pentru asta “vînez” scriitori realmente *interesanti, de impact*. Pentru noi, aici. Logica e simplă: calitatea e calitate. Iar străinii nu-s deosebiți de români. Totuși.

Gheorghe Crăciun

scriitor, consilier editorial al
Editurii “Paralela 45”, Brașov

Șansa literaturii române de a se face cunoscută în Europa e în momentul de față minimă. Cauzele sînt peste tot, dar mai ales în noi: scriitori, editori, librari, conducători de instituții culturale, cititori etc. Unde sîntem noi în raport cu Europa? Cred că ne aflăm în fața unei întrebări care se putea pune cu aceeași urgență, cu aceeași neliniște și disperare și acum 100 de ani. Față de momentul 1900 nu am progresat în nici un fel. La acest nivel al construirii unei strategii naționale pentru afirmarea noastră în afară, în plan literar și cultural, sîntem tot acolo, cu un secol în urmă. Prin urmare, întrebarea de mai sus

are implicații cu mult mai largi: sociale, istorice, politice, etnice, psihice, iar aceste implicații țin de o istorie a mentalității românești ce unează a fi scrisă cândva.

Firește că întrebarea privitoare la raportul dintre noi și Europa poate fi pusă acum încă o dată. Dar atîta vreme cît nu va exista o dezbatere consecventă, cu scopuri clar stabilite, beneficiind de mijloace logistice și financiare certe, o dezbatere serioasă, care să treacă dincolo de revoluta problematică a acestui moment (dreapta și stînga, semitism și antisemitism, neo-modernism și optzecism, canon și anti-canon, cazul Mircea Eliade, cazul Noica, rezistența prin cultură, Uniunea Scriitorilor și ASPRO etc.) nu vom face nimic. Și nici nu vom face.

Blocajele prezentului sînt copii la indigo ale unor tensiuni și frustrări cu mult mai vechi. Și nu e vorba doar de blocaje motivate istoric, ci și de tare comportamentale care țin de modul nostru de a fi. Cine a spus că românul e născut poet nu a greșit prea mult, a uitat însă să precizeze că românul e poet la el în ogradă, la el pe stradă sau la el în sat (acolo unde, după cum bine știm s-a născut eternitatea – ceea ce nouă pare să ne fie de ajuns...). În ce privește Europa (“o vorbă de dinșii inventată”), ea n-are treabă cu poezia sau cu ocupația de poet a românului, ci cu untul, margarina, statistica și celelalte... Dar să-mi rețin pornirile masochist-ironice și să încerc să fiu mai clar.

În ciuda supradeterminărilor noastre metafizice (și știm bine că nu există român fără metafizică, începînd cu ciobanul din Miorița și terminînd cu Ilie Moromete și Grobei, personajul lui Nicolae Breban), în ciuda faptului că românul abia dacă deschide gura și a și scris o poezie (și frumoasă și plină de simțire), cred că trebuie să facem efortul de a deveni mai pragmatici. Efortul acesta înseamnă înainte de toate curaj. Rezultatele nu se vor vedea

imediat, ci poate în cîteva decenii. Pînă și pragmatismul are nevoie de o tradiție. Dar chiar cu riscul de a pierde ceva din aceste componente ale noastre care la prima vedere “dau bine” (aratînd că noi, românii, nu sîntem un popor dus de valul istoriei, ci că noi știm să filozofăm, să cîntăm din fluier, să privim cu detașare istoria, chiar să ne batem joc de ea, fie și retrăgîndu-ne în bordeie de pămînt...), trebuie să fim pragmatici – și pragmatici la modul nemțesc (ceva oribil de sec și de rațional, nu-i așa?) – și să luăm în serios valorile și dezideratele europene ale momentului.

Fără a le privi cu superioare strîmbături de nas, fără a spune “domnule, dar în raport cu canonul estetic ceea ce se întîmplă în momentul de față în lume, în Europa, e o nenorocire”, pentru că nu noi facem jocurile și clasamentele. Dacă pentru a fi omologați trebuie să scriem prost, atunci să scriem prost! Să dovedim că din cînd în cînd putem să nu mai fim chiar atît de geniali. Că putem deschide poarta ogrăzii și ne putem uita la vecinii noștri nu pentru a-i invidia și înjura, ci pentru a face ca ei. Dacă-i vorba de imitație, atunci imitație să fie! În urmă cu trei sferturi de secol nici Lovinescu nu gîndea altfel. Literatura ca orizont de percepție și așteptare e un produs al prezentului, controlat de instanțele prezentului care acționează pornind de la scriitorii vii și de la temele de actualitate ale vieții. Rebreanu, Blaga, Marin Preda, Nichita Stănescu nu mai sînt în viață. Lumea lor a murit odată cu ei.

Din păcate, aceasta e realitatea. Lumea trăiește o continuă foamă de noutate. O strategie de ieșire în afară care să promoveze valorile noastre consacrate de zeci de ani nu are nici o șansă. Nu cu Eminescu, Caragiale, Rebreanu, Blaga, Camil Petrescu vom cucerii Europa. După părerea mea, un astfel de calcul este greșit din start. Calculul acesta trebuie să țină

seama de piață. Nu cred că trebuie să așteptăm ca un scriitor român considerat valoros să moară de tînăr sau să atingă vîrste matusalemice, pentru a-l scoate la export. La export pot fi scoși și debutanții. Trăim doar într-o Europă integrată, în curs de globalizare... Publicul cititor de literatură contemporană e cam același peste tot în lume și cititorii, cei interesați de ficțiune, să spunem, sunt interesați în primul rînd de problematica lumii în care trăiesc ei, cu fantasmеle, malformațiile, aspirațiile, aberațiile acesteia.

Dacă vrem să reușim, așa cum au reușit ungurii, polonezii, cehii, trebuie să ieșim în afară cu autori tineri, cu autori chiar de 25-30 ani. Să nu ne facem iluzia că dacă am tradus pentru prima dată în Franța prozele lui Eminescu am făcut nu știu ce gaură în cer. O astfel de traducere a și apărut și a trecut aproape neobservată, din câte știu. La fel s-a întîmplat și cu cele două romane ale lui Camil Petrescu, marele pionier al modernismului românesc, după cum învață elevii la liceu... Și asta pur și simplu pentru că autorul *Patului lui Procust* e și el un scriitor din anii '30 ai secolului trecut...

Ca să ajungi la curiozitatea de a cunoaște în profunzime literatura română, trebuie mai întîi să afli că în momentul de față există și o problemă literară și culturală românească, racordată la temele prezentului, că și în România există scriitori interesați. Lucru valabil nu doar pentru cititorul străin, ci și pentru cel român, care citește romanele lui Michel Tournier sau John Barth sau Paul Auster, fără a fi auzit, în multe dintre cazuri, de Mircea Nedelciu, Adrian Oțoiu sau Ioan Groșan...

Cred că strategia pe care ar trebui s-o aplicăm – deși este foarte greu acum în România să faci așa ceva – ar fi una bazată pe acest calcul în care contemporanii, scriitorii tineri, să tragă după ei în lanț o

ofertă consistentă și generoasă care să se termine cu clasicii și nu să înceapă cu aceștia. Între editurile românești foarte puține au înțeles că la nivelul proiectelor pe termen mediu acesta poate să fie o miză a dezvoltării lor. Oricît de strălucitoare ar fi copertile ei și oricît de bine ar fi privită înăuntru, nu cred că în următorii zece ani o editură românească mai are vreo șansă, dacă nu intră într-un circuit european. În circuitul european nu intri doar traducînd titluri din autori străini, publicînd în proporție de 90% numai astfel de autori și ignorînd cu nu știu ce detașare filosofică tot ceea ce se întîmplată în literatura română contemporană, considerînd că aici e vorba de lucruri lipsite de valoare.

Anul acesta la tîrgul de carte de la Frankfurt am avut o întîlnire cu un editor german care a venit la standul românesc în căutare de cărți de ficțiune. A ajuns și la noi, la editura "Paralela 45". Știa clar ce dorea. I-am arătat tot felul de autori, printre care și un volum de Rebreanu în franceză, dar el ne-a spus fără să mai piardă timpul: "Mă interesează proza românească de actualitate". (Paranteză necesară în contextul acestei discuții: cine publică în România, la modul sistematic, proză românească de actualitate? Editura "All", editura "Paralela 45", poate și editura "Dacia", poate și editura "Albatros" și cred că lista se cam încheie aici. Deși la noi sînt în momentul de față active cel puțin 200 de edituri!) Ei bine, acest editor german a venit și ne-a explicat: "Domnule, eu citesc literatură din toate țările foste comuniste, îi știu din traduceri germane pe polonezi, pe cehi, pe unguri. Recent l-am citit pe Mircea Cărtărescu într-o ediție franceză și mi-a fost de ajuns ca să-mi dau seama că literatura română este o literatură tot atît de imporantă ca și celelalte. Pentru mine, a continuat neașteptatul nostru vizitator, este un adevărat mister de ce editorii germani sînt dezîn-

teresați de literatura română...”

Bine, mie nu mi se părea că misterul e atât de inexplicabil, câtă vreme în primele pagini ale catalogului prezenței noastre la târg România scotea la vânzare fie o mîncare reîncălzită (Andrei Pleșu, Mircea Cărtărescu, Gabriel Liiceanu, Neagu Djuvara, Vladimir Tismăneanu), fie produse mult prea specifice (Dan C. Mihăilescu, H.-R. Patapievici). Cine gîndise acest catalog, cu ce scop, în baza căror calcule? Pentru mine și pentru poetul Călin Vlasie, directorul editurii “Paralela 45”, explicațiile nu puteau fi decît conjuncturale, în stricta tradiție a păguboasei șmecherii românești. Dar să trecem peste asta și peste faptul că acest catalog era girat de AER și de președintele său, directorul editurii “Humanitas”, editură absentă cu totul de la târg, în ciuda celor cinci autori pe care și-i băgase în față, la înaintare...

Misterul care-l nedumerea pe editorul german era acolo, la fața locului, și prin alte componente ale sale. Făcînd o comparație simplă între standul României și standurile poloneze, cehe, ungurești, slovene, sau chiar și ale unor țări baltice, diferența era imediat vizibilă. Și ea era vizibilă la nivelul designului general, al copertilor, al afişelor, al decorației de profil și al formelor de promovare etc. Cred că aici stăm cel mai rău. Cîtă vreme nu vom avea o strategie colectivă de construire și promovare a imaginii mari a literaturii și culturii noastre nu vom face mare lucru. Dar nu vom face mare lucru nici cîtă vreme editorii români nu vor începe

să cheltuiască bani mulți pentru promovarea în afară a autorilor pe care îi publică și îi susțin.

Știm bine că editurile românești nu vor face așa ceva, pentru că o astfel de cheltuială a banilor în România este încă un lux. Dincolo de asta, difuzarea în afară a literaturii române nu cred că este o chestiune privată. E pur și simplu o chestiune de stat. Și atunci ce face Ministerul Culturii în acest sens? Deocamdată Ministerul Culturii nu face nimic și multă vreme nu va face nimic, pentru că nu are specialiști, nu are experți, nu are legi, nu are viziune, nu are încredere în unii oameni din domeniul care nu prezintă garanții politice etc. Și mai ales, nu are bani. În România nicio dată nu sînt bani, pentru că în general banii se risipesc, fie în privilegiul unora, fie din lipsă de profesionalism al proiectelor.

Multe alte observații ar mai fi de făcut. Ar fi însă nevoie de o dezbatere mai largă, care să antreneze toți “factorii responsabili”... Pînă atunci, prefer să revin la propoziția de la început (fără să fac din asta și o invitație la resemnare): Șansa literaturii române de a se face cunoscută în Europa e în momentul de față minimă...

(Anchetă realizată de Andrei Bodiu)

Transcriere de pe bandă magnetică:
Mădălina Deteșanu, Denes Jonas

PUNTE

Andrei Bodiu

EUROPA ȘI NOI

Acest număr a fost conceput în două secvențe : prima, ancheta culturală pe care tocmai ați parcurs-o și a, doua, care spuneam și în editorial, oferă un “eșantion” de literatură europeană. Acest text va încerca, fără să devină o concluzie, să încheie prima parte și să o deschidă pe cea de a doua.

Mai întâi de toate, la prima întrebare a anchetei, dacă este sau nu cultura română un bun de export, răspunsul meu ar fi că ar putea deveni într-o măsură mult mai mare decât este acum. Înainte de 1989, scriitorii români publicați în străinătate trebuiau să aibă avizul PCR. De aceea, numărul numelor scriitorilor români publicați în străinătate a fost mic iar traducerea lor “afară” a însemnat mai mult cu o picătură în ocean.

Și celelalte arte au trăit un regim de supraveghere și de cenzură. Cenzurată în interior, cultura românească, oferea în exterior o imagine, firesc, și mai deformată. După dobândirea libertății au urmat tentative și proiecte de promovare, mai mult sau mai puțin coerente, a culturii române.

Un eveniment important l-a reprezentat apariția Fundației Culturale Române, instituție care a încercat, constant, ca în limita fondurilor disponibile, să construiască un proiect complex de reprezentare a culturii noastre. Desigur, s-ar putea pune în discuție eficiența programelor FCR dar orice răspuns neatent la nuanțe cred că ar fi păgubos. Și asta pentru simplul motiv că eficiența unui demers cultural nu se cunantifică pe termen scurt. Pe de altă parte, demersurile

FCR au depins în permanență și în proporție directă de fondurile de care a dispus Fundația. Contribuția statului la bugetul Fundației Culturale Române a fost și este esențială. La fel, majoritatea reprezentării externe a culturii române se face cu ajutorul statului, cheltuielile fiind foarte mari.

Întrebarea este dacă merită ca statul să investească în reprezentarea culturală a României? Răspunsul meu e unul afirmativ. Și asta nu numai pentru că în alt domeniu de reprezentare al României, sportul, statul român e implicat considerabil, ci pentru că investiția în cultură e una care poate aduce beneficii inclusiv în plan economic.

Cultura e un domeniu de interfață. Ea poate face cunoscută mai bine o țară despre care se știe, de fapt, în continuare, destul de puține lucruri. Pentru turism, una dintre mizele noastre actuale, cultura poate oferi chiar *baza curiozității* necesară pentru a-l atrage pe potențialul vizitator. Nu vorbesc aici de cultura populară care e mereu exploatată, de cele mai multe ori în forme kitsch, ci chiar de cultura de vîrf, de literatura de calitate, de teatrul de calitate, de artele plastice.

Intervenția statului e însă inutilă dacă nu e dublată de o strategie, cu obiective și firesc, cu evaluări. Or, nu cred că, pînă în anul de grație 2001, am avut o strategie care să urmărească nu numai modul cum s-au orientat resursele, ci și dacă ele au avut vreo finalitate.

Spuneam că în cultură eficiența se vede pe termen lung. Aș adăuga că ea se vede, într-o anume măsură, și indirect:

adică un fapt cultural poate apăsa o pîrghie economică, turistică mai ales.

Revenind însă la strategie, mă voi apropia mai mult de spațiul care îmi este mai mult sau mai puțin familiar, cel editorial. Într-o discuție pe care am purtat-o cu scriitorul german Richard Wagner, unul dintre autorii cu cea mai rapidă ascensiune în acești ani, în legătură cu un proiect al meu legat de traduceri bilaterale, scriitorul mi-a atras atenția că, dacă proiectul nu e susținut de o editură de prestigiu din țara în limba căreia se face traducerea, atunci proiectul este un eșec sigur. De aceea esențial nu e doar dacă apare o carte, ci unde apare, de cine și cum e ea promovată. De aceea, fără ideea unei coeditări oricărei traduceri românească înseamnă puțin. Efectul public poate aduce chiar eficiența economică a proiectului. Aceasta este situația cu proiectele editoriale pornite din țară.

Nu putem să nu observăm că reprezentarea editorială a scriitorilor români contemporani pe piața europeană este extraordinară în toate sensurile. În ultimi ani, doar puține nume de prozatori români au intrat în circuit: Mircea Cărtărescu, Gheorghe Crăciun și Ioan Groșan. Vor apărea, în Franța, și *Exuvii*-le Simonei Popescu. Speranța ar fi ca aceste valori să atragă și alte nume în circuit. Aș mai face două adăugiri: mai întâi să observăm că autorii traduși sînt scriitori de *ficțiune*, nu esești și nicidecum politologi. E o iluzie a nescritorilor să creadă că poate ieși în afară cu geniile locale ale eseisticii, cu făcăturile scriitoricești. Așa cum arată tabloul traducerilor românești recente, se poate observa că ce este în afara *ficțiunii* nu interesează.

Dacă vreunul dintre geniile eseisticii locale ar fi fost, măcar pentru o perioadă profesor la Duke, ca Slavoj Žižek, alta ar fi fost treaba. Dar nu e cazul.

Șansa noastră este, cred, pe termen lung, dublă: pe de o parte, cu o strategie cae să adune proiectele în țară avem șansa să facem o promovare căreia, cel puțin să-i vedem, fie și pe termen lung, consecințele. Pe de altă parte, poate vom avea șansa ca unul dintre autorii români, puternic susținut de editorul occidental, "să dea lovitură" și atunci va urma un val de traduceri.

Amintindu-l pe Richard Wagner, am făcut o legătură și cu partea a doua a acestui număr. Scriitorii prezenți în această secvență sînt, spuneam și în editorial, personalități sau personalități în devenire în țările în care trăiesc.

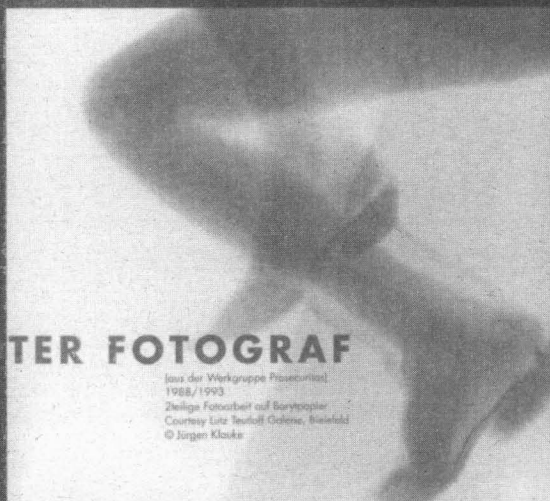
Am vrut să oferim o imagine, evident parțială, a ce se întîmplă *acum*, în secolul XXI, în literatura europeană. Felicitas Hoppe este una dintre cele mai în vogă prozatoare tinere din Germania. A obținut cîteva premii literare importante. A călătorit ca scriitoare în cele mai îndepărtate locuri ale lumii. Laurynas Katkus este lituanian, un poet tînăr, dezinhibat, apopiat în structură și limbaj de poezia americană pe care a studiat-o în facultate și la fața locului. Proza Sylviei Treudl, autoare austriacă, respiră libertatea și dezinhibarea proprie celor care, cu talent și ironie, sînt apti să demonetizeze orice principii stupide și neclintite. George Hausemer este un prozator luxembughez trăitor și în Spania, specializat în scrierea literaturii de călătorie pe care, e, bine de știut, în Occident se plătesc bani buni. Mahir Oztaş este un prozator turc, ateu, un om curajos care ne-a oferit pentru acest număr din "Interval" o prezentare a subiectelor prozei sale. Mike McCormack e un prozator irlandez despre al cărui roman, *Getting It in the Head* "Times Literary Supplement" nota: "Oriunde ne aflăm, peisajul emoțional rămîne același: un strigăt neajutorat de

protest care prevestesc nu numai sfârșitul secolului dar și sfârșitul civilizației însăși. Esad Babaieș este un poet nonconformist a cărui carieră, ca a unui autentic Holden Caulfield a început prin abandonarea școlii în clasa a șaptea. A fost trimis apoi de tatăl său să lucreze într-o fabrică unde a început să scrie versuri. Spre deosebire de Esad, prietenul său, Ales Steger a fost un student eminent, absolvent al Facultății de Litere din Ljubliana. Poezia sa respiră însă aceeași libertate, aceeași frenezie juvenilă.

N-aș vrea să închei prezentarea fără a sublinia că această "aromă" de literatură europeană e rezultatul extraordinarei

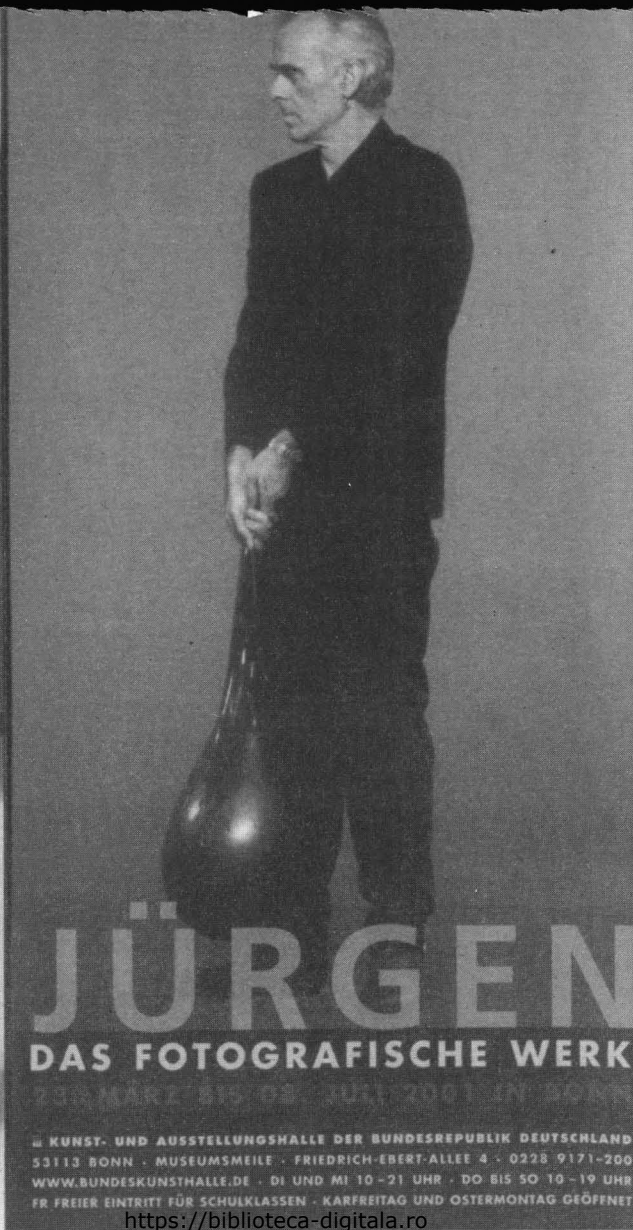
călătorii *Literaturexpress Europa 2000*, organizată de literaturWERKstatt Berlin, la care am participat împreună cu toți cei pe care publicul nostru îi descoperă astăzi. De altfel, la târgul de la Frankfurt din acest an s-a lansat o splendidă carte însumând experiența de călătorii a celor 103 scriitori participanți la proiect. O parte dintre ei, cu texte selectate de ei înșiși, special pentru "Interval", sînt prezenți în acest număr.

Am adăugat patru comentarii la cărți recente aparținînd unor scriitori în plină putere creatoare. Este, firesc, un tablou incomplet care oferă însă, sper, o "aromă" convingătoare de Europa.

TOTER FOTOGRAF

aus der Werkgruppe Plastizieren
1988/1993
Zeilige Fotoarbeit auf Barytpapier
Courtesy Lutz Teutloff Galerie, Baselhof
© Jürgen Klauke

JÜRGEN KLAUKE

DAS FOTOGRAFISCHE WERK

23. MÄRZ BIS 02. JULI 2001 IN BONN

KUNST- UND AUSSTELLUNGSHALLE DER BUNDESREPUBLIK DEUTSCHLAND
53113 BONN · MUSEUMSMEILE · FRIEDRICH-EBERT-ALLEE 4 · 0228 9171-200
WWW.BUNDESKUNSTHALLE.DE · DI UND MI 10-21 UHR · DO BIS SO 10-19 UHR
FR FREIER EINTRITT FÜR SCHULKLASSEN · KARFREITAG UND OSTERMONTAG GEÖFFNET

<https://biblioteca-digitala.ro>

ABSOLUTE WINDST

23. MÄRZ BIS 02. JULI 2001 IN BONN

KUNST- UND AUSSTELLUNGSHALLE DER BUNDESREPUBLIK DEUTSCHLAND

LITERATURA NOII EUROPE

Felicitas Hoppe

PANTOFUL STÎNG

În românește de Daria Știucă-Levcencu

Toți spun: Potsdamer Platz, Potsdamer Platz, toți vorbesc neîntrerupt despre această piață, dar eu însămi nu fusesem acolo niciodată. De ani de zile trăiesc în acest oraș, în multe nopți îl traversasem în timpul beției și după beție, de la Nord la Sud, de la Est la Vest, dar Piața n-o văzusem nici măcar o singură dată. Toți spun: îngerul, îngerul de aur de pe Coloana Victoriei și de acolo doar drept înainte, dar eu alerg mereu în cerc pînă cînd îngerul obosit de eternele priviri, se eliberează în sfîrșit și își lasă să-i cadă cununa pe capul primului venit, pe capul surorii mele. De multe ori ne jucasem așa, pe cînd era deja tîrziu și nu ne mai venea nimic altceva în minte. Balansîndu-se sora mea smulgea un obiect oarecare din raft, o carte, o vază cu flori, aparatul de fotografiat fără film: tu ești îngerul, striga ea, aici este cununa ta, și eu țineam cununa ridicată stînd pe vîrfuri, iar sora mea număra somnoroasă secunde. Nu rezistam niciodată mai mult de trei minute, brațul meu era de plumb și sora mea rîdea, fiindcă ea rezistă mai mult.

Dar ea urăște acest oraș. Vine doar pentru mine, o dată la doi ani, își așază geamantanul lîngă ușă, consideră că orașul este o invenție, și nu-și va mai părăsi locul de pe canapea pînă la plecare. De acolo mă privește cum cutreier neobosită în timpul beției și după beție, și înainte de beție, ziua și noaptea acest oraș și mă alătur, din

pură deznădejde, din cînd în cînd unor grupuri mai mici de vizitatori, care străbat străzile conduse de ghizi elocvenți. Întotdeauna țin acești ghizi, ceva în aer, un plan rupt al orașului, fanioane și stegulețe sau o umbrelă cu o batistă murdară prinsă în vîrf și distrusă de vremea rea de aici. Îi recunosc de departe, însă ce spun ei, nu înțeleg niciodată, căci vocile lor sînt subțiri și uzate. Dacă totuși se aude un hohot de rîs, rîd și eu cum fac vizitatorii, care nici ei nu știu, de ce se rîde acum, căci bărbații sînt preocupați să înghiontească fetele grăbite, ce trec pe lîngă ei, iar femeile își deschid poșetele și se privesc în oglindă. Știu exact cum pocnesc coastele fetelor fugare și știu ce este în poșetele femeilor. Doar Potsdamer Platz n-o văzusem niciodată.

Însă nu renunț. Caut mai departe macarale și fanioane, caut grupul potrivit, care mă va duce într-una din zile, înainte să-l fi pierdut, în Potsdamer Platz. Îl pierd din vedere întotdeauna, fiindcă nu arăt ca un vizitator, ci ca un locuitor al orașului. Pasul meu este mult prea hotărît, ca și cînd aș ști întotdeauna încotro s-o iau, de aceea sînt prinsă peste tot cu plăcere, ușor, dintr-o parte de braț și sînt întrebată șoptit, dacă și aici a existat vreodată un zid. Și chiar dacă cu toată bunăvoința nu-mi pot aminti, scot imediat din poșeta creta și trasez încă o dată convingător o linie clară printre pi-cioare, printre cel stîng și cel drept, de la Sud la Nord sau de la Est la Vest, în

direcția în care vor să meargă ei, exact acolo unde stau ei, direct pe caldarîm. Și fiindcă aceasta este înșelătorie, cum își dă seama sora mea stînd pe canapea, recunosc: acest lucru le place oamenilor, fiindcă îmi dau bani.

Cu acești bani îmi luasem mai tîrziu un taxi spre Potsdamer Platz. Crezusem că o zăresc de departe, strigasem, dădusem din mîină însă șoferul n-o luase în direcția aceea, conducea mai departe în cerc și tăcea ca un pește. Probabil nu fusese un șofer ci un ghid, care își pierduse odată, în timpul unui tur, mai întîi vocea și apoi grupul și nu mai putuse să-și țină brațul cu umbrela cu batista în aer. Făcea doar semne vagi, i-am dat banii și am coborît. Pe caldarîm stătea o femeie ce plîngea. Ea nu era prea frumoasă, fiindcă îi lipseau grupul și tocul de la pantoful stîng, pe care îl ținea în aer plină de reproș și foarte aproape de pămînt se balansa piciorul ei stîng, fiindcă aici este întotdeauna murdar și plouă des. Din această cauză, striga sora mea, se poartă aici întotdeauna încălțăminte nepotrivită. Ea însăși nu poartă tocuri și nu cunoaște mila.

Dar eu am scos din buzunar creta, apoi sticla, pe care i-am dus-o femeii la gură.

Ea a băut pe nerăsuflăte. Apoi s-a liniștit. După aceea s-a înveselit. Și eu băusem și devenisem la fel de veselă. Am desenat linii, străzi și pietre pînă cînd orașul s-a diluat din fața ochilor noștri de pe caldarîm fiindcă se făcuse umed și întuneric. În întuneric deasupra caldarîmului se mai balansa piciorul stîng al femeii. Într-o mîină ținea pantoful, în cealaltă sticla, ea încă dreaptă, iar eu numărînd somnoroasă secunde, pînă cînd sticla s-a golit și în sfîrșit brațul ei a alunecat ușor. Și cu toate că totul este o născocire, cum își dă seama imediat sora mea, trebuie să-i povestesc din nou și din nou acest lucru, fiindcă este foarte tîrziu, iar noi sîntem mult prea obosite pentru a smulge obiecte din raft sau a chema un taxi și a ne plimba în cerc pînă cînd îngerul în sfîrșit înduioșat aruncă cununa pe capul femeii, ce se ridică balansîndu-se și pășește în piața luminată puternic ținînd un pantof în aer. Acest joc ne este bine cunoscut, l-am jucat des, și în felul următor: este cel drept ridicat în aer, pierde sora mea, își ia geamantanul și pleacă. Este cel stîng, cîștigă ea îndoit, iar eu trebuie să plec cu ea și nu voi vedea Potsdamer Platz niciodată.

**biedermensch explică unui turist,
cu toate că-i străin, lumea***În românește de Michael Astner*

mamă, ce vremuliță avem astăzi, spuneți și dumneavoastră, nu-i așa munții atît de albaștri, aerul atît de lin, brazda de-un negru plin, iar în martie țaranu-și înhamă căluțu. mișcător, așa o maiestate de munte nu-i așa, și-o așa vreme-mpărătească, spuneți și dumneavoastră, și dumneavoastră de veniți din nord, de sînteți așa, o lumină a nordului pe bune hahaha, sau v-am confundat cumva, poate veniți din... mă rog, n-are importanță, o astfel de țărișoară nu există oricum decît în țara asta unde, jawohl și ordine-n fine, iar acum poți invita în sfîrșit din nou cu conștiința împăcată oameni ca lumea în odaia bună a țărișoarei noastre, micuța, drăguța. și ce s-o mai trîncăni și bîrfi și miștocări de către ai de n-au făcut în viața lor un serviciu țărișoarei, cel puțin nu unul bun și de cele mai multe ori nici măcar unul prezent... mă rog, asta se va schimba cu totul și priviți doar, nu-i minunat, nu-i asta o splendoare și-o măreție oare cum zmeul colo săgetează peste vîrfuri, ăsta-i mai bun ca o pălincă matinală, ce, asta-i forța și deasupra nici unui vîrfuleț liniște nu-i, să tragă la lozuri ailalți și să bage la cap ca-n țărișoara asta avem ținută, în sfîrșit din nou cea potrivită. sîntem o țărișoară deschisă, cinstită, unde nimeni nu trebuie să ascundă nimic, pentru că oamenii cumsecade n-au ce-ascunde, la noi primești voluntar informații privind pînă și gradul propriei tîmpenii (mausi 69, niciodată fără antenă), iar asta e cumva mișcător și spune ceva, și este ceva

împrospătător, și în fond nici n-ai voie să numești asta "tîmpenie", asta-i mai degrabă, adică e firea deschisă și comunicativă. ce-nseamnă dacă citesc, ce vrei să spuneți, bineînțeles c-o fac, zilnic. citesc tot. trebuie doar să te orientezi, să-ți faci o părere, și-anume cea corectă, da' ce credeți, doar nu sînteți de părere că aici stăm uitați după lună sau ce – și nu cumva să vă lăsați convinși de ideea că-n unele văi umbra adîncă nu dispăre niciodată și că oamenii devin ca urmare ciudați ori agresivi sau că celor care trăiesc printre înălțimile munților li se lipește o scîndură peste față, toate astea nu-s decît niște minciuni ordinare pe care țărișoara, micuța de ea, nu le merită, aici, unde totul este atît de ușor de cuprins dintr-o privire, și nici nu-i corect ca șesul, cîmpia de cîmpie îi golește de idei pe oameni sau ca-n zonele viticole alcoolismul care tîmpește ar fi în floare. bun, dac-am cultiva droguri, bine, atunci, dar astea-s chestii din chicago iar incoruptibilii noștri sînt pur și simplu eroii mai buni. da, vedeți dumneavoastră, ia căscați frumușel ochisorii și mirați-vă, admirați, ați văzut minunații lipitani care aleargă-n galop întins și cu coama-n vînt, păi nu este asta o imagine, o priveliște pe cînte pe-această pajiște? asta-i ce-nțeleg eu prin cultură, iar dacă un animal atît de nobil produce găluști de cal, apoi asta-i mai multă artă și pricepere la artă decît mult din ceea ce-a fost lăsat să se bălăcească pe suprafața mlaștinilor ultimilor ani și, scuzați vă rog, au fost căcate

acolo – mă rog, cum spuneam, toate astea se vor schimba. nununu, n-avem voie să ne-nhăităm cu oamenii nepotriviți, asta s-a întâmplat de prea multă vreme deja, iar dumneavoastră-n țara voastră trebuie să vă fi făcut o cu totul falsă impresie despre noi, asta-i groaznic, trebuie să fi crezut o veșnicie că noi nici n-avem o cultură adevărată și doar niște pletoși rupți în fund prin parlament și nici un director de teatru propriu, potrivit și doar măcelari însetați de sânge prin artele plastice, groaznic. și știți ce mă enervează pe mine personal cît să mă urc în palmier, sau hai să zicem mai bine ce mă face să mă urc într-un bun, adevărat stejar autohton, apoi asta e cînd adunătura asta ce fuge de lumină și de muncă, care adunătură există din păcate, da, din păcate, și la noi, cînd ăștia vin și spun minciuni despre țărișoara noastră și răstălmăcesc adevărul și denunță pe niște bărbați onorabili care și-au pus toată puterea și cinstea și credibilitatea în slujba acestei țări și care nu-și iau concediu niciodată de la responsabilitate. aici mie mi se termină răbdarea, eu sînt un om iubitor de pace și mă-nțeleg mereu cu toții bine și nu caut ceartă. da'n cazul ăsta mi se umple sacul, în cazul ăsta trebuie intervenit ferm, și spuma asta jengoasă are decuma pauză, nene, o pauză lungă, lungă de-o viață, pentru că așa ceva nu mai poate fi suportat, tu ca om cumsecade să fi prezentat dintr-odată ca un cur cu urechi, și nu se poate să și ce să mai. oameni de treabă care trăiesc de generații aici și care știu de-nseamnă o tradiție, apoi aceștia sunt puși realmente în primejdie de către elementele astea care poartă democrația pe buze precum vulpea turbarea, și care fac opusul a ceea spun, ce cred. ce să mai, dumneavoastră ca străin, dumneavoastră nici nu puteți înțelege toate astea, pentru că aveți o cu totul falsă reprezentare și imagine, și apoi ce să priceapă un turist în pantofi, scuzați, dar dumneavoastră veniți

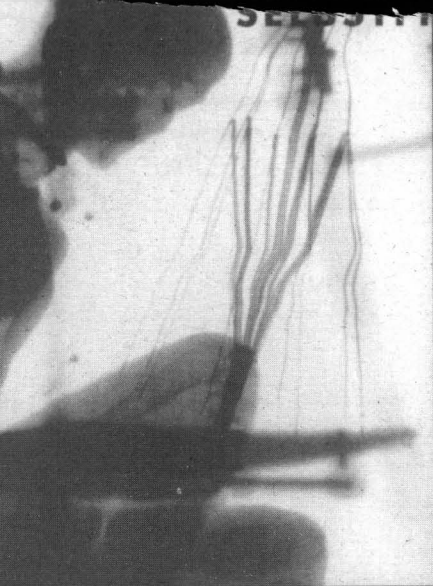
și puneți întrebări, în loc să admirați pur și simplu frumoasa noastră natură și, da, trebuie spus și asta odată, credința noastră-n Dumnezeu. în sfîrșit s-a întors și la noi Dumnezeu acasă, și acesta-i arată lu' barbișonu' unde locuiește mustul, dar nici asta n-o înțelegeți. oricum, nu-i bine să vă intereseze atîtea lucruri care vă privesc, scuzați, cît un căcat proaspăt. ar trebui să vă bucurați că avem peisaje atît de frumoase și atîta-mprejurime unde dumneavoastră – și așa cum arătați sunteți un tipic om de birou, atît de palid și fără forță și vlagă – puteți face drumeții pe viitor sau să vizitați muzeul locurilor natale, unde găsiți adevărata istorie pusă pe pereți, dacă tot ziceți că vreți să aflați cîte ceva despre noi. pentru că nu-i adevărat că ne-am culca în pantalonii scurți de piele, dar că avem în sfîrșit din nou un instinct pentru valorile noastre adevărate, asta-i corect. și, cum spuneam, dumneavoastră ca turist – o clipă însă, ia întoarceți-vă, ia priviți, iată din nou un exemplu pentru puterea neînduplecată care stăpînește-n țărișoara noastră, deși-i una atît de micuță, drăguța de ea. o așa avalanșă precum cea de adineauri, nu, vă uitați la muntele greșit, apăi, nea turist, asta-i forța originară. în sfîrșit, nu puteați să vă întoarceți din prima spre dreapta, atunci ați fi prins avalanșa, acum aproape că s-a terminat deja cu frumusețea de avalanșă. păcat doar că acum vor fi cîțiva plătitori de-alde dumneavoastră mai puțini, dar ăsta-i riscul pe care trebuie să ni-l asumăm. mă rog, să nu fie cu supărare, dar și oaspetele plătitor are-n țărișoara asta drăguță îndatoririle sale. dumneavoastră vă lăsați banii aici, iar noi vă oferim o aventură de neuitat, în fond asta și vreți. "cine plătește, cîștigă", dar asta-i atît de lesne valabil la noi doar în alte domenii, nu vorbim despre asta acum. în turismul nostru e altfel. noi mergem la cîștigat bani și sîntem plătiți, cu asta avem gălușca noastră și putem la rîndul nostru

să mergem din nou la câștigat bani. și cine n-are o mărie a sa să stea acasă, avem noi înșine deja mai mulți paraziți decât avem nevoie. mă rog, oricum se vor schimba toate, pentru că acum hăturile țărișoarei au ajuns din nou pe mîna sigură a oamenilor cinstiți și cumsecade. iar cui nu-i convine să plece, nene, încă n-am oprit pe nimeni, noi nu, nu în țărișoara noastră, drăguța de ea. iar cei ca dumneavoastră, mă rog, vedeți dumneavoastră, nu sînteți de aici, apăi în cazuri d-astea șoarecele nu mușcă nici o ață-n cursă, și dacă sînteți de-o sută de ori, să zicem, un veșnic venetic, anume lucruri nu le veți face niciodată ca unul de-adevăratelea de aici, ce să mai, un autohton, asta începe cu mersul la budă, scuzați; deci, ce-am vrut să spun, m-ați derutat complet cu felul dumneavoastră, mă rog. a da, asta era, deci aceia care vă povestesc căcături despre țărișoara noastră, micuța și drăguța, ăștia sunt trădători de țară. n-au onoare-n trupul lor, nici urmă de, beau benzină și halesc copii mici. nici urmă de înțelegere pentru natura noastră frumoasă și pentru muzeele plaiurilor natale. distrugători și vandali. și-apoi femeile ăstora, să nici nu te uiți la ele. să-ți apleci urechea și mai puțin. vorbe contradictorii și nici un o rochie de port în dulap. mă rog, se vor schimba și astea. eu zic mereu că o femeie, dacă chiar știe să facă ceva n-are nevoie să fie o emancipată. asta o și demonstrăm lumii întregi, în țărișoara noastră, finuța, curățica de ea. într-o nație culturală care ține la valorile ei, e nevoie în primul rînd de-o familie ordonată. într-un stat mare la fel ca-ntr-unul mic. iar într-o familie ca lumea femeia are mai mult

decît o rochie de port și este înțeleghătoare față de bărbat care aduce banii în casă. și dacă acesta o înșală odată, apoi nu devine imediat isterică, ci-l iartă, în mare la fel ca-n mic. funcționează, adică la noi funcționează asta, puteți să mă credeți. aici nici în chestiile mari nu devii imediat isteric, dacă se-ntîmplă ceva, și mereu se poate întîmpla cîte ceva, te uiți puțin în altă parte, asta-i discreția, și apoi toate merg din nou. da' unde am ajunge dacă toți ar da bir cu fugiții de-ndată ce se-ntîmplă un pic de destrăbălare, cînd aceasta-i necesară din cînd în cînd, că n-am mai avea familii în țară, într-una mare sau una mică.

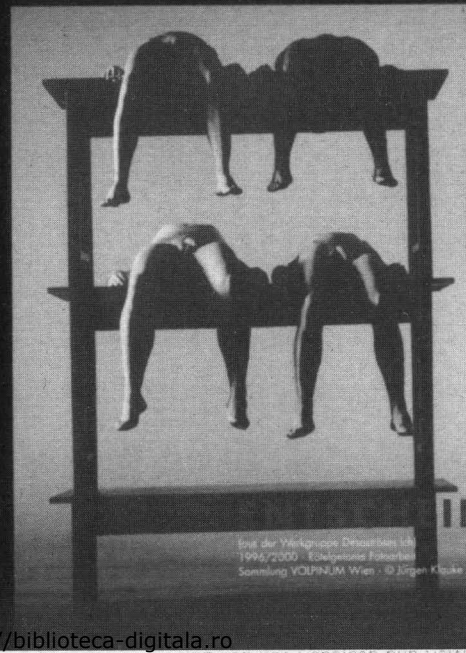
da mai tîrziu vă voi arăta și-un apus de soare, așa o ardere a alpiilor ca la carte, dacă doriți. acum trebuie însă să plec, am îndatoriri în consiliul comunal, lucruri importante sunt pe ordinea de zi, știți, azi deja trebuie hotărîtă stoparea străinilor pentru comuna noastră, pentru că ce-i prea mult e prea mult, și dacă nu mai poți ieși în stradă ca om cumsecade pentru că acolo se vorbește mai mult străineza decît germana, apoi nu te mai bucuri de viață. oricum, vă doresc un concediu frumos în ospitaliera noastră țărișoară, micuța, finuța, curățica, vă rog frumos sortați gunoiul cît stați aici și recomandați-ne oamenilor cumsecade.

și încă ceva: dacă vreți să ajungeți la panta cu avalanșele, nu luați nici unul dintre ghizii noștri alpini, de ei mai avem nevoie, asta v-o spun ca președinte al asociației de turism, mă veți înțelege, nu-i așa, și bune ar fi și niște haine din stofe organice care să se descompună fain frumos în timp; deci: am onoarea.

(aus der Werkgruppe
Prosecutitas)
1986/1991
Zweiße Fotoarbeit
auf Barytpapier
Kunsthalle Salzburg
© Jürgen Klauke

spektive steht das fotografische Werk von Jürgen Klauke, der nachhaltigen Einfluß auf die jüngere Künstlergeneration ausgeübt hat. Als junger Avantgarde-Künstler erkannte er bereits Anfang der 70er Jahre die Pionierrolle der Fotografie in der Kunst, die seinerzeit noch nicht als Kunstform anerkannt war. Klauke setzte entscheidende Impulse, indem er das traditionelle, dokumentarische Verständnis von Fotografie überwand und sie als eigenständiges konzeptuelles Medium innerhalb der bildenden Kunst einsetzte.

(aus der Werkgruppe Dispositives I)
1994/2000 - Fotogestaltete Fotoarbeit
Sammlung VOLPINUM Wien - © Jürgen Klauke

Die Kunst- und Ausstellungshalle versammelt mit dieser repräsentativen Auswahl erstmals Fotoarbeiten aus allen Schaffensphasen von 1970 bis heute. In früheren Ausstellungen wurde der Akzent vorwiegend auf Einzelaspekte seines künstlerischen Schaffens gelegt, so z.B. seine Selbstinszenierungen und die Befragung der Geschlechterrollen. Ziel dieser Ausstellung ist es, die Vielseitigkeit in Klaukes Œuvre zu dokumentieren und einen breit gefächerten Einblick in das inhaltlich und formal komplexe Werk zu geben. Neue, eigens für die Ausstellung konzipierte Arbeiten runden den retrospektiven Charakter ab.

In seinen inszenierten Fotoarbeiten stellt Klauke sich selbst in den Mittelpunkt seiner Beobachtung und legt mit fiktiven Identitäten das „Drama“ menschlicher

Laurynas Katkus

Ca prin ceață
trece dimineăta, o crăpătură
în zid, și timpul
un riu umflat solemn:

ca printr-o lupă,
reflectorul de deasupra zidului de cărămidă
te-a ațintit și tu ai vrut
să-l dobori;

încă jumătate dinozaur
jumătate soldat fascist
m-am apropiat de zid – iarba de dincolo
galbenă ca fața bunicii;

pe câmpuri vocile putrezind ale morților
și laptele dimineții s-a acrit,
și m-am trezit în ceruri, sub pământ,
însîngerat, bătrîn, singur.

Scrisoare

Hait! Vîntul a smuls ușa.
Ah, o mașină, în zăpadă.

Lumina albastră a serii,
începutul Iernii.

Nici o scrisoare de multă vreme, bine.
Nu pot să găsesc cuvinte – sînt undeva sub masă.

Ai văzut o unghie crescînd.
Boțești și rupi o foaie de hîrtie.

Iată! Sînt aici înfășurat în bandă adezivă,
crucificat pe un acordeon,
iată-mă respirînd nu te întoarce.

Rapsodie de luni

Te trezești înainte de vreme,
de parcă te-aștepti ca ceasul deșteptător să te împuște.
se deschide o spărtură. Te întorci de pe o parte
pe alta să scapi de pedeapsă.

dar oricum, trupul gol
lasă cute pe cearșaful alb
la căpății, la mijloc și la colțuri.
autostrada trece chiar prin mijlocul apartamentului.

Mașinile trec vîjiînd. Puțin cîte puțin
ochii se limpezesc, și drojdia
noptii trecute se-ntoarce la viață—cîmpuri
deschise la periferii, gînduri nomade.

Oile care au molfăit iarba lunii
zac priponite pe fundul unei gropi căscate.
Noul născut al zilei s-a oferit să muncească,
care te privește pierdut prin pince-nezul său.

Nevasta camionagiului

Nevasta camionagiului: Dimineța doar o șapcă de piele pe raft.
Camionagiul: La început mă mișcam cu adevărat – și credeam că
aș putea să mă întorc.

NC: Sînt înconjurată din nou de pisici. blana mă îneacă.

C: Bremen. Lapoviță. Visînd despre grăniceri.

NC: Oh, sînt bolnavă. Nici să mă uit pe fereastră nu ajută.

C: Distrat, apăs fata camionului, sînul tău.

NC: Nu e contagioasă, dar e mortală. Mama deja duce afară
gunoiul, cumpără mîncare.

C: Îți voi aduce laptele Europei, și vei fi vindecată.

NC: Crăciunul. În fața ferestrei cineva striga “Desdemona,
te voi face fericită”. Pentru mine nu mai. Plec,
schimbînd apartamente , nume, naționalitate...

C: Gata. Aprind farurile, apăs volanul,
de parcă aș putea scurta drumul. Simt că mai sînt doar cîteva
minute. O să ajung la timp. La timp?

Mătușa Jane

Mătușa Jane a ieșit din fotografia unei echipe de volei.

Ea nu ar greși niciodată când socotește.

Mătușa Jane a învățat germana pe de rost.

Ea ar bate des ceva la mașina de scris.

Mătușa Jane a scăpat de soldați fugind peste acoperișuri.

Soțul ei însingurat a fugit prin pădure într-o cămașă ce ardea.

L-au găsit lângă Biblia pe care i-o dăduse ea.

Mătușa Jane s-a întors, a trăit mai departe. Nu era nimic altceva de făcut.

Mătușii Jane îi plăceau ghicitorile, și inscripțiile de pe pietrele funerare, după spusele verișoarei ei.

Cînd îmi curgeau uleiuri parfumate pe frunte,
din mîna ei a căzut în buzunarul meu o rublă strălucitoare.

Mai tîrziu, rudele au furat memoria mătușii Jane.

Ca răzbunare, ea a-nceput să delireze cu furie, și a dispărut.

Acum zace acolo, întoarsă în patria sa.

Nu știm ce să facem, și plîngem.

Mai tîrziu

...mai tîrziu, Toamna. Noi am pășit pe bulevard.

O rafală de prospețime neașteptată: piepturi relaxate,

serviete mai ușoare. Inimile mașinilor băteau

mai repede ca ale noastre. O doză mică, suportabilă
de anarhie.

Mai tîrziu, ne-am mutat înspre băcînia pură

a universului. Robertas a sugerat să mergem la el.

Am dispărut în fotolii mari

intoxicați fără măcar să fi băut încă, nemaipomeniți cu glumele noastre,
dintr-o dată nerecunoscîndu-ne

unul pe altul. Mai tîrziu alcoolul înota

în creierele noastre.

Fumam țigări de foi ieftine și ne întreceam

cine urlă mai lung, fără șmecherii –

Să trezim yardul întunecat, să agităm forțele naturii,

să depășim fobia pietelor, sindromul blocurilor de locuințe...

am văzut stropi de sudoare pe fruntea ta,

și vecinul care a murit ieri

a bătut la ușă.

Ningea la televizor. Unii plecaseră.
Rîsete răgușite. Guzas adormise în fotoliul lui.
La cîntatul cocoșilor al zorilor polare,
te-am luat în brațe și ți-am șoptit:
daca nu o luăm de la-nceput,
Sophia, suntem pierduți.

BMC

Șoseaua s-a întîmplat să fie înămolită.
Mașinile treceau, împrôșcînd cu noroi și lumină.
Sub noi orașul cețos de mercur.
Tinichea și apă rugineau în amurg.
Ne-am așezat să ne odihnim, ne-am scuturat praful
De pe sandale, am mîncat slănină și pîine.

M-am sprijinit de un indicator.
Thomas pe valiza lui.
Marija – se-ntinse pe-o parte (încă nu a-nceput, Doamne –
ea e răsucită ca un melc).
Din piețe și taverne
se auzea mormăitul demonilor.

Împrospătați ne-am ridicat, am desfășurat pancarta
și cîntînd imnuri, am început coborîrea în vale.

Rapsodie

Plecăm. Cărbunii vii ai focului de lemne încă trosnesc.
Ultimele geamuri tremurau,
trezite draperiile jeleau închise.

Plecăm. Muștele de pe tavan se opresc din bîzîit,
paturi, lămpi, cuțite, îndesate pe sub paturi,
rămîn tăcute. S-a întunecat ca ochiul unui Sfînt.

Plecăm. Cărțile sînt strecurate în genți
lentile de sticlă lustruite, și o cheie galbenă este
pe cale să tragă ceasul Toamnei.

Foarte curînd, foarte curînd!
Pinul de deal și pelinul respirînd ușurați.
Metanul izbucnind în mlaștină, și deodată
ronțăitul și plescăitul unui șoarece nebun.

Ușa se trîntește. În urma mea – știu, știu –
sălcii se-ndoaie în vînt, se-adună norii
de jur împrejur, și o cărare mică
taie cîmpul în două.

Îți doresc liniște, ție acoperiș cafeniu
De șindrilă. Ferestre încă tremurînd.
Pornește motorul. Să mergem!

A cui podea scîrîie spre tăcere?
Femeia vecinului, acea prezentă încețoșată.

Cine respiră în toate încăperile?
Plămîni, plămîni somnoroși.

Deja umeziți cu ceața, fereastra înspre oraș?
Ieșiți, lumînări de pe tortul amurgului.

Curînd, voi ține un toast pentru liniștea tuturor Ființelor.
În sănătatea tuturor Spiritelor – vă veți minuna cu ce eleganță.
Și acolo în colțul liniștit, în rochie de gală
Și cu gramatica dragostei în mîinile tale –
Recunosc după pulsul tău – femeia mea, fiica mea,
Cea mai temătoare realitate a mea...

În românește de Ina Crudu

Mike McCormack

ÎNGERUL RUINEI

În românește de Aura Sibișan

De la început i-au spus puștiul, uneori puștiul irlandez, dar cel mai adesea simplu puștiul, deși avea optsprezece ani și era cel mai înalt dintre toți membrii echipei. Dar era slab, extrem de slab și palid, și arăta ca un copac lovit de trăsnet în curtea din fața depozitului de mărfuri. Purta jeanși negri și un tricou, iar părul îi stătea lins pe fața suptă. Arăta ca întruchiparea nefericirii, de parcă urma să izbucnească în lacrimi din clipă-n clipă.

Noul lui șef, John Cigali, se îndreptă spre el după ce ieși din depozit. Era un american de origine italiană în vîrstă de 35 de ani, un bărbat care s-a ridicat prin forțe proprii, avînd la activ patru ani de serviciu militar, întrerupt după ce chiulangiii războiului din Vietnam au primit amnistierea. Îl privea pe puști cu un scepticism nemascat.

“Ai mai lucrat cu fibră de sticlă pîna acum?”

Puștiul a clătinat din cap cu un aer trist.

“N-are nimic, ai să înveți. De-acum și pînă la toamnă ai să mănînci numai fibră de sticlă. S-a uitat la puști mai îndea-proape. Pe acolo prin Irlanda nu e soare deloc? Arăți palid ca dracu”.

Se răsuci pe călcîie și se întoarse în birou.

Mike, vărul puștiului, ieși din birou ținînd în mînă un teanc de formulare roz. Avea în jur de douăzeci și cinci de ani, aproape 1.90, iar capul îi era aproape lipit de gît. Vîrî puștiului sub nas formularele.

“Semnături, zise el. Taxe de stat și federale, asigurări, prostii de genul ăsta “.

Scoase un stilou din buzunarul hainei. “Bine-ai venit în America. Semnează și cară-te.”

Puștiul a semnat formularele pe capota unui Oldsmobile în timp ce Mike încerca să deschidă lacătul de la ușile rampei de încărcare. Cînd se deschiseră văzu unelte și găleți depozitate în ordine pe platforma de metal.

“Toată porcăria asta trebuie băgată în camion, spuse Mike. Începe să încarci pînă termin eu de scris documentele astea.”

Puștiul începu să încarce. Erau mai multe role de rogojini de fibră de sticlă, găleți cu substanțe chimice, pensule și role, un aspirator imens care arăta ca o reptilă uriașă, cîteva unelte pentru rastel și, în sfîrșit, două ciocane pneumatice masive care cîntăreau aproape cincizeci de kg fiecare. Puștiul d-abia putea să le ridice, se clătină cu picioarele înțepenite pînă la camion și scăpă cea mai grea dintre scule. Fața îi ardea, iar pe bărbie îi pulsa puternic o venă.

“Dă-te la o parte, puștiule”.

Mike venise calm în urma lui. Căra al doilea ciocan pneumatic, ținîndu-l cu ușurință înaintea sa-l pună ușor în camion. Rînji la puști.

“Mai rău de atît nu va fi, spuse el, nefăcînd nici o concesie în fața stîmjenelii puștiului. De-aici încolo va fi mai ușor. Sîntem gata așa că hai să mergem. Trebuie să ajungem acolo pe la prînz. Ceilalți sînt acolo deja, iar John va merge cu mașina în spatele camionului nostru”.

Puștiul se sui în cabina camionului și porniră, conducând timp de două ore prin peisajul claustrofobic al Noii Anglii, unde pădurile de fag începeau chiar de la marginea șoselei, prin orasele Holyoke și Springfield, și mai departe, prin Connecticut unde terenul se înalță abrupt și lui îi pocneau urechile, în timp ce trecea de intersecții uitate de lume, fără trafic, dar deasupra capului se balansau semafoare, și în sfârșit intrară pe autostradă. În timp ce conduceau, la radio ascultau muzică rock, retro, Lynyrd Skynyrd, Led Zeppelin, muzica clasică a anilor '70. Când puștiul îl întreabă dacă vor asculta și muzică post-punk, The Smiths de exemplu, Mike îi spuse pe șleau că el nu ascultă muzică aiurită.

După ce au trecut de suburbiile orașului New Haven, unde priveliștea se deschidea spre o câmpie cenușie întinsă cât marea, au oprit la intrarea într-o întreprindere imensă, împrejmuită cu un gard de sîrmă. Deasupra intrării atîrna firma companiei CHEMCON. După ce Mike a semnat pentru camion s-a ridicat bariera roșie și au condus spre uzină pe un drum plin de gropi. În stînga lor, în fața unui complex de ateliere, se întindea un lac mic, urît, cu un depozit de deșeuri de diferite culori la una din margini. Jur-împrejur țevi galbene de scurgere aveau capetele desfăcute, și toate deversau reziduuri de la fabrică; pe suprafața lacului pluteau nori stătuți de mîzgă gri.

Mike se îndreptă spre lac. "Nu e nimic în canalul ăsta decît pești cu două capete și alte chestii oribile. E o adevărată hazna."

Au dat un tur pînă la cel mai îndepărtat mal al lacului și au oprit între un atelier părăginit și un lanț de laboratoare din cărămidă. Mai încolo o baterie de rezervoare chimice bloca ieșirea din alee. Puștiul coborî din mașină și se uită în jur: nici țipenie, o tăcere de moarte.

"Cum de e așa de liniște?"

"Toată fabrica e închisă pentru trei săptămîni. În afară de o echipă de cîțiva oameni care o întrețin, nu mai sînt alți muncitori acum. De-asta sîntem noi aici, avem foarte mult de lucru pînă vin ei din concediu. Vocea lui Mike se stinse de oboseală. E pierdere de vreme, asta e părerea mea. Locul asta e o fundătură nenorocită".

Puștiul privi în jur. Rugina și degradarea erau în aer ca un virus. Stivuitoarele de metal ridicate pe platforme de beton arătau ca niște monoliți uzați, cu îmbinările ruginite. Țevile care trebuiau izolate ieșeau prin crăpături, iar cîteva din intrările în laboratoare se căscau negre fără uși. Peste tot, cărămida adăuga un ton de teracotă metalului ruginit, iar peste cărămidă chiar se scrisese cu grafitti, se vedeau hieroglife obscene, un detaliu psihedelic lugubru.

Mike îi întinse o cască galbenă și ochelari de protecție.

"Vezi țevile alea? Anul trecut le-am izolat pe fiecare în parte, am încercat să le uscam și să le căpușim cu fibră de sticlă. Atunci am spus că n-are rost, le-am zis că gudronul nu va acoperi complet partea ruginită și că trebuie înlocuit absolut totul. Dar degeaba, asta ne-au angajat să facem. Uite cum arată acum."

Pe lîngă rampele de stocare erau puse țevile de aprovizionare, peste care atîrna o pînză putredă. Țesătura de fibră de sticlă se dusesse de pe metalul ruginit și atîrna în fișii, bălăngănindu-se din cauza vîntului cald, iar coloritul era de un verde cenușiu, de la acid; o priveliște nespus de sinistru.

La un moment dat se apropie de ei o mașină care opri scîrțîind lîngă camion. Șeful se dădu jos. Purta deja cască pe cap și ochelari, și îi vorbi puștiului direct.

"Să nu mergi nicăieri fără cască și ochelari. Nu vrem să te întorci în Irlanda cu un ochi bandajat sau cu vreo gaură în

cap. Nu se fumează aici.” zise el. Vorbi apoi cu o voce joasă, obosită. “Locul ăsta s-ar putea prăbuși oricând.”

Ținea în mână o lanternă uriașă, pe care o tot aprindea și stingea.

“Ok, dacă sîntem gata îți arăt ce ai de făcut.” Se opri puțin să privească în jur. Ruina și degradarea fabricii păreau ca îl impresionează. Își spuse cu o voce joasă: “Urăsc locul ăsta nenorocit. Îmi sapă o gaură în mine tot timpul cît stau aici.” Apoi se îndreptă spre ușa întunecoasă a atelierului, chemînd muncitorii să-l urmeze.

Înăuntru, cînd intră, la început nu văzu nimic, din cauza luminii puternice de afară. Merse doar pe urmele lanternei șefului sau. Sub picioare simțea cum betonul se fărîmiță din cauza umezelii, pe alocuri călca în apă stătută. Peste tot se auzea un șuierat ca de șarpe, iar lichidul picura în continuu. În fața lui, deasupra locului luminat de lanternă, se vedea un indicator de neon roșu – PERICOL, MEDIU TOXIC. Puștiul încetini mersul și își trase mai bine casca pe urechi. Simțea că forme și creaturi oribile se tîrau spre el prin întuneric, încercînd să-și bage ghearele în el. Dar mai urîtă era degradarea de peste tot, care părea să agite întunericul, măcinîndu-l, așa cum măcina fiecare centimetru de beton și metal.

“Asta e, spuse John solemn, rotînd lanterna. Șase sute de metri pătrați de beton corodat, mîncat de acid și de Dumnezeu mai știe ce altă porcărie. Toată podeaua trebuie răzuită și înlocuită. Asta e de făcut.”

Ochii puștiului erau acomodați acum la întuneric și vedeau dezastrul din jurul lui. Peste tot podeaua era acoperită de bălți de mocirlă, iar acidul curgea din rețeaua de țevi de deasupra care aproviziona grupul de rezervoare alinate în fața lui. O conductă inundată trecea pe toată suprafața podelei, iar în fața peretelui din spate un

ventilator masiv tăia aerul alene.

“Aici e iadul”, șopti puștiul.

“Deloc, îi răspunse șeful, iar vocea îi rezonă de metalul din jur. ăsta este coșul de uzină al Americii, istorie pe viu. Trebuie să se golească țevile alea. Trebuie să înlocuim becurile și vreau ca ventilatorul să meargă ca lumea. Avem nevoie de aer aici că altfel o să ne sufocăm. Mike, du-l pe puști la bufet și prezintă-i restul echipei. Te caut eu cînd e totul pregătit.”

Mike ieși primul din atelier, trecu pe lîngă laboratoarele de cărămidă unde nu lucra nimeni, și pe lîngă atelierele tăcute pline de unelte defecte, și se îndreptă spre baraca de lemn care fusese vopsită, cîndva. Înăuntru, așezați într-o baracă, îi cunosc pe ceilalți membrii ai echipei. Erau trei cu toții. Jeff, fratele mai tînăr al șefului, un malac cam la treizeci de ani, care nu avea nimic din ținuta militară a fratelui său. Scotea rotocoale de fum spre tavan, cu mărul lui Adam ieșit în evidență. Kevin și Leo aveau douăzeci și ceva de ani, erau prieteni cu Mike, amîndoi avînd aerul cenușiu al mahmurelii; beau cafea neagră, fără zahăr. După obiceiul american dădu mîna cu toți, și ei îi făcură loc în baracă. Jeff era curios.

“Deci de ce-ai venit în America, țara taxelor și patrii mitei?”

“Am viză de student.” Puștiul încercă să zîmbească dar renunță cînd colțurile buzelor nu se mișcară. Lăsă ochii în jos. “Pentru trei luni”. Suna ca o scuză.

“Nu trebuie să-ți fie rușine, băiete, toți trăim cum putem aici. Ce studiezi?”

“Engleza și filozofia. Sper să termin facultatea anul viitor.”

“Toți am terminat colegiul, spuse Leo. Studenți eminenți de la Universitatea din Budweiser, studiind acum băutura și femeile.”

“Pam și cele cinci surori ale ei sînt limita ta în ce privește femeile aici. Leo vorbește doar, puștiule, doar vorbe fără fapte.”

Puștiul în sfârșit reuși să zîmbească, avînd o expresie ambiguă, mai mult durere decît bucurie.

“Un lucru e sigur, n-ai să găsești nici femeii nici băutură în vîgăuna asta. Și nici n-ai șanse să înveți multe.”

“E atît de rău pe cît arată?”

“Nu, e mult mai rău. Locul ăsta e fundul iadului, puștiule, odată ce ai intrat aici nu mai ai cum să ieși.”

“Nu ieșiți la o bere după muncă? E foarte cald în atelierul ăla”.

Jeff clătină din cap. “Nu e timp. Lucrăm aproape optzeci de ore pe săptămînă cu contractul ăsta, atît cît să terminăm. Ascultă-mă pe mine, nu mai ai chef de multe după ce-ai lucrat o zi întreagă aici, cazi direct în pat. Numai la femeii n-o să te gîndești”.

Au continuat să stea de vorbă și să fumeze, tot bînd cafele ca să scape de mahmurelile repetate. Puștiul învăță repede că sînt doar două subiecte de conversație în mediile muncitorești americane – sexul și banii – și nu era întotdeauna clar care din ele era pe tapet. Deodată sosi șeful, ținînd în mînă o planșetă pentru hîrtii, arătînd foarte preocupat de muncă.

“Sîntem gata? întrebă el. Ne-am scărpinat și am fumat destul? Dacă da, hai să-i dăm bătaie. Am schimbat becurile, ventilatorul merge, așa că la treabă.” Își arcui mîna în semn de plecare, iar echipa se ridică și-l urmă.

În atelier două lămpi de neon fuseseră montate pe stelaje și împrăștiu o lumină selenară pe podea. În fața peretelui celui mai îndepărtat ventilatorul mergea acum cu toată viteza, împingînd valuri de aer cald prin toată camera. Băltoacele luceau cenușiu-închis, peste tot deasupra lor se arcuiau curcubeie fugare. John împărțea mocasini de cauciuc și mănuși grele.

“Puneți-vă astea; ghetele pe care le purtați acum o să vă cadă din picioare peste două zile dacă nu vă protejați. Să

aveți tot timpul mănușile în mîini. Primul lucru pe care o să-l facem este să deblocăm conducta de acolo, ca să poată să intre cît mai mult lichid în țevi. Mike, tu și Kevin luați lopeți și lucrați de-a lungul ei. Ceilalți, luați perii și măturați noroiul spre ușă.” În timp ce restul echipei se îndepărta, se întoarse spre puști și-i făcu o ultimă remarcă:

“Ok, puștiule, asta e șansa ta. Acum o să vedem ce stofă ai.”

Lucrînd la lumina de neon, în mirosul usturător de acid, au petrecut restul zilei uscînd podeaua, măturînd noroiul gros cu măturile de cauciuc, și apoi folosind aspiratoarele ca să absoarbă resturile din găuri. Pînă la sfîrșitul zilei podeaua lucea ca nisipul și au adus o serie de alte aspiratoare ca să se continue uscarea și în timpul nopții. Cînd să plece, puștiul stătea lîngă camion, inspectîndu-și mîinile pline de bășici.

“Fă pipi pe ele”, spuse șeful, venind din spatele lui.

“Poftim?”

“Fă pipi pe ele, repetă el. O să le spele bine iar sarea le va întări. Nici n-o să te infectezi.”

“Da, sigur”, răspunse puștiul.

“Faci cum vrei”.

Dar în timp ce se îndreptau spre motel au oprit la magazin și șeful i-a adus un pachetel: o sticlă cu ulei mentolat, niște vată și o rolă de bandaj.

“Mulțumesc”.

“Nu-mi mulțumi, e o investiție, nu un cadou. Nu vreau să pierd vremea din cauza mîinilor tale.”

“N-o s-o pierzi”.

“Te cred că nu.”

Adevărata muncă începu a doua zi, cu spartul podelei cu ciocanele pneumatice și cu căratul molozului la locul de gunoi de lîngă lac. Puștiul și-a așteptat cu nerăbdare rîndul la ciocanul pneumatic și a amuzat restul echipei cînd a fost aruncat cît colo

datorită primului său asalt în forță. Dar s-a ridicat și a încercat din nou, a strâns din dinți, și s-a menținut timp de douăzeci de minute după care i-a predat ștafeta lui Mike. A strâns mai tare din mâinile amortizate, scuturându-se din cauza vibrațiilor. La bufet încă îi tremurau mâinile și a vărsat cafeaua la prima înghițitură. Așa că, un timp a băut cu paiul, și mult după ce a fost necesar, doar pentru imaginea de clown pe care o avea.

Dar foarte repede, după câteva zile, a simțit cum i se formează mușchii pe brațe și pe spate și a putut să-și ducă treaba la bun sfârșit. Stătea cu picioarele depărtate și cu mâinile ținute strâns, iar vibrațiile puternice îi zguduiau fiecare os al bustului, capul zgâlțâit de ritm și adrenalina pulsând în tot corpul. O schimbare evidentă puse stăpânire pe puști: era vesel și chiar începuse să zîmbească și mâinile i se vindecau repede. Știa sigur că a nimerit-o, simțea asta cu toată ființa lui, și știa de la Mike că șeful era foarte mulțumit de el. Nu era îngrijorat că n-ar putea ține slujba asta până la sfârșitul verii.

La sfârșitul primei săptămâni puștiul avea o senzație de aproape totală renaștere. Uzina chimică deveni elementul lui și înflorea în ea ca o orhidee de seră. Începu să-și arcuiască mușchii nou formați la mâini și pe spate și erau minunați, ca niște aripi, și începu să umble fără cămașă de câte ori avea ocazia, cîntînd fragmente aiurite de cîntece, bustul lui lucind în lumina palidă. Șeful n-a fost impresionat.

“Pune-ți cămașa pe tine, zise el tăios. Încă nu ești Charles Atlas.”

În lumina lămpilor de neon, cu ciocanele și ventilatoarele în plină activitate, în atelier atmosfera deveni fierbinte ca într-un cuptor. După prima oră de muncă trupul le era ud de transpirație, iar cămășile se lipiseră de ei ca încă un rînd de piele. Ieșeau cu schimbul afară, la soare ca să ia o gură de aer curat. Puștiul prefera

să meargă pînă la depozitul de deșeuri pe terenul viran din spatele atelierelor și să stea cocoțat în vîrf, ca să simtă vîntul ce adia dinspre lac. Stătea acolo cît fuma o țigară, vesel și plin de energie ca un prunc.

Era încîntat de locul ăsta. Ca un copil mintea înregistra diversitatea formelor degradării din jurul său, mîzga verde de pe lac, tonurile arămii ale metalului ruginit și ale vopselei aproape șterse, coșul înnegrit al crematoriilor, toate aceste culori îi fixau în imaginație un tablou coerent al degradării. Puștiul știa acum că nu era nimic altceva concret în creație, nici o altă devenire în lume decît această coroziune și epuizare, această uzură care părea că nivelează totul pînă la un cîmp al ruinii care își avea centrul și originea în această uzină chimică. Iar el stătea în mijlocul acestei degradări, un zeu abia născut, sprinten și cu ochiul ager, gata să-și întindă aripile.

N-a mai stat mult pe afară, la lumina soarelui; trăgea repede din țigară și se întorcea la spațiul sacru al atelierului. Lumina soarelui nu mai putea să-i ofere nimic.

În timp ce lucra puștiul își dezvoltă o teorie despre fabrică; își făcu un mic proiect. Într-o seară la motel, stînd lungit printre cutii goale de pizza și sticle de bere, vorbi despre el. A fost cel mai lung monolog al lui de pînă atunci.

“După cum văd eu lucrurile, toată fabrica e un fel de monument, un semn de avertizare al risipei și degradării, emblematic pentru toate aspirațiile ieftine și toate visele materialiste ale secolului. Locul ăsta e o operă de artă, o sculptură cîntică”.

“Chiar așa? zise Mike, cu vocea încărcată de îndoială și batjocură. Stătea întins pe pat scoțînd rotocoale groase de fum. Atunci eu ce fac aici? Nu sînt artist, lucrez cu fibra de sticlă. Sînt mecanic.”

“Tocmai asta e, nu ești mecanic. Puș-

tiul era chiar încins acum, cu ochii ca două găuri sfredelitoare în mijlocul țestei. Fabrica asta nu e la pământ, n-are nevoie de reparații, și indiferent de cum arată nu se prăbușește. Tot ceea ce face, în fiecare zi, e să se rafineze, să-și definească mai clar identitatea. Iar identitatea sa este descompunere și decădere și coroziune. De-asta punem o podea nouă sau legăm țevi în fiecare an. O ajutăm să se întrețină.”

Puștiul își dădu seama că restul echipei se uita la el cu gura căscată de uimire; șeful părea că se holbează la el cu o intensitate specială. Simțea cum îi ard obrajii de la fervoarea cuvintelor și avu sentimentul groaznic că s-a făcut de râs. Apoi văzu cum Mike rânjea la el, dînd din cap ca și cînd îl prinsese făcînd un lucru obscen.

“Cred că spui numai tîmpenii, zise el, rînjind în continuare. Mai lasă vrăjeala.”

Puștiul suspină ușurat.

“Du-te și tu în mă-ta”, zise el, bucuros că a scăpat.

Acum toată podeaua era adusă la nivelul fundației și aproape tot timpul aspirau suprafețele care nu erau netede, pregătind locul pentru turnarea betonului. Trei zile au excavat betonul vechi, trei zile de muncă asiduă, stînd aplecați ca să scoată bucățile mari de beton. Apoi au stat în genunchi și au mutat podeaua, secțiune cu secțiune, pînă au dus treaba la bun sfîrșit. Cînd au terminat ultima bucată a fost nevoie de mai mult timp ca să se usuce complet.

“O lăsăm două zile, spuse șeful. Două zile și nu mai mult. Pînă atunci organizez lucrul în alte locuri. Mike, du-l pe puști în atelierul de vizavi. Înăuntru o să găsești niște hornuri. Suprafețele interioare trebuie recăptușite. Arată-i puștiului cum să lucreze cu fibra de sticlă.”

În atelier au găsit hornurile, patru dintre ele desfăcute și puse pe suporturi, cu suprafețele interioare negre și pline de fum. Alături de alte scule pe jos erau o mulțime

de pensule și plase de fibră de sticlă.

“Aici e de muncit o zi”, Mike trase concluzia.

“Ei, poate că în sfîrșit lucrez și eu cu fibră de sticlă. N-am văzut nimic pînă acum de cînd am început lucrul.”

“Să începem atunci, zise Mike. Îi dădu puștiului un polizor. Ok, zise el. Ține asta.”

Puștiul învăță cum să curețe suprafețele interioare ale hornurilor și cum să folosească polizorul cu atenție și finețe cu mișcări lungi, arcuite, și cum să curețe praful și să aplice izolatorul. A învățat și cum să taie plasa de fibră cît mai precis și cum să o pună fără încrețituri pe suprafața curbă, iar apoi să o fixeze cu bitum chimic și în fine cum să finiseze frumos punînd vâlul subțire de sticlă pe suprafața strălucitoare. Puștiului îi plăcea foarte mult schimbarea aceasta de la munca brută a înlocuirii pardoselii. Dovedise ce putea pe ringul acela de sudoare și mușchi, acum era vremea să dobîndească meșteșugul. Puștiul învăță repede și munca mergea bine, pînă după-amiază aveau gata aproape jumătate din hornuri.

“Hai să luăm o pauză, zise Mike. Își ștergea mîinile pe o cîrpă muiată în acetonă. Mergem bine. Nu e nici o grabă. Hai să bem o cafea și să fumăm o țigară.”

Puștiul dădu din cap. “Mă duc să mă plimb prin fabrică, să o mai văd o dată înainte să plec. Mai avem doar cîteva zile.” Își îndesă casca pe cap și ieși din atelier. Mike văzu cum se îndepărtează silueta lui zdravănă prin ușa luminată de la rampa de încărcare și pentru o clipă ar fi jurat că puștiul emana lumină.

Puștiul trecu de magazia de unelte și de bodegă, trecu de complexul de laboratoare ce se întindea pe o parte a lacului și păși pe terenul viran care se întindea pînă la gardul de sîrmă.

Terenul era plin de bucăți de cărămidă și șipci: văzu iarba înaltă peste țevi uriașe

lăsate în paragină. De la gardul de sîrmă ghimpată vedea toată fabrica. Se întindea ca o amalgamare copioasă de cuburi și cilindri. Din centru, coșul înnegrit scotea un fum gros ce ajungea pînă în capătul celălalt al fabricii, un far spre lumea din afară. La baza fabricii lacul reflecta cerul ca o oglindă aburită și murdară.

Deodată puștiul simți o durere în piept. Spre uimirea lui își dădu seama că e gata să izbucnească în lacrimi. Începu să vorbească singur.

“Țubesc locul ăsta, spuse el. Aici e casa mea. Știi tot ce spune despre degradare și ruină și rugină și toate lucrurile astea sînt adevărate. Și uită-te la mine: n-am devenit mai puternic datorită lor?”

La capătul celălalt al terenului viran îl văzu pe șef îndreptîndu-se spre el, călcînd cu grijă, de parcă ar fi mers prin mlaștină.

“O ultimă privire?”, îl întrebă cînd se apropie.

“Ceva de genul ăsta, spuse puștiul. Un fel de recapitulare înainte să plec. O să-mi fie dor de locul ăsta după ce am să plec. Am învățat ceva aici.”

Șeful dădu din cap. “Cînd te-am văzut prima dată în curte n-am crezut că ai să te descurci cu slujba asta. Dar m-am înșelat. Te-ai străduit în locul ăsta, ai devenit mai puternic, chiar vorbești mai mult. În toți anii ăștia de cînd lucrez aici n-am văzut pe nimeni atît de marcat de locul ăsta.”

“Locul ăsta, replică puștiul, cred că e frumos. Locul ăsta e o operă de artă și am reacționat ca atare. Am fost transformat de el, am fost inspirat de el.” Puștiul părea să strălucească în lumina soarelui, cu fața și miinile radiind de lumină – pentru o clipă șeful avu viziunea unei larve de insectă. Puștiul se holba în gol înspre fabrică, pierdut într-o viziune a ruinei și degradării, total nepregătit pentru vehemența atacului șefului.

“Am ascultat destul prostiile astea, zise el dintr-o dată. Destul cu tîmpeniile. Locul

ăsta e o capcană a morții, nici mai mult nici mai puțin. “Îl prinse pe puști de braț, forțîndu-l să se uite spre gardul de sîrmă. “La doi kilometri de aici e un sat – Wickhurst – cu o sută de locuitori. Acum trei ani a îngropat patru sugari, toți cu pielea vînată din cauza otrăvirii cu arsenic. Contaminarea apei a fost cauzată de această fabrică. În partea cealaltă a fabricii un fermier care crește vaci a deschis un puț la marginea terenului său și a îngropat o treime din cireadă, toate vitele fuseseră asfixiate de emisii aduse de vînt. Carcasele lor n-au putut fi date de mîncare la cîini. Deci nu mai spune prostii că locul ăsta e un monument; e o cursă a morții și atît. Fără alte teorii și filozofări. Lucrezi pentru mine acum, deci străduiește-te să muncești cum trebuie și verifică din cînd în cînd dacă ai capul pe umeri.”

Își aruncă țigara cu un gest larg de dezgust și o apăsă cu putere în iarbă.

Puștiul avu nevoie de izolarea gardului de sîrmă ca să-și revină din șoc. Cuvintele și violența șefului păreau că lovesc într-o rană interioară. Puștiul începu să tremure, neputînd să înțeleagă schimbarea stării sale de spirit. Stătu mult timp lîngă gard, rezemîndu-se de sîrmă, simțînd cum găurile sîrmei i se imprimă pe piele. Deodată se trase de acolo și se întoarse unde avea de lucru, printre cilindri și cuburi.

În timp ce lucra în după-amiaza aceea se gîndi la ce-i spusese șeful despre morți și contaminări. N-a fost surprins de faptul că n-a simțit repulsie sau oroare, doar o curiozitate clară care l-a împins să afle mai multe informații.

“Știi ceva despre morții și contaminările despre care se spune că au fost cauzate de fabrica asta?”

Mike dădu din cap. “Sigur, toți știm. Fabrica asta a plătit mai mult de 5 mil-

ioane de dolari în procese pentru protecția mediului în ultimii zece ani, din cauza contaminării apei, a emisiilor de gaze. Și acum e implicată într-o groază de procese. De ce întrebi?”

“Chiar adineaori l-am întâlnit pe John și mi-a ținut o prelegere despre atitudinea mea față de locul ăsta. Crede că sînt amețit și mi-a spus să-mi revin. Apoi mi-a spus de copiii morți și de vitele moarte. Ție îți place să lucrezi aici?”

“Urăsc locul ăsta. Îmi pare rău de fiecare clipă petrecută aici; mă întreb ce influență are asupra sufletului meu. Îmi imaginez că e corodat în fiecare clipă petrecută aici la fel ca țevile și rezervoarele.” Nu era nici urmă de ironie în vocea sa, doar o lamă întunecată de amărăciune. “Dar asta mi-e munca, zise apoi, și de-asta lucrez aici. Muncesc pentru John de șase ani, de la mijlocul anilor optzeci, anii în care puteam alege unde să lucrăm. Dar acum vremurile s-au schimbat. E greu de găsit de lucru și avem nevoie de contractul ăsta. Și apoi, dacă n-am face noi treaba asta, ar face-o altcineva.”

“Deci nici lui John nu-i place?”

“Deloc. A preluat contractul ăsta de la o altă companie care a renunțat la el după ce au murit copiii. Contractul ăsta i-a salvat firma de la faliment.”

“Te-ai gândit vreodată să faci altceva?”

Mike ridică din umeri. “Îmi place munca asta. Și apoi, îi sînt dator lui John, el m-a angajat primul și am devenit apoi omul lui de bază. Acum e între ciocan și nicovală. Nu-i place deloc contractul dar trebuie să-și țină compania pe picioare. Are copii și pensie alimentară de plătit și nu-și permite să renunțe. Dar cred că și el e îngrijorat de sufletul lui. Și e îngrijorat și pentru tine. Nu-i place entuziasmul tău pentru locul ăsta. Muncești, cînți și vorbești într-una de cînd ai venit aici de parcă ești posedat. Cred că asta îl sperie. Cred că se gîndește că ai luat ceva de aici.”

“Probabil are dreptate, zise puștiul. Uite ce mi s-a întîmplat de cînd am început să lucrez aici. Niciodată nu m-am simțit mai fericit sau mai puternic. Cred că m-am și îngărășat. Acum știu de morți și poluare dar asta nu schimbă cu nimic situația pentru mine.”

“Nu poți nega ceea ce simți, spuse Mike. Tocmai curățise ultima sculă și hornurile luceau ca fructele lustruite. Să nu uiți că ești singurul care simte asta. Spre deosebire de tine, majoritatea am da multe să lucrăm în altă parte. Ține minte asta cînd mai elogiezi fabrica data viitoare.”

În ultimele zile, cînd întindeau plasa de fibră de sticlă, puștiul simțea că atinge un nou stadiu al prosperității sale. Corpul lui emana atîta energie că nu putea sta locului, și, în ciuda avertismentelor lui Mike, nu se putea abține să nu cînte în timp ce lucra, făcîndu-i pe ceilalți să se strîmbe.

Șeful nu-și ascundea indignarea. “Taci dracului din gură, țipă el. Slavă Domnului că plecăm de aici în cîteva zile. Poate atunci o să te liniștești.”

“Nu mă pot abține, zise puștiul. Nu m-am simțit așa bine în viața mea. Uită-te la mine. Își încordă brațele și își scoase în relief bicepsii și pectoralii, ca un body-builder care pozează la un concurs. Sînt sau nu Charles Atlas?”

“Numai un nebun poate prospera într-un loc ca ăsta”, replică șeful.

“Atunci sînt nebun, zise puștiul. Unde mergeți cînd se termină lucrul aici?”

“La Maine, o săptămînă la fabrica Ocean Spray. Muncă în aer liber, reizolăm containerele de beton. Poți să-ți bronzezi un pic fundul ăsta alb.”

“Sau mă pot prăji. Nu mi-ar plăcea să plec de aici. Ești acasă acolo unde ți-e inima.”

“Acum d-abia aud că ai inimă”.

Puștiul dădu din umeri.

Fibra de sticlă se punea repede, Fișile lucioase acopereau podeaua, dîndu-i un

aspect de suprafață bine lustruită. După trei zile totul era gata, echipa își putea admira munca. Pardoseala lucea cu o iradiere nocturnă, ca o piscină într-un vis. De sus, containerele de metal se reflectau în aparenta sa adâncime.

“Cît timp o să țină?”

“Ar trebui să țină la infinit, zise șeful. Dar nimic nu durează o veșnicie aici. O să se verse pe jos prea multe substanțe chimice, și greutăți prea mari o vor sparge. Probabil la anul porțiuni mari din ea vor fi ridicate și distruse, ca orice altceva ce am făcut noi aici. S-a întors dezgustat. Haideți, țipă el. Adunați sculele și să ne cărăm. Mi-e silă de locul ăsta.”

Într-o jumătate de oră au strîns uneltele și le-au pus la spatele camionului. Lucrau repede, înviorați de perspectiva plecării. Cînd a ieșit din atelier șefului nu i-a venit să creadă cînd l-a văzut pe puști ducînd în camion ultimele piese, două ciocane pneumatice, bustul lui arătînd ca o cartografie de mușchi. Le-a pus ușor în camion și s-a întors cu un rînjit pe față.

“Cînd am început slujba asta nu puteam ridica ciocanele alea. Acum pot să le măsoz cu precizie.”

“Deci acum ești de două ori bărbat.”
“Nu de două ori bărbat. Sînt diferit. Ascultați, am chiar voce, pot să vă cînt ceva:”

Uită strălucirea

Și murmură un ciocan pneumatic

Printre dinți.

Puștiul dansa, dînd din mîini, aproape să-și piardă echilibrul. Șeful îl privi cu atenție și pentru un moment avu viziunea puștiului cum zboară, cu degetele agățîndu-se de ceva invizibil în aer, plutind deasupra lacului ca un fel de înger canceros. A fost o epifanie a frumuseții și ruinei, iar șeful se pierdu în ea pentru o clipă, pînă cînd apăru Mike, cu o țigară neaprinsă în gură. Se uită și el la puștiul care dansa.

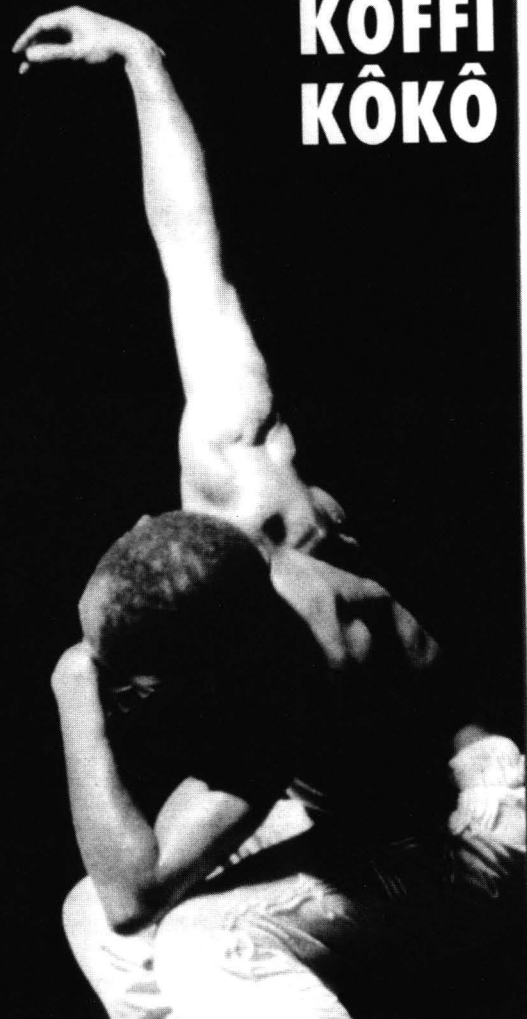
“Puștiul ăsta are nevoie de un examen la cap”, spuse el solemn.

Șeful dădu din cap, încet, ca și cînd ar fi dus o mare greutate.

“La cap printre altele.”

Au stat și l-au mai privit un timp, iar puștiul continuă să danseze, imaginea lui reflectîndu-se pe suprafețele curbate ale containerelor. Și a continuat să danseze, să danseze, pînă ce a încetat să cînte.

**AFRIKANISCHER
TANZ
KOFFI
KÔKÔ**

EINLADUNG

Das Kulturreferat
der Landeshauptstadt München
in Verbindung mit dem
Verein der Freunde Neuhausens
präsentiert die Frühjahrsausstellung 2001

im
Neuhauser Trafo
Nymphenburger Straße 171

**NEUHAUSER
KÜNSTLERKREIS**

Vernissage: 05.04.2001 ab 18.00 Uhr
Schirmherrschaft: Frau Elisabeth Schosser

Das Programm

Eröffnungsreden:

**Frau Margot Günther
Organisatorin**

**Frau Elisabeth Schosser
Stadträtin**

**Präsentation und Vorführung
Requiem in annum MM**

Ein visualisiertes Musikwerk

**Ausstellungsdauer:
vom 06.04.2001 bis 21.04.2001
täglich geöffnet von 14.00 bis 20.00 Uhr**

Esad Babačić

Mesia

Dormi în iubiri obosite
acoperit cu curaj bărbătesc.
De o mie de ori condamnat să fii femeie
protejată de liniile de bătaie înverșunată.
Slăbit, dar întotdeauna treaz,
înfipt în rana celui ce-nțelege,
conceput de cel neștiutor.
Mai puternic decît motivele de-a se elibera,
prea mult înțeles, ca să fie senzual.
Noroiul rămîne în urme.
Același, nevinovat, neatins noroi.
Doar trebuie, trebuie să nu greșești.
Te uiți la ceilalți, ultimul din coloană
umblînd într-un vis.
Pe tine te întreabă de ce nu are coloana asta capăt,
pe tine te cred cînd minți că nu sînt lucruri
de încredere, în afară de ei.
Poți zămisli, întoarce pîntecul în sus,
lua din nimic și înzdrăveni complet,
ești infipt în rănilor celorlalți.
Găsești lumina în colțul acelei îngrozitoare
camere goale,
părăsită de un om
ce nu știe unde merge.

Harakiri

Sînt speriat
de acest nou poem;
sînt distrugătorul cuvintelor,
infailibilul spadasin.
Fiecare lovitură
poate fi fatală, sînt încîlcit
în litere, ca un cavaler rănit
încîlcit în perdelele nopții.
Unde să plec, singur,
fără tine,
fiind scris?

Ție

Întotdeauna mă îmbrac prea repede,
așteptându-te, apoi, îndelung,
prea îndelung, viața mea
se învîrte de o mie de ori
înainte ca tu să vii
și vine primăvara,
iar eu gol.
Așteptându-te.

Noiembrie

Rănilor sînt puse în siguranță în respirația toamnei, în
sticle goale cresc mîțe. E o iluzie de bucurie
unde va în piept, nedefinită și speriată, ca
un cavaler la prînzul de duminică. Mizeria zace
sub picioarele noastre. Ca împușcătura în rouă. Eterna întrebare:
‘Scrii ceva?’ se descompune ca un cadavru renesantist.
Un don Quijote livresc merge cu bicicleta,
găsind o trecere prin inimă, un salt de urgență,
nimic mai mult. Trădarea arde cronic, zi după
zi, lunile-s irelevante, bătrînul le șterge de praf. Neajutorarea
înfruntată cu apeluri telefonice. ‘Mi-ar plăcea să
merg la Split, dar poate vorbesc prea mult.’ ‘Mi-ar plăcea
să-ți vorbesc și eu’. Apoi închidem.

Lucija

N-ai vorbit multă vreme,
în ochii tăi
e scris momentul
cînd te-ai oprit;
ca și cum sentimentul
ar fi inundat cu înfrîngere.
Nu poți numi
sfîrșitul, pentru că
te-ai luptat cu disperarea,
într-un desen din copilărie
e niște
fericire
necită.

Banană

Hei, iubito,
hai să nu
ne stricăm
ca banana asta
pe care atît de unanim
am neglijat-o.

Berbecul

Trebuie ca prezența mea să se zgîiască etern în inima ta?
Trebuie ca focul să evite intuiția feminină
și să germineze ca falsa anxietate a războinicilor unguri
care-și împlîntau lăncile în inimă?
Trebuie să fiu lipsit de orice fel de fericire
și complet singur, în slujba poruncilor divine,
ca o salvă de tăcere comandată,
proptită pe asprime,
ca un berbec în orizontul apusului
cu confuzie în inimă, confuzie
moștenită de la un om?
Am accelerat prea mult soarta,
mi-am îngropat neputința
în mînia unei femei.

În românește de Romulus Bucur

Oster.Nachtkonzert im Stephansdom

[Bo Skovhus]

[Stephan Vladar]

10%
Reduction Off

Entrez dans une autre dimension...

Actualité
& Célébrités

Contes &
Légendes

Astronomie
& Terroirs

HISTOIRE
DE FRANCE

Vogue stage sets and avant-garde dance
nz-Avantgarde

Im Puls Tanz 01 12.7. – 12.8.2001
12 July – 12 Aug. 2001

Im MuseumsQuartier: Europas größtes Festival für zeitgenössischen Tanz mit Ensembles aus aller Welt. Die ihre bleibenden Hits bringen. Und allerneueste Choreographien. Darunter Meg Stuart & Damaged Goods, La La La Human Steps sowie Saburo Teshigawara mit der Company Karas.

Europe's largest festival of contemporary dance is being staged in the Museum Quarter. Ensembles from around the globe, including Meg Stuart & Damaged Goods, La La La Human Steps and Saburo Teshigawara with the Company Karas, will be performing their greatest hits and latest routines.

Karten Tickets:
Internationale
Tanzwochen Wien
Tel. +43-1-523 55 58
Fax +43-1-523 16 835
E-Mail:
office@tanzwochen.at
www.tanzwochen.at

Richard Wagner

AUTORITATEA CLOVNULUI. SCRIITORUL ÎN SOCIETATEA MASS-MEDIA

În românește de Daria Știucă-Levcencu

Simularea literaturii

Toți scriu. Oriunde ai ajunge, găsești oameni ce scriu. Însă nu sînt scriitori. Nici măcar la Tîrgul de Carte din Frankfurt nu sînt. Sînt somități, care scriu. Iar autoritatea lor nu provine din scrisul propriu-zis, ci din excelența lor. Textul pe care îl oferă nu se legitimează prin sine, ci prin gradul de popularitate al autorului sau doar al dătătorului său de nume.

Destul de des somitatea nu scrie singură și aceasta nu doar fiindcă nu ar fi în stare, ci fiindcă pur și simplu nu-i mai rămîne timp pentru a scrie. Somitățile sînt în mișcare, sînt schimbătoare. Acestora le aparține și cartea ce-i însoțește, fie că este vorba de politicieni, de moderatori de televiziune, actori sau figuri marcante ale societății de divertisment. Cel mai mare poster, pe care l-am văzut la Tîrgul de Carte din Frankfurt din anul acesta o reprezenta pe moderatoarea de televiziune Amelie Fried, cunoscută prin romanele ei cu personaje feminine triviale, iar unul dintre cele mai vizitate standuri, din cadrul aceluiași tîrg, a fost cel unde Nadja Abd El Farrag, mai bine cunoscută ca Pin-up, și-a prezentat cartea de bucate.

Acest gen de cărți sînt, de regulă, lipsite de perenitate, însă nu aici vroiam să ajung. Scopul este mai degrabă de a vinde cît mai multe dintre ele și cît mai repede, căci în cîteva luni nu-și mai amintește oricum ni-

meni de ele. Astfel zicala "Ce mă mai interesează vorbăria mea de ieri" primește conotații mai largi. Este însă doar dorința de a cîștiga bani și cu aceste cărți, cea care impulsionează somitățile să scrie sau cel puțin să publice? Nu cred că totul este atît de simplu.

Este dorința de a face bani, dar mai există încă ceva mai presus de aceasta. Una dintre ciudățeniile vieții noastre ținu-te sub tensiune (terorizate) de consum și a societății care este animată și mînată de acest consum este dorul de peren, de durabil, de ceva care să rămînă, de valoare. Acest dor, în cele din urmă, de adevăr în lumea mărfurilor, se referă la autoritatea literaturii.

Mitul scrisului

Scrisul este considerat în societatea noastră o expresie a cunoașterii, este o gîndire importantă, plină de sens, care aparent este fixată și așternută pe hîrtie cu ajutorul scrisului, ea promite durabilitatea sau cel puțin o invocă. Și pentru autor, căruia celelalte preocupări, aflate sub semnul vitezei, nu par a-i oferi garanții mulțumitoare. Pe scriitor îl înconjoară, de cînd lumea, probabil mai mult în cea est-europeană decît în cea vest-europeană, o anume aură, care abia se poate descrie și nu poate fi explicată oricum, în orice caz nu îndeajuns.

Imaginile ce sînt asociate termenului

de scriitor, ajung de la privitor pînă la procurorul politic al lui *J'accuse*. De aici se stabilește pînă astăzi autoritatea lui. O ocazie mai degrabă emblematică, deoarece complexitatea societății actuale și a împrejurărilor actuale de viață admite doar greu o privire de ansamblu, care ar permite o estimare generală. Societatea noastră are multe, prea multe sertare, iar expresia ei, uneori progeniturile ei sînt expertii, care sînt disponibili pentru orice, de la nebunia vitelor pînă la Islamul publicității mass-media. În timpul rundelor de discuții stau lîngă acești experți întotdeauna și scriitori, care iau parte emoționați sau degajați, depinde de la caz la caz, la aceste povești încurcate, pe care noi am vrea să le-nțelegem bucuroși.

Știe într-adevăr scriitorul mai mult decît ceilalți?

Literatură și autoritate politică

În timpul unei dictaturi, în orice dictatură, în lipsa opiniei publice, scriitorul primește sarcini diferite. El este jurnalist, istoric și politician al opoziției și, nu în ultimul rînd, terapeut. Dar cum este în societatea liberă în care mass-media emite sau reproduce neîncetat păreri despre tot și toate. Există și aici Mahrtal al lui Johannes Bobrowski sau Casandra Christei Wolf? Sau chiar Czesław Miłosz cu al său Ketman?

Unul care circulă neobosit cu angajamentul public în bagaj este, după cum se știe, Günter Grass. Nu există subiect despre care să nu fi spus cîte ceva. Formele cele mai frecvente ale intervenției scriitoricești în societatea mass-media sînt: statement-ul (declarația), interviul și explicația. Două dintre cele mai recente exemple în cazul Grass sînt propunerea sa făcută pentru înființarea unui Bentekunst-Museum și avertismentul dat americanilor cu privire la războiul din Afganistan. Această știre a purtat titlul: "Grass aver-

tizează SUA de un al doilea Vietnam".

Cine este Grass, ne-am putea întreba, pentru a putea avertiza puterea mondială SUA? Cine îl legitimează să facă acest lucru, de unde îi vine autoritatea? Este vorba de autorul romanului *Blechtrommel* sau deținătorul premiului Nobel. Nimănui nu i-ar trece prin minte să întrebe, dacă Grass cunoaște istoria sau condițiile din Vietnam sau pe cele din Afganistan. Pînă în 11 septembrie Grass nu a făcut, în orice caz, nici o afirmație despre Afganistan și nici despre situația femeilor de acolo. El vorbește însă cu plăcere despre nedreptățile din lume. Acesta este un principiu general și îndeajuns de simplu pentru a fi înțeles și aprobat de mulțime. Însă propunerea lui, din vara trecută, de a înființa un Bentekunst-Museum la granița Oderului, nu este mai puțin tăioasă. În legătură cu această propunere Waldemar Ritter, coordonator pînă în 1997 al Tratatelor Internaționale de Retrocedare ale Bundes-ului afirma, în "Welt" din 16.07.01, că o astfel de intenție ar fi: "o adunătură grotescă de opere de artă, aruncate la întîmplare și fără sens, cărți și documente, o amintire urîtă a războiului, numai bună să declanșeze emoții negative de ambele părți". Un semnal greșit s-ar da astfel și familiilor evreiești, care, după național-socialiști și după forțele militare, ar fi astfel "expropriate pentru a treia oară".

Scriitorul nu mai este așa de bun, dacă intrăm în detalii. Dar mai poate fi vorba de detalii? Cine își mai aduce astăzi aminte de amănuntele cererilor lui Grass din dezbaterea unificării, și anume ideea constituirii unei confederații a celor două state germane? Se mai gîndește cineva la cîtă instabilitate ar fi dus în Europa Centrală o asemenea structură aventuroasă? Singura certitudine rămasă din această discuție este aceea că Grass s-a abătut de la consensul general, acest gest ce poate fi considerat drept proză, face din el un gen de erou.

Astfel, statement-ul politic se transformă în societatea mass-media într-un act de reprezentare personală a autorului. Unui scriitor ca Grass nu îi ajunge cartea sa, deoarece îl face să pară incomplet, el are nevoie, pe lângă cartea sa, în prezența publică, de statement, de declarație. Aceasta câștigă acum autoritate și prin adăugarea titlului de deținător al premiului Nobel.

Acest lucru nu este valabil doar pentru Grass. Fără scandalul stîrnit de discursul din Paulskirche cu cunoscuta trimitere la Auschwitz, efectul lui Martin Walser și al cărților sale ar fi fost cu siguranță mai redus în ultimii ani. Walser este, pe de-o parte, pedepsit de către societate, în cunoscuta manieră postbelică germană, iar, pe de altă parte, a câștigat autoritate.

Cultura *event*-ului

Cartea nu mai reprezintă, de ceva vreme, totul. Munți de cărți îți ies în întâmpinare în librării privindu-te fix. Ele vor să fie alese, ridicate din munte. Aceasta cere apariția *event*-ului, a evenimentului. În lumea mass-media nu se mai așteaptă instalarea evenimentului, ci mai mult el este fabricat. Edituri, editori și autori participă în aceeași măsură la el. Își pun în valoare autoritatea.

Actori citesc din cărți peste tot, politicieni prezintă romane, muzicieni acompaniază lansările de carte. Ca și cum totul ar fi un salon căruia i s-ar conferi în acest mod un pic de autoritate din timpuri apuse. Și aceasta sub veșnicul ochi al camerei de filmat. Lumina televiziunii tronează peste lumea cărților. Deține televiziunea autoritate literară?

“Literarisches Quartett” este, cum bine se știe, cea mai importantă emisiune literară, în orice caz cea mai influentă, din Germania. Trei critici literari stau regulat alături și discută cu un al patrulea, un oaspete, de fiecare dată altul, despre noile apariții literare. Cărțile sînt discutate și

evaluate cu ajutorul unui amestec de criticii ale literaturii și ale *entertainment*-ului (spectacolului, distracției). Atmosfera este de obicei una plină de haz, spirituală, iar alegerea și catalogarea cărților se face mai puțin după verdictul criticii literare, ci mai ales după capriciul televiziunii, astfel încît și cărți importante și cărți lipsite de importanță sînt vizate în aceeași măsură, iar estomparea criteriilor de apreciere devine un gen de program.

De unde deține “Literarisches Quartett” această autoritate. Cine-i conferă autoritate? Această emisiune este organizată sub forma unei reuniuni tradiționale, de seară, în jurul mesei. Prezidează, ca patriarh Marcel Reich-Ranicki, care este supranumit în Germania Papa Literaturii, cei doi parteneri ai săi, Iris Radisch și Hellmuth Karasek sînt copiii, care vorbesc pe șleau, fără ocolișuri. A fi obraznic este, la urma urmei, atributul societății de divertisment, dar ei sînt totuși îngrădiți în afirmații de capul runde. Învățăturile celor doi colegi, spre deliciul publicului, sînt așa cum este tot ce este corect în televiziune, o transmisie *live*. Are voie să-și spună părerea și oaspetele respectiv, care este tratat în limitele bunei cuviințe, dar și el trebuie să respecte granițele impuse lui de această considerație.

Unul dintre meritele atribuite emisiunii “Literarisches Quartett” este acela de a transmite literatura adevărată, bine scrisă, unui public mai larg. În orice caz gradul ei de popularitate a determinat în librării o ofertă mai bună a cărților de categorie ușoară, scoase în relief de către Quartett iar Quartett-ul funcționează în cele din urmă pe socoteala criticii literare tradiționale. Aceasta nu-și pierde doar din autoritate, ci pierde sub presiunea publicului mass-media, din ce în ce mai mult din sensul ei transmis oral. Deoarece noul critic literar, cel instalat în mass-media, se percepe din ce în ce mai des ca fiind un centru al opiniei publice. Cărțile nu mai există

pentru a fi cunoscute, ci ele există mai degrabă pentru a-l face cunoscut pe criticul literar. Astfel, situația financiară a criticilor este, de multe ori, mai bună decât cea a autorilor. Ei câștigă mai mult de pe urma cărților decât autorul însuși. Și sînt mai bine cunoscuți decât autorii despre care scriu și vorbesc.

În foileton, criticul se întâlnește cu redactorul, astfel încît rolurile se suprapun. De multe ori, criticul devine redactor și redactorul devine critic. De aici reiese aura foiletonului, autoritatea lui. Încă mai este considerată ca obligatoriu literară opinia publicată în foileton. Ea anunță în orice caz obligativitatea literară în fața muntelui de cărți.

Foiletonul nu trăiește din carte, ci din dezbateră ei. Iar această dezbateră are nevoie întotdeauna de motivații, de puncte de plecare noi. Fie că este vorba de mult controversata reformă ortografică, de observațiile lui Walser din Paulskirche sau de tehnica geneticii, ele devin puncte de plecare, motive de inspirație. Foiletonul lasă scriitorii și publiciștii să ia cuvîntul. Se definește ca fiind un spațiu intelectual. Iar foiletonul face selecție. El selecționează autorii care au dreptul să ia cuvîntul în cadrul foiletonului. Nu contează competența celor aleși, ci multiplele posibilități de conotații impuse de numele acestora. Căci cine vrea cu adevărat să știe ce părere are poetul Durs Grünbein, deținător al premiului Büchner, despre tehnica geneticii?

Opera și renumele se impun reciproc. De alegerea numelor nu depinde doar politica foiletonului, ci și forța acestuia. Iar această forță îi conferă autoritatea sa, care se răsfrînge automat asupra redactorului de foileton. Acesta devine destul de des din simplu autor, autor de cărți.

În societatea de divertisment

Muntele de cărți cere un îndrumător. Cum să sortezi cărțile, este de mult timp

întrebarea pe care nu și-o pune doar librarul. Înainte se vorbea de curențe literare, dar unde sînt ele astăzi? Societatea noastră este un panoptic, care a luat forma unui magazin universal. Fiecare va găsi ceva în interiorul lui. Este neclar și, în același timp, la voia întâmplării. În lipsă de claritate trebuie croite drumuri. Piste de gândire. Pentru a rămîne pe urmele sensului.

În față se află drumul aparent mai ușor al *trend*-ului, al modei. Lîngă cărarea ce poate fi recunoscută doar cu greu, se află cărarea bătătorită. Ea înlocuiește curentul. Astfel, în scopul selecționării au fost strigate cele două mari *trend*-uri, orientări la modă, ale ultimilor ani: "Fräuleinwunder" și "Popliteratur". "Spiegel" a reunit la secțiunea "Fräuleinwunder", acum cîțiva ani, toate autoarele tinere, care, la urma urmei, nu au prea multe în comun, decât vîrsta dozată generos și voința evidentă de a scrie. Că termenul, denumirea grupării, face aluzie la prima Miss Germany de după război, Susanne Ericksen, încoronată în 1950, nu mai știe aproape nimeni. Și nici că ea a apărut ca manechin în New York, iar magazinul "Life" a creat pe atunci termenul de Fräuleinwunder. Ce vroia însă să spună "Fräuleinwunder" despre operele literare și despre autoarele lor?

De loc diferit se comportă și termenul de "Popliteratur", prin care sînt descriși bărbații mai mult sau mai puțin noi ca Christian Kracht sau Benjamin von Stuckrad-Barre. De fapt, "Popliteratur" se referă la un curent, însă la unul din trecut, un curent american care la vremea sa purta trăsături subversive și și-a găsit și în Germania adepți mai des la sfîrșitul anilor '60 prin Rolf Dieter Brinkmann, astăzi aproape lipsit de efect.

Trend-ul actual din Germania nu are însă nici o legătură cu aceasta. El face parte asemenea "Fräuleinwunder"-ului din peisajul *lifestyle* amenajat de mass-media. Unii dintre popliterați ca Stuckrad-Barre, Thomas

Meinecke sau Rainald Goetz pun și discuri. Unde se vorbește de obicei de estomparea granițelor dintre scriitor și jurnalist sau publicist, trebuie să se pomească acum și aici la contopirea autorului cu DJ-ul.

Este și aceasta o formă a autorității, când textul tace iar autorul alege plăcile serii, temele muzicale ale serii, înainte de a semna pernele de pe scaunele adolescenților. Cititoarele zăbovesc cu curul pe scrisul de mână al idolului lor. Aceasta este situația autorității literare.

Însă și lumea *lifestyle*-ului are genul ei de text. Este coloana în care orice știre devine punct de plecare pentru distracție, pentru *entertainment*. Maestrul acestei forme literare actuale este, lângă deja numiții, Stuckrad-Barre, cel ce scrie cu precădere texte despre călătoriile prezentărilor sale de carte, redactorul FAZ Florin Illes, care a ridicat coloana la rang de carte, cu *bestseller*-ul său *Generation Golf*, căruia i-a urmat de curând o altă operă: *Anleitung zum Unschuldigsein* (Îndrumar pentru nevinovăție).

Ce transmite este în mare măsură banal, dar previzibil pentru mulți kids crescuți extrem de egoist în provincia Bundesrepublik în ultimele două decenii, care erau încercuiți de mărfuri, dar și de toți oamenii de bine ai familiei Bundesrepublik.

Preocupările infantile ale unor inteligențe ce duc spre nimic își găsesc expresia la Illes. El povestește asta, și își asigură publicul că nu este singurul care se rușinează. Nu este rușine tuturor de viața noastră penibilă, mărturisește el generației de divertisment și este prin aceasta cea mai înaltă autoritate a ei, chiar lângă Stefan Raab, *entertainer*-ul TV neîndurător cu sine.

Autoritatea subiectului

S-a schimbat totul, iar majoritatea a rămas cum era. Sîntem o societate fără memorie. Memoria noastră a fost înlocuită cu ritualuri. Totul este valabil în continuare și greutatea istoriei conferă biografiilor autoritate. Există în continuare subiectele ce sînt pline de autoritate. Auschwitz, DDR, șaizecișiopt, legitimează autorul.

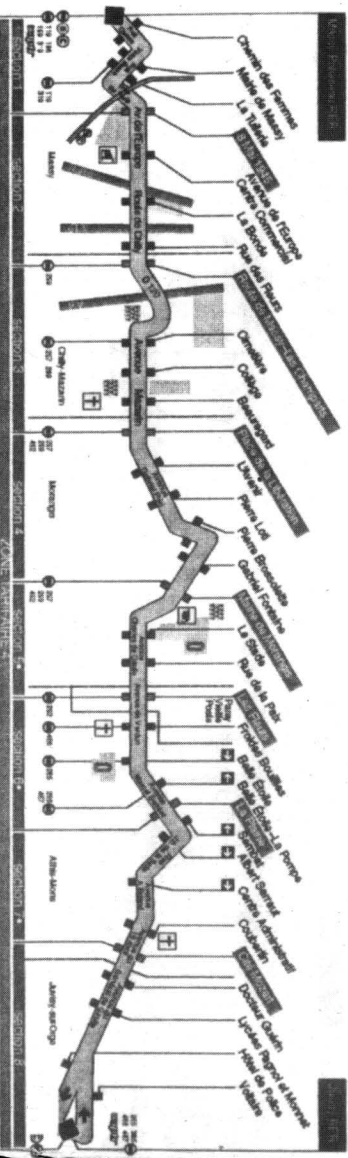
Așa sînt simbolurile, care ilustrează autoritatea autorului, în continuare vii, însă călătoresc prin diferitele contexte ale corectitudinii politice, prin cultura *event*-ului și pe monitoarele societății de divertisment, iar strălucirea lor rămîne rece. Noi simulăm și totodată vorbim foarte serios. Scriitorul este un clown, care își recită adevărul ca un actor.

Există în continuare în societatea mass-media seriozitatea transmisă oral a viziunii asupra lumii și a reflecției ei literare, pe scurt gravitatea.

Să ne gîndim doar la duminica Tîrgului de carte de la Frankfurt, în a cărei dimineață se acordă regulat Premiul pentru Pace al Deutschen Buchhandels-ului. Pe scenă stau mințile luminate, ca de cînd lumea. De data aceasta este filosoful Jürgen Habermas, care negociază cu aceeași gravitate, ca pînă acum, marile întrebări ale timpului, în timp ce publicul, ce reprezintă elita țării, îl percepe în lumina televizorului recunoscător și ascultător. În lumea ce urmează, foiletoanele relatează, și pentru toți deținătorul premiului devine o autoritate de necontestat. Acesta este momentul cînd totul pare a fi din nou în ordine. Apoi vine deja marțea.

399

Direction Gare de Juvisy

Ces horaires sont donnés à titre indicatif, ils peuvent être modifiés pour des raisons d'exploitation ou par suite d'incidents.

MÄRZ UND APRIL 2001

KHM

Kunsthistorisches
MUSEUM

MUSEUM

Place de la Libération
Belle Etoile
Gare de Juvisy

16:01	16:21	16:31	16:41	16:50	16:59	17:09	17:19	17:30	17:40	17:50	18:00	18:10	18:20	18:30	18:40	18:50	19:00	19:10	19:20	19:30	19:40	19:50	20:00	20:10	20:20	20:30	20:40	20:50	21:00	21:10	21:20	21:30	21:40	21:50	22:00	22:10	22:20	22:30	22:40	22:50	23:00	23:10	23:20	23:30	23:40	23:50	24:00	24:10	24:20	24:30	24:40	24:50	25:00	25:10	25:20	25:30	25:40	25:50	26:00	26:10	26:20	26:30	26:40	26:50	27:00	27:10	27:20	27:30	27:40	27:50	28:00	28:10	28:20	28:30	28:40	28:50	29:00	29:10	29:20	29:30	29:40	29:50	30:00	30:10	30:20	30:30	30:40	30:50	31:00	31:10	31:20	31:30	31:40	31:50	32:00	32:10	32:20	32:30	32:40	32:50	33:00	33:10	33:20	33:30	33:40	33:50	34:00	34:10	34:20	34:30	34:40	34:50	35:00	35:10	35:20	35:30	35:40	35:50	36:00	36:10	36:20	36:30	36:40	36:50	37:00	37:10	37:20	37:30	37:40	37:50	38:00	38:10	38:20	38:30	38:40	38:50	39:00	39:10	39:20	39:30	39:40	39:50	40:00	40:10	40:20	40:30	40:40	40:50	41:00	41:10	41:20	41:30	41:40	41:50	42:00	42:10	42:20	42:30	42:40	42:50	43:00	43:10	43:20	43:30	43:40	43:50	44:00	44:10	44:20	44:30	44:40	44:50	45:00	45:10	45:20	45:30	45:40	45:50	46:00	46:10	46:20	46:30	46:40	46:50	47:00	47:10	47:20	47:30	47:40	47:50	48:00	48:10	48:20	48:30	48:40	48:50	49:00	49:10	49:20	49:30	49:40	49:50	50:00	50:10	50:20	50:30	50:40	50:50	51:00	51:10	51:20	51:30	51:40	51:50	52:00	52:10	52:20	52:30	52:40	52:50	53:00	53:10	53:20	53:30	53:40	53:50	54:00	54:10	54:20	54:30	54:40	54:50	55:00	55:10	55:20	55:30	55:40	55:50	56:00	56:10	56:20	56:30	56:40	56:50	57:00	57:10	57:20	57:30	57:40	57:50	58:00	58:10	58:20	58:30	58:40	58:50	59:00	59:10	59:20	59:30	59:40	59:50	60:00	60:10	60:20	60:30	60:40	60:50	61:00	61:10	61:20	61:30	61:40	61:50	62:00	62:10	62:20	62:30	62:40	62:50	63:00	63:10	63:20	63:30	63:40	63:50	64:00	64:10	64:20	64:30	64:40	64:50	65:00	65:10	65:20	65:30	65:40	65:50	66:00	66:10	66:20	66:30	66:40	66:50	67:00	67:10	67:20	67:30	67:40	67:50	68:00	68:10	68:20	68:30	68:40	68:50	69:00	69:10	69:20	69:30	69:40	69:50	70:00	70:10	70:20	70:30	70:40	70:50	71:00	71:10	71:20	71:30	71:40	71:50	72:00	72:10	72:20	72:30	72:40	72:50	73:00	73:10	73:20	73:30	73:40	73:50	74:00	74:10	74:20	74:30	74:40	74:50	75:00	75:10	75:20	75:30	75:40	75:50	76:00	76:10	76:20	76:30	76:40	76:50	77:00	77:10	77:20	77:30	77:40	77:50	78:00	78:10	78:20	78:30	78:40	78:50	79:00	79:10	79:20	79:30	79:40	79:50	80:00	80:10	80:20	80:30	80:40	80:50	81:00	81:10	81:20	81:30	81:40	81:50	82:00	82:10	82:20	82:30	82:40	82:50	83:00	83:10	83:20	83:30	83:40	83:50	84:00	84:10
-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

Georges Hausemer

PE UNDE-AM UMBLAT?

Jurnal de călătorie în America

În românește de Monica Hărșan

Mai întâi, Washington D.C. Ca și altădată, în 1988. Miros de benzină, de praf, de detergenți puternici și de transpirație. Cerul, clar și luminos, ca aurul prelucrat. În holul de la intrare, cineva vindea baloane purtând formule de bun-venit cu litere scînteietoare. Difuzoarele emiteau într-o limba de neînțeles, ceva ca zgomo-tul zarurilor scuturate într-un cornet. Recunoșteam cîteva motive. Articole de îmbrăcăminte, crom, coafuri în formă de legume, farduri, fetișuri și talismane, pete de pește, de bilă, de ketchup și de sînge adevărat.

La Georgetown era burniță. Ședeam pe terasa Restaurantului *Sea Catch*, sub o umbrelă zdravănă. Siluete în pelerine transparente se plimbau pe malurile canalului Cheaspeake and Ohio. Pe cer, pescăruși înnebuniți sau șervețele de hîrtie purtate de vînt. Era burniță și bătea vîntul. Chelnerul tremura în cămașa subțire și albă de nylon. Vedeai cum i se ridică părul de pe brațe și de pe piept. Niște brațe palide și un piept afundat la mijloc. Îmi aduse o supă cu șofran și creveți, din care i-aș fi dat și lui o lingură cu mare plăcere. Apoi, o salată de calamar marinat. La masa de alături, două doamne solide, aflate pe la sfîrșitul menopauzei. Cu fețele artificial colorate, în stilul serigrafiilor lui Andy Warhol. Vorbeau, din cîte am înțeles, despre vacanța petrecută împreună la Acapulco, în Mexic. Pe la sfîrșitul după-amiezii, simțeam că-mi ard tălpile picioarelor. Burnița încetase. Acum ploua

de ziceai că s-au spart norii. La Cafeneaua *Starbucks*, pe Dupont Circle, m-am așezat lîngă o fată care își parfuma guma de mestecat cu aromă de pește. Cafea cu lapte cu mult praf de scorțișoară. Dupont Circle tremura. Am fumat afară. Un capac de plastic îmi închidea paharul de carton. În mijlocul capacului, o deschizătură pentru pai, sau pentru degetul mic, sau pentru vârful limbii, sau pentru orice altceva. Fata cu miros de pește traversa în fugă intersecția, cu un jurnal pe cap. Negru și alb pe un fond de gri plumb.

La Kensington, aerul perfect împietrit, înțepenit. Lătrau cîinii, înfloreau cireșii. Un vecin tunde gazonul în fata casei, obosit ca un client de bar dintr-o pictură de Edward Hopper. Am mărșăluit printr-un labirint de alei, pe sub niște arbori imenși. Mame tinere, cu șolduri proeminente, lăsau urme invizibile în interiorul mărun-taielor balenei. Aparată dentare strălucitoare, trecători care soseau și dispăreau cît ai clipi, pentru totdeauna.

În dimineața următoare, mi-am umplut punga de gheață cu cuburi luate de la distribuitor și am plecat la Williamsburg. La Williamsburg, domneau niște comandanți deghizați. Totul era maro, chiar și panourile de semnalizare rutieră. Demascate, figurile de ceară omniprezente păreau figuri umane autentice, cu urechi proeminente, cu membre autoritare și cu pielea fragilă. Femeile tricotau, bărbații își puneau rumeguș pe cap. Fericiți să-și poată trece viața într-un cont. La Motelul

Capitol, m-am masturbat sub un poster cu Statuia Libertății. Patul era tare, dar nu scîrțîia. Din automatul de cafea țîșnea un suc brun, aproape transparent. Nu mincasem toată ziua. Cu puțin înainte de apus, am pornit să explorez. *Red Lobster*, *Kentucky Fried Chicken*, *Burger King*. Chelnerița neagră mi-a prezentat tinerețea sa durdulie sub un fard etalat din plin. Prima neînțelegere. Camera mea de la *Capitol Hotel* o lasă rece pe Paula. În loc de asta, îmi recomandă ton, «fettucine» cu creveți, piept de pui și scoici. Nu mai lipsea decît s-o văd venind în fugă cu un păhărel de scobitori. Ceea ce, de altfel, și făcu. În vreme ce mîncam, Paula se sprijinea de casă ca o femelă de hipopotam însărcinată. Înainte de a mă culca, am fotografiat comoda pe care se afla televizorul. Veneau tornade asupra statului Iowa. Zîna de la meteo purta o rochie nedecoltată de culoare verde-broască și trăgea cu ochiul stîng. Am visat ceva cu prefăcuta de Paula. Fără a-mi vorbi, se făcea că mă lega cu sutienul ei negru de un pat de fier scîrțîitor.

La Engelhard, doi tipi în cămăși de flanelă cu carouri mari construiau un gard pe malul rîului Aligator. Am mîncat “bagel” și am băut o jumătate de litru de Volvic. Nori de ploaie cufundau locul într-un crepuscul înduioșător. La Kitty Hawk și Naggs Head am făcut cunoștință cu casele pe piloni. O fragilitate dătătoare de speranțe. În drum spre New Bern, am întîlnit niște oameni mîndri pe niște splendide mini-tractoare. Femei în super-echipamente sport de culoare turcoaz, care riscau să se scufunde în containere de gunoi imense. Cimitire de mașini, *Burger King*, *Ramada Inn*.

La New Bern, am visat o ploșniță scîrboasă cu șase picioare, care, sătulă și satisfăcută, înota într-o supă de legume prea sărată. A doua zi de dimineață, am intrat în vorbă cu niște pompieri, care ședeau pe

trotuar în fața Departamentului de Pompieri și jucau whist. M-au trimis spre sud, tot înainte, și au rîs. Rationi de apă storși pînă la ultima picătură pe marginea drumului. Pe ziduri, acuarele cu dansatoare anemice. Fotoliile turnante de la *Cape Fear Coffee and Tea Company*. Asta era la Wilmington. Miros de flori uscate parfumate, ca în vremurile de odinioară, cu nouă ani înainte, la Santa Fe, New Mexico. Șoferul unui autobuz își desfăcea nodul cravatei din plastic fluorescent. După o felie de pizza, am fost nevoit să-mi continui drumul. Pe fluviu se bălăceau vapoare de război care nu mai erau bune de nimic altceva. Cu cît mă îndepărtam spre sud, cu atît negrii deveneau mai negri. Se dădeau cu mașini foarte roșii, foarte curate. Autostrada “Interstate 95”. Circulație care te face să dai în bilbiială.

La Florence, m-am cazat la *Thunderbird Motor Inn*. N-am acordat nici o atenție detonațiilor provocate deliberat, ca niște tragice gloanțe trase în cap. Deasupra piscinei, fluiera o pasăre-cardinal cu un aer pretențios. Ziaua a trecut ca lumina unei luminări care se stinge încetișor. Nici un parașutist, nici un călăreț de bizoni nu a adus vreo sclipire de lumină înainte de invazia definitivă a nopții. N-aveam ce face. La motel, pardoseala restaurantului era presărată cu resturi de mîncare ce-ți întorceau stomacul pe dos. Peste ele pluteau funduri sumar încorsetate, dar care formau totdeauna o proeminență asemănătoare cu formele fondante ale lui Claes Oldenburg. Și mai încolo, la nord de decolteurile jalnice, gîturile lucioase, coafurile uzate. Nu era deloc un spectacol plăcut. Și chiar mai dezagreabili, oamenii din echipa de serviciu, care curățau tavanul cu mătura, lopata și cu aspiratoare obscene. Ca să fumez, am ieșit în mijlocul exuberantelor păsări-cardinal și le-am mărturisit frustrările mele. Păcatele abstracte, care nu făceau rău nimănui. Am adormit fără

dorințe, sub imaginea îngălbenită a unui Crist încadrat într-un material sintetic, pătat de timp.

În dimineața următoare, mi-am umplut punga de gheață cu cioburi înghețate, tăioase ca niște cuțite, extrase din distribuitor. Mall, spital, aeroport. Benzinarul era atît de șmecher, încît ți-ar fi putut vinde o porție de spaghetti în ulei drept un joc de mikado. Zece dolari bacșiș mi s-au părut prea de tot. O tinăra creatură cu sîni optimiști lingea dintr-o înghețată în formă de rachetă. Peisajul... un moment fără punct central, ca o pictură de Twombly. Arbitrar ca plăcuța magnetică de pe ușa unui frigider.

La Charleston, dimineața a fost tot atît de transparentă ca rochiile de bumbac ale femeilor care fac cura de aer. Și mirosul de cal, tot atît de respingător ca niște scutece murdare. Totuși, trotuarele își îndeplineau funcția. Studenții își cărau cu greu știința pe King Street, animată, ca interiorul unui uter cuprins de febră. Am servit prînzul la *Sermet's Corner*: «fettucine», creveți, «ricotta», măsline negre, roșii uscate la soare, «basilique» și frișcă. Chelnerițe, cu buzele prost conturate, mîzgălite pe la margini, cu siluetele considerabil umplute. Una dintre ele se numea Lucky. Cînd rîdea, splendidul său aparat dentar strălucea. Zadarnic mi-am dorit să o vad amestecîndu-mi apa cu gheață cu limba ei groasă și lungă. Măcar cu un deget al mîinii sale drepte atît de abile. Pe partea din față a pantalonului meu apărusera niște pete urîte. Din fericire, aveam un șervet la dispoziție. În trecere, bazinul libertin al lui Lucky îmi atinse umărul. Așteptînd, contemplam mîzgălelile de la Sermet. Sub placa de sticlă, pe masa de lemn, pe pereții dați cu var, pe oglinda lungă de deasupra tejghelei de unde Lucky își lua farfuriile pline și unde punea vesela murdară. Sermet nu putea deveni nicio dată mai celebru decît era, cu imaginile

sale violente colorate de femei care țipă, torturate, răsucindu-se și zbătîndu-se.

Seară, Summerville. Furtună, cu fulgere triple și cvadruple. Grindină și pană de curent. Am condus cu viteza a doua, precaut, spre parcare de la *Econo Lodge Motel*. La recepție, un castronaș cu bomboane de fructe. Tălpile mele făceau un zgomot asemănător unui burete ud. Pentru a-l acoperi, am tușit. Bărbatul de la recepție avea un capăt de trabuc consumat în colțul gurii. Primul muc de trabuc american din viața mea. Să fumez sau să nu fumez? Cu vîrfurile degetelor am extras o bomboană din învelișul ei foșnitor. Am tușit din nou. Chiar simțeam o apăsare și un foșnet neplăcut în piept. Ca să ajung la Winn-Dixie, îmi explică omul cu trabucul, n-aveam de mers decît vreo trei sute de metri. M-am întins pe pat și am așteptat să se termine furtuna. Mai întîi, se porni televizorul. Apoi, o minusculă lampă roșie licări pe mașina de cafea. Două pliculețe de cafea-filtru, înlocuitor de zahăr, lingurițe din plastic pentru amestecat și un pai, toate în pachețele de hîrtie. Bețișoare pentru agitat. Cînd HBO anunță filmul *Misiune imposibilă*, m-am gîndit pentru a doua oară la Lucky și la scheletul său invizibil. Cu hainele ei idioate de copilă, acoperind o cantitate importantă de material natural. I se lipea limba de aparatul dentar. Nu putea decît să se bilbiie și să-și dea peste cap ochii sfredelitori. Mi-era atît de frig de parcă aș fi petrecut noaptea într-un distribuitor de gheață. Apoi, m-am trezit și am condus debordînd de veselie spre Winn-Dixie. Soare, cer complet senin. Masa de prînz cu briose, apă minerală, fructe, suc de fructe și triumfiuri de brînză vîscoasă, cu gust de somon. Nici un semn de viață de la primul meu american cu trabuc. În compensație, *Misiune imposibilă* și zîna de la meteo, cu ondulația ei permanentă, legănîndu-și fesele neasfîmpărate. Drăguță consolare, în noaptea

asta pierdută la marginea Summerville-ului. În vis, adunam niște lucruri care zăceau aruncate peste tot, care nu aveau nici o destinație, nici o origine, nici o ordine, și, fără îndoială, nici un rost. Hieroglife ale transpirației mele. În vis, niște bătrâni își rodeau degetele. Perdelele dormitorului erau din piele umană, argăsită și cusută. Pe marginile autostrăzii dansa o barză beată. Un bărbat cu plete pînă la umeri își arăta sexul răsucit în spirală. Și nicăieri, nici o instrucțiune de folosire.

În dimineața următoare, m-am așezat în fața distribuitorului de gheață. Am pîndit clinchetul bucățelelor de gheață care-mi umpleau punga frigorifică. Tipul cu trabucul stins nu se mai arăta. În scurt timp, Beaufort. Bisericile albe din Beaufort tremurau cu o feroare lipsită de armonie. Zahărul înghețat risca să se topească la soare ca fardul de pe obrajii durdulii ai Paulei. Când o senzație de monstuoasă somnolență s-a apropiat de mine dinspre mare, m-am ascuns să fumez sub un palmier ciufulit. În apropiere, cărări pavate cu scoici, care răneau picioarele plimbăreților neatenți. La Port Royal, unde am confundat digul ros de mare cu spinarea unei gigantice șopîrle adormite, marea producea niște zgomote ce păreau ieșite din storcătorul unei mașini de spălat nebune. Da, mașini peste tot: mașini de făcut vînt, mașini de nisip, mașini de turnat trunchiuri de arbori, cutii de rîs, mașini ce imitau bufnițele, ori grimasele membrilor familiei. Ne aflăm pe insula Sainte-Hélène, sub un acoperiș deteriorat, acoperit cu mușchi ca-n Spania, dar care nu-ți inspira nici o încredere. La Penn Center, odinioară, călugarii le forțau pe sclavele adolescente să-i masturbeze din greu. Drept recompensă, le dădeau cozi de raton de apă care miroseau frumos. De-ar fi știut ei cîți negri ar fi devenit pioși pentru o zi! De-ar fi știut cum le-ar mai fi mulțumit!

De-ar fi știut ei ce înseamnă, cînd, duminică, o zăpușeală umedă, lipicioasă, se cui-bărește în sutanele aspre!

La Savannah, era încă duminică. Polen, duhoare de canal, carne afumată, peruci ieftine. Pe malul "of the marvelous Savannah River with international ships passing by", am fotografiat negrese cu tatuaje pe omoplații lor eleganți. Numeroși sîni adolescenți. Alții, severi, autoritari sau optimiști. Obrajii cîntăreților la trombon se împurpurau. Cei ce cîntau la tobe își arătau mîinile stigmatizate. Saxofoniștii se înfierbîntau ca niște licurici în plină formă. Vînzătorii de bibelouri își ascundeau cea mai prețioasă piesă în spatele șlițurilor lor indiscrete. Femeile ce făceau împletituri din iarbă își gravau mesaje vesele pe frunte. Vînzătorii de pulpe la rotisor își însemnau marfa cu salivă autentică. Motocicliștii atacau cu viziera ridicată. Clienții de la *Boar's Head Restaurant* stăteau cu privirea pironită pe un foc de lemne care ardea la video și pal-pita pe ecranul televizorului. La Savannah, duminica dura o eternitate. Noaptea venise de mult, cînd trompetistul cu buze groase mai întreba încă: "Jazz, blues, dixie, gospel – what do you want me to play?" Dar nici un trecător nu-i mai răspundea, astfel că instrumentul său fu redus la tăcere. Rămase tot atît de mut ca tinerele sclave de pe insula Sainte-Hélène. Mut ca Paula cea prefăcută din primul meu vis american. Mut ca emițătorul HBO în cursul unei pane de curent trecătoare. La *Quality Inn motel*, am început să-mi doresc nopțile de februarie fără sfîrșit de la Leningrad, Kiev sau Moscova. Asta se-ntîmpla acum vreo... aproape douăzeci de ani. Făcusem cadou niște chewing-gum, un pull-over și aproape un crac din jeans-ul meu. Femeile de serviciu, dornice și disponibile, purtau bonete de nylon albastru deschis, apretate. La Savannah, mi-am amintit de genunchii lor masivi, de

suflarea lor severă, de dinții lor cu pete negre. Covor maro, ceai cu gust de batiste fierte. După-amieze la un frig de minus douăzeci de grade. La Savannah, în noaptea aceea, toate angajatele motelului doreau sa fie numite Gabrielle, cu accent franțuzesc: Gabriell'. Și mașina de făcut gheață de la intrare, care-mi susura pînă adormeam. Și instalația de climatizare, care, ca peste tot, povestea în șoaptă plicticoase întîmplări nocturne.

Dimineata, mi-am încărcat punga frigorifică la distribuitor. Și-apoi, la drum spre Valdosa, via Waycross. Ba nu, trecînd pe lîngă Valdosa, m-am oprit la Best Western King of the Road. Așezare idilică, înconjurată de verdeață, chiar alături de autostradă. Fără păsări cardinal, fără sanitari, fără șacali, fără legionari împrejur. Doar cu Rich și Janine, din Virginia, în drum spre Florida. Ca să-și viziteze fetița, Sammie. Ea, educatoare la grădiniță, în curs de divorț. Soțul ei, alcoolic de dată recentă, de la o zi la alta, you know? Nu, nu știam nimic. Mi-am imaginat doar micile bariere ale unui țarc de bebeluș, am aruncat o privire melancolică în piscina goală și mi-am amintit de vopsitorul de piscine, al cărui nume îmi revine mereu în momentul cel mai nepotrivit. Poartă ochelari, dacă nu cumva mă înșel. Bea de preferință cocktailuri de culoare albastru turcoaz și îi plac băieții tineri, în pantaloni scurți. M-am culcat. Și, dintr-o dată, naveta Challenger exploda pentru a treizecișisaptea oară, cu o detonație zgomotoasă și o minunată ploaie de scînteii. Din cauza educatoarei de grădiniță, fără îndoială. Ce zîmbet!

La *Best Western King of the Road* am rămas doua zile și două nopți. În ciuda țințarilor din Valdosa, care formau un nor la intrarea în bar. Acolo, seara cînta o trupă jalnică. La *Red Lobster*, am mîncat un "jambalaya de foc". După desert, la masa mea a apărut Wayne. Bărbos, ridat, plin de pete, cum sînt șoferii. Misiunea lui Wayne

era să transporte jucării de la o fabrică din Charlotte, Carolina de Nord, pînă în Georgia. Înjura de zor camera de hotel care devenea, de la an la an, tot mai veche, mai stricăță și totuși, nu mai puțin scumpă. Înjura berea, al cărei gust era din ce în ce mai fad și mai asemănător cu un pipi de copil. Înjura dușul stricat, care-i arsesse spatele. Vorbînd întruna, așezat în fața mea, Wayne se lăsa tot mai moale, ca un sufleu care se răcește. Resturi de legume, oase de pasăre. I-am oferit o țigară de la mine. De îndată, un chelner sosi ca vîntul și ca gîndul, dînd din cap dezaprobat. Îi tremura bărbia ca și cum ar fi primit o serie de lovituri sub centură. Afară, Wayne îmi arată camionul lui. Îl botezase Santa Maria, din bravadă, desigur. Strămoșii lui Wayne proveneau din San Salvador. Îl considera pe Columb ca fiind salvatorul poporului său. Abia mi-am ascuns surprinderea. Vin de Andalusia, violatori de femei din Estremadura. Lănci pătrunzînd în burți care nu bănuiau nimic. Mai tîrziu, la *Best Western*, m-am trezit iarăși singur. Singur cu danturi artificiale, cu instrumente de gimnastică cromate și sclipitoare, cu gospodine extatice, cu dopuri de ceară pentru urechi, cu agenți de asigurări neciopliți, cu angajați care tundeau iarba și iubeau copiii, cu prezentatori de televiziune necruțători și cu o zîină, la meteo, cu pieptul plat, care, pe deasupra, mai și vorbea peltic.

A doua zi, la drum către Florida de Nord, *K-Mart*, *Longhorn Steakhouse*, *United Oil Company*. În vechile state sclavagiste din romanele lui V.S. Naipaul. Sentimentul existenței fără voință. *El quinto cono*. Se învîrteau în jur păsări de pradă. Un iepure împăiat cu coarne de cerb. Nimeni nu se deplasa pe jos. La Madison, doi tipi ședeau pe un zid jos, în fața unei stații de benzină și căscau. Fără îndoială, își petreceau majoritatea timpului liber în compania diferitelor flinte și,

din cînd în cînd, mai trăgeau cu ele în prezența vreunei doamne în vîrstă. Tipete, geamuri sparte cu zgomot, lemn care se face țandări. Nici un motiv să se oprească. Dimpotrivă. Se cade să continue. Jefferson County, Desoto Trail, Monticello. Garduri de formă pătrată, asfalt neted ca oglinda, trotuare goale, ca după o alertă cu bombe. În vreme ce Paul Simon cînta "The problem is all inside your head", am parcat în față la *Milady's Shop* și am coborît din mașină. Cămăși de noapte de culoarea pielii, lenjerie intimă cuirasată, peruci în zeci de forme și culori. Intense mirosuri corporale. La Monticello trăia un vînzător de flori negru, care-și mai amintea ziua cînd fusese incendiată Opera din acel orașel. În vara lui 1928. Sau... aceea fusese ziua inaugurării ei? I-am cerut lui Mister Joe permisiunea de a-l fotografia în fața magazinului său de flori. Mi-a prezentat un spate curbat, ca al bătrînului Ioan Paul al II-lea. Icoane, vampiri, un monument înalt cît trei etaje, "to our fallen heroes". Cînd mi-am luat adio de la el, Mister Joe mi-a dat o carte poștală cu flori albe de magnolia. Albe și imaculate ca Mystic-ul meu, mașina pe care o închiriasem.

Poți să uiți lacul Talaha. Dar, în golful Mexic, m-aș fi alăturat cu plăcere unui grup de pisici-de-mare. Călători melancolici, pe care, într-o bună zi, pescarii îi aduc pe uscat într-o plasă. Carcasa violetă, gura ștersă și orbitele infinit de adînci. În lipsă de altceva, am intrat la Seafood Restaurant, de pe strada principală din Carrabelle. Doamne cu gușa umflată, domni prăfuiți. Femei care au ameteți, bărbați care prefera să mănînce o oală de fasole cu cîrnați afumați. Descendenți care demult nu mai încap pe scaunele pentru copii. Meniul zilei la cinci dolari, inclusiv ceai cu gheață și desert. Și, pe fiecare masă de polystiren, o scrumieră portocalie. Unul dintre clienți pretindea că colecționează

penisuri împăiate, provenind de la toate tipurile de mamifere posibile. Patroana își puse, rîzînd, o mînă între picioare. Asupra celor prezenți plana o ciudată buimăceală. Nici o frază care să se lege de ceva spus mai înainte. Ca și cum cuvintele erau golite de semnificație, fiind doar niște zgomote care atrăgeau alte zgomote. "Hi kids! What the hell? Coffee please!" Nici c-am văzut vreodata așa o mare definitivă ca golful Mexic în acea după-amiază. Un colț confortabil de canapea, de unde corpul, epuizat, nu mai vrea să se ridice.

Și totuși, trebuia să continui. Să fi fost oare un pelican negru, forma aceea care m-a însoțit pentru un moment? La Apalachicola, am nimerit din întîmplare, în magazinul de îmbrăcăminte al Doamnei Bridges. Ah, Doamna Bridges! Ultimul european pe care și-l mai amintea era un englez bolnav, pe moarte. D-na Bridges mi-a șoptit asta la ureche, într-una din cabinele de probă. D-na Bridges în rochia sa de bumbac, de culoarea nisipului. Gura ei răspîndea un miros de foame și de abandon. Mîinile mele îi pipăiau pielea supliciată. Fără carne și ofilită. Dar din ochii ei țîșnea una din acele sclipiri de disperare, care întotdeauna îmi provoacă un nod în gît. În capul meu, defila filmul obișnuit: variante adolescente, pubertare, comune multor vieți absolut diferite. Și dorința insuportabilă de a face neavenit ceea s-a întîmplat. Apalachicola e un loc unde, odinioară, totul depindea de stridii. De cînd, însă, majoritatea pescarilor de stridii sînt pe linia moartă, orașelul pare cufundat într-un soi de somnolență. Java Joe debordează de fericire cînd vreun client intră în cafeneaua sa și în magazinul de suveniruri alăturat. M-a întrebat cîte lingurițe de zahăr vreau în cafeaua cu lapte și a dat din mînă: "For God's sake! What brings you to our town?" Jurnalul "Times" din Apalachicola se tipărește în cinci mii de exemplare și costă douăzeci și cinci de cenți.

Știri scurte: o fată de la colegiu, în vîrstă de șaptesprezece ani, și-a acoperit fațada casei cu cochilii de stridii sparte. Un fermier văduv a căzut într-un șanț cu furgoneta sa, dar numai caroseria s-a șifonat un pic. Coafeuza din oraș propune, mai nou, sesiuni de manichiură și ține cursuri de acupunctură, după program. Jim McLeod își va sărbători, săptămîna viitoare, cea de-a nouăzeci și cincea aniversare. Nici un cuvînt despre D-na Bridges. De pe terasa cafenelei Java Joe, i-am mai văzut încă odată umbra trecînd rapid prin spatele vitrinei. Ca și cum, dintr-o dată, ar fi avut altceva de făcut decît să aștepte și să stea cu ochii pironiți pe ușa de la intrare a magazinului.

Noaptea am petrecut-o la *Rancho Inn*, aflat chiar pe Highway 98 West, în fața unei pompe de benzină BP. Scaun, pat, duș. Albastrul spălăcit al ochilor doamnei Bridges. Am putut, fără probleme, să mă spăl și să-mi îndepartz de pe corp nisipul, praful de cochilii măcinate. Dar a rămas mirosul. Ba chiar s-a intensificat, cînd am mîncat, seara, pește prăjit, la Gibson Inn. Chelnerițe ajunse la vîrsta maturității, cu atitudini materne. Picioare groase în cio-

rapi de culoarea pielii, guri obosite, tenuri pigmentate. Vinul roșu m-a lăsat complet năuc. La asta s-a adăugat furia neputincioasă împotriva bărbatului gras, cu pălărie de cow-boy, care s-a retras cu însoțitoarea lui într-un colț întunecat al sălii restaurantului. O asiatică copilaroasă, dar buhăită. Îl vedeam cum frămînta, pe sub masă, coapsele, albe ca făina, ale fetei. Din cînd în cînd, ea scotea o limbă suierătoare ca a unui șarpe care e gata de atac și o învîrtea în urechea bărbatului, chiar sub marginea pălăriei. O imagine și un sentiment asemănătoare cu cele pe care le ai cînd vezi solzi purulenți acoperind brusc marea, valurile liniștindu-se și orice mișcare a apei învinsă de o imobilitate mortală. Norocul meu că mai era și firma luminoasă de la BP. Ea mi-a arătat drumul de întoarcere spre cameră. Ea mi-a scăldat încăperea într-un verde nesănătos. Ea mi-a vegheat somnul superficial. "I wish you a great day", îmi spuse a doua zi omul de la recepția motelului unde mi-am umplut iarăși punga de gheață, un chinez cu fața de lună plină, nu mai înalt de un metru și jumătate.

Petra Kelly
STIFTUNG

Ein Ort der Begegnung und der
Debatte, eine Werkstatt für neue
Ansätze in Politik, Wirtschaft,
Wissenschaft und Kultur.

Bayerisches Bildungswerk für Demokratie und Ökologie
in der Heinrich-Böll-Stiftung e.V.
Reichenbachstraße 3A, 80469 München

Nur eins im Blick

11881
Ihre Auskunft

„Ihre Telefonauskunft“ mit dem persönlichen Service bietet Ihnen
nationale Rufnummern, Adressen und komfortable Weitervermittlung.

Frederker zu einem Grundpreis von 1,99 DM zzgl. 0,22 DM/Min. vor dem Festnetz bzw. zzgl. 0,99 DM/Min. aus dem VUCS-Interkom-Mobilmannnetz.

**16. internationales
DOKUMENTARFILM
FESTIVAL • MÜNCHEN**
27. April bis 6. Mai 2001

**filmstadt
MÜNCHEN**

**maxim
gasteig
rio-palast
filmmuseum
literaturhaus forum**

Veranstalter: Filmstadt München e.V., AG Dokumentarfilm München, Münchner Stadtkultur, Am Geisig und Münchner Filmmuseum zusammen mit dem

das hier im blick

Mahir Öztaş COMITETUL DE OBSERVATORI AI LUNII

În românește de Elena Buja

Din cuprins:

Pe balcon

Comitetul de observatori ai lunii

Apus de soare

Vara melancoliei apuse

Partea periculoasă a drumului

Pe balcon

Domnul T., profesor de drept și prietenul său stau pe balcon unde evaluează un roman. Acesta este alcătuit din trei capitole, fiecare dintre ele prezentînd o crimă și o tristă poveste de dragoste.

Ceea ce îl preocupă pe profesorul T. este capitolul referitor la Laura Del Sol. În acest capitol autorul romanului își mărturisește dragostea sa pentru Laura pe care o întîlnise într-un bar, unde ea era cîntăreață. Dar Laura este îndrăgostită de altcineva. Prin talentul său de narator, scriitorul reușește să-și înlăture adversarul.

Pe măsură ce profesorul și prietenul său citesc povestea, ei se trezesc implicați în noi experiențe de viață.

Comitetul de observatori ai lunii

Oamenii așteaptă apariția lunii în orașul sfînt, Medina. În acest oraș, amplasat în mijlocul deșertului, musulmanii stabilesc începutul perioadei sfinte a Ramadam-ului în funcție de reperarea lunii.

Povestea se derulează pe un șantier unde se construiesc mii de case. Arhitectul șef din tura de noapte povestește despre un

oraș străvechi, îngropat sub nisip în țara sa de baștină. Apoi, naratorul începe să se gîndească la viitorul complexului de locuințe la care lucrează.

Între timp, începutul Ramadam-ului s-a declarat la o dată necorespunzătoare din pricina unor erori de observare. Dl. Rashid, rezident al unei alte țări islamice, relatează că problema stabilirii datei începerii Ramadam-ului este soluționată de către un comitet al observatorilor lunii. Dar membrii acestui comitet sînt toți oameni vîrstnici, care nu pot vedea deloc luna, așa că data este fixată în urma evaluării rapoartelor întocmite de cei care pretind că ar fi văzut-o.

În timp ce evenimentele se derulează, naratorul ascultă o poveste legată de Ibn-i Batuta, în care se fac referiri la viața sexuală din Medina. Pe baza unor indicii desprinse din povestea lui Ibn-i Batuta, arhitectul șef descoperă discreția oferită de casele construite și ajunge la o concluzie foarte interesantă.

Locuințele au fost proiectate și construite în așa fel încît oamenii să poată trece cu ușurință dintr-o casă într-alta prin acoperișurile plane. Ca urmare, sistemul de acoperișuri plane ar putea duce la un dezastru și la distrugerea normelor sociale și a idealurilor acestei societăți islamice.

Dl. Rashid leagă dezastrul cauzat de corupție – dezastrul fiind datorat relațiilor sexuale ilegale practicate pe scară largă – de incapacitatea comunității de a alege un comitet corespunzător de observatori ai lunii.

Apus de soare

Un scriitor vîrstnic povestește despre experiențele trăite de un prieten de-al său în timpul unei lungi călătorii. În timp ce se afla în Maroc, prietenul s-a îmbolnăvit și a trebuit să rămînă o perioadă într-un sat de munte. Această experiență l-a învățat care este esența timpului și ce înseamnă a fi uitat.

Vara melancoliei apuse

În această povestire o tînără doamnă învață să se cunoască pe sine și pe bărbați.

La machine infernale

Un istoric se luptă cu amintiri și documente. Istoricul deține scrisorile Suzannei Depress, o actriță care în timpul primului Război Mondial jucase rolul Norei în piesa lui Ibsen, pusă în scenă în Istanbul. Scrisorile fuseseră scrise de Jaures, un bărbat care a pus la cale un atac cu bombe împotriva Sultanului Abdülhamid. Mai tîrziu, Jaures devine agent secret și spion al lui Abdülhamid. Bomba lui Jaures, ‘La Machine Infernale’, nu este numai un mijloc de asasinare, ci și un modalitate de a face dreptate sau de a ascunde o poveste

de dragoste, un sentiment obsedant pe care oricine îl poate avea, fie el Jaures, Abdülhamid sau altul. Acest sentiment conduce la întrebări fără răspuns.

Partea primejdioasă a drumului

În timpul unei vacanțe în sud, scriitorul se întâlnește cu o fată, Naz, care-i devine iubită. Această întâlnire îi trezește amintiri pierdute în negura vremii. Ceea ce își amintește din trecut este o ceainărie pe malurile Bosforului, cu o grădină plină de fel și fel de oameni.

Taner, soțul lui Naz, este închis pentru cîțiva ani. Mete este îndrăgostit de Naz, dar acesteia nu-i pasă de el. În final, Mete se sinucide înecîndu-se în apele reci a Bosforului.

În timp ce scriitorul își amintește experiențe din trecut, îl întâlnește pe neașteptate în stațiunea de vacanță pe Taner, soțul lui Naz. Taner nu se poate decide dacă a venit în mica stațiune pentru a fugi într-o altă țară sau dacă a ajuns acolo pentru a-i face rău lui Naz. Oricum, Naz va continua să meargă de-a lungul părții primejdioase a drumului, așa cum o făcuse la venirea în aceeași stațiune de pe litoral.

UN JOC DE TEMUT — NUVELE

Din cuprins:

Turnurile tăcerii

Poarta către poveste

În plasele secrete

O obsesie în timpul culesului viei

Cealaltă femeie

Katmandu – sfîrșitul drumului

Un joc de temut

Insula obsesiilor pierdute

Pentru că încă mai e timp

Paradisul celor iertați

Turnurile tăcerii

Eroul acestei povestiri stă de vorbă cu psihiatrul său căruia îi povestește cum a întâlnit-o pe Sarah în timpul unei recente călătorii în India.

Sarah lucra pentru Armata Salvării în Bombay. Ea se temea de ciorile care puseră stăpînire pe toate colțurile orașului. În cele din urmă, teama de ciori devine un sentiment de neînlăturat. Sarah pornește în căutarea ‘Turnurilor Tăcerii’ unde cei din secta Pharisii își lăsau morții pentru a fi mîncăți de vulturi. Cînd Sarah descoperă

‘Turnurile Tăcerii’, acestea sînt ocupate atît de ciori cît și de vulturi.

Pe măsură ce eroul povestirii dialoghează cu psihiatrul, el își amintește cum a părăsit-o pe Sarah. Într-o zi, aceasta i-a spus: “În realitate, noi suntem Turnurile Tăcerii. Sub masca fericirii noi nu comunicăm cum trebuie, și astfel reprezentăm Turnurile Tăcerii, ca și cum am fi făcuți din piatră”.

Poarta spre poveste

Un bărbat însingurat își savurează cafeaua într-un bar, timp în care ascultă conversația unui cuplu de la o masă învecinată. Pe măsură ce discuția celor doi continuă, bărbatul trage concluzii din ea referitoare la viața lui proprie. El face cunoștință cu cei doi, devenind prieteni. Între timp, alți oameni din bar încep să tragă cu urechea la conversația dintre cuplu și bărbat. Concomitent, noii ascultători încep să tragă concluzii din ceea ce ascultă.

În plasele secrete

Locuința unui arhitect care lucrează pentru o societate anonimă de acționari se află exact pe partea cealaltă a Bosforului, față în față cu clădirea în care își are sediul compania la care este angajat. Într-o zi, arhitectului i se cere să decoreze biroul unuia dintre directori, dar acesta refuză. După o perioadă de timp, el se furișează în biroul pe care fusese rugat să-l amenajeze și își dă seama de atmosfera sinistă ce stăpînește încăperea. Aici fusese instalat un telescop de mare putere, care era îndreptat exact spre casa lui.

O obsesie în timpul culesului viei

În timpul culesului strugurilor în regiunea sudică a Franței, eroul povestirii află că unul dintre prietenii săi care se sinucisese trăise în același sat. La fermă lucrează oameni de diferite naționalități.

Eroul o întâlnește pe văduva prietenului său de la care află că acesta nu s-a sinucis, ci a fost înecat într-un lac, dar adevărul nu se va cunoaște niciodată.

Celelalte femei

Un dramaturg este pe punctul de a scrie o piesă în care personajele principale trebuie să fie surori gemene. Autorul își lasă prietenul în casa sa și pleacă în sud. În hotelul unde se cazează întâlnește niște surori gemene și se hotărăște să se căsătorească cu una dintre ele. La întoarcerea acasă, prietenul său organizează o petrecere, iar mai târziu ei hotărăsc să plece în Cappadocia și să locuiască într-unul din orașele subterane, unde să continue petrecerea. În timpul petrecerii în orașul subteran eroul povestirii realizează că, de fapt, este îndrăgostit de cealaltă soră gemănă care îi urmase în acel loc. Una dintre gemene va trebui să se piardă în labirinturile orașului subteran, astfel încît nimeni să nu știe cu adevărat care anume.

Katmandu – capătul drumului

Un bărbat din generația anilor '60 pleacă în India de unde își continuă drumul spre Nepal și Katmandu, locuri pe care le văzuse cu ani în urmă. Katmandu este un loc atît de miraculos și atrăgător încît eroul nu-l poate părăsi. În timpul vizitei sale, bărbatul se îmbolnăvește și începe să creadă că nu va mai fi în stare să se întoarcă acasă.

Un joc de temut

Odată, demult, pe vremea cînd groaza domnea pe străzi, oamenii jucau în case jocuri înfricoșătoare. În acea perioadă se aplica legea marțială, iar starea excepțională decretată era menită să împiedice ieșirea oamenilor din casă în timpul nopții.

În jocurile de groază victima nu erau niciodată aleasă dinainte. Ea apărea și era numită în timpul jocului. Pentru evitarea

opresiunilor, s-au stabilit niște reguli, după cum urmează:

- a. Participarea la jocul de groază este voluntară.
- b. Jocul de groază nu este un joc permanent.
- c. Un joc de groază trebuie să fie funcțional.
- d. Jocul trebuie jucat într-un grup restrâns.

În acest joc de groază, participanții trebuie să se întreacă pentru a obține puterea și supremația. Astfel, în cele din urmă, unul dintre jucători este omorât, dar totul va părea a fi un accident.

Regulile jocului au fost încălcate, iar lupta pentru putere și supremație a început.

Insula obsesiilor pierdute

În timpul uneia dintre călătoriile sale prin Orient, eroul povestirii se îmbolnăvește de hepatită și nu are voie să bea alcool. Pentru a fi în stare să se vindece de patima băuturii el se mută pe o insulă unde sînt tratați alcoolicii. Aici își întâlnește un vechi prieten și trăiește niște experiențe neașteptate.

Pentru că încă mai e timp

Eroul povestirii se află în vacanță într-un sătuc, unde amintirile legate de iubita sa îl fac să-și dorească să se întoarcă la ea. Acest lucru nu este posibil, dar el se gîndește ce să-i spună la proxima întîlnire. Într-o zi el întâlnește o altă femeie, de profesie arheolog, care îi povestește despre o nouă descoperire făcută cu ocazia săpăturilor arheologice din zonă. Noua descoperire este o piatră cu o inscripție ce sună cam așa: "Așadar, pentru că mai este încă timp, dorește o urmă lăsată asupra sa."

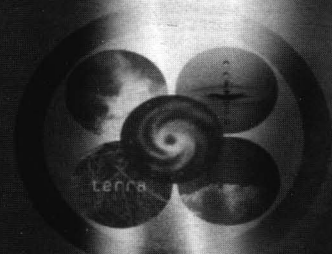
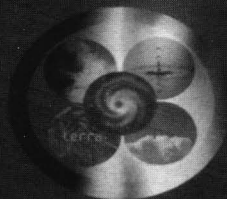
Paradisul celor iertați

Un bărbat din Algeria pierde cursa inter city. În Annaba, un oraș din est, el întâlnește un om ciudat a cărui poveste este oarecum obligat să o asculte. Eroul povestirii este condamnat la moarte datorită unui accident de circulație. Regele țării îi promite că viața îi va fi salvată dacă memorează Cartea Sfîntă. În ciuda faptului că limba în care Cartea Sfîntă era scrisă îi era complet necunoscută și că el era un ateu convins, condamnatul acceptă provocarea. Rezultatul acestei experiențe se dovedește a fi neașteptat.

p r o g r a m m a

p r o g r a m m a

vóór het volledige programma en de zoektocht:
 lees de donderdagkrant [29 maart] van de gazet van Antwerpen,
 bezoek de infobalie van toerisme Antwerpen (grote markt)
 of haal de brochure op in de eva-bus op de groenplaats,
 gedurende het evenement.

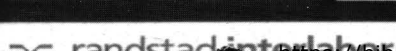
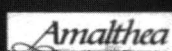
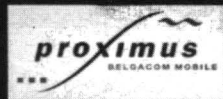

magisch

Antwerpen

2001

in samenwerking met:

În spatele gardului plajei

Te-am așteptat

Ție eu, deși totdeauna am fost lângă tine,
deși așteptările noastre se plimbau între noi
ca o fereastră: când eram de ambele părți deodată,
tu nu erai de nici o parte, iar când am traversat
de partea cealaltă ca să te îmbraci
ți-ai apăsât buzele și palmele de cealaltă,
răsucindu-le în bizare imagini infinite.

Nu-i o imagine prea originală aceasta a ferestrei.

Ieri, când mă doreai atîta,
m-am lăsat să mă topesc în noapte, și tot ce puteai vedea
erau stele, clipindu-mi pe sîni,
și tot ce puteai fi era puiul acela neajutorat
sub becul incubatorului,
îngrămădindu-se în ceilalți puișori
să simtă bătaia înfricoșată
a micilor inimi singuratece, ca a ta
și să afle că mai sînt ființe singuratece
condamnate, la fel, să moară.
Ieri ți-ai găsit utilă îndoiala, ca băiețelul
căruiua îi e interzisă marea
și stă în dosul gardului plajei
pretinzînd că marea nu există.
Și pentru el încetează să existe,
dar el nu încetează să existe pentru mare
care vine pe neașteptate să-l ceară
la magazin, la școală, în timpul certurilor părinților,
sau mai târziu, în timp ce faci timid dragoste fără dragoste,
marea vine, iubire, de deasupra, năvălind de-a curmezișul cerului
astfel că atunci când se uită se vede gol
plutind deasupra rîsului jucăuș al valurilor.

Păi, poemul ăsta de fapt nu...

Crezi că în acest punct al poemului
ești deja poemul?
E dimineață, deschizi fereastra,
și de departe poți simți prăsierea sării din mare.

Dar tot ce ai permis să fie tu
acum te are în stăpînire.
Monștrii nopții s-au ascuns în tine
și ingerii sînt ancorați între pești și nori.
Nu mă ai, și ce-i mai rău,
pentru prima oară în viață nu-ți pasă că nu mă ai.
Cine știe, îți spui, poate mă descurc fără,
poate chiar pot înota fără, îți spui
și închizi ochii, ca un copil îi închizi,
ca pe un pui pe care îl apeși de fereastră,
cine știe, și te întorci să privești la femeia încă adormită
și privești din nou spre mare
și auzi cum în colțul întunecat din spatele tău
frigiderul se deschide ca gîtlejul unui rechin
în care stă un păun răsfirîndu-și
coada rece, înstelată.

Copil

Copil, citeam
despre cele două moduri în care mor stelele.
În primul, steaua începe
să se răcească. De-a lungul a milioane de ani
încet își pierde lumina și căldura.
Orice viață posibilă moare
pînă se schimbă în cele din urmă în
frig infinit, orizontul unui uriaș mort.
În cel de-al doilea, steaua începe
să se contracte. De-a lungul a milioane de ani
fiecare atom, fiecare strop de lumină,
fiecare dorință, gînd, speranță e tras către
un centru inexistent.
Procesul morții e complet cînd
steaua cu toată atmosfera ei
e comprimată la dimensiunea unei mingi de tenis.
Totul devine un centru,
masă și gravitație infinite.
Copil, citeam
despre cele două moduri în care mor stelele.
Cînd copilul a dispărut
fiecare naștere a devenit doar o imitație a
unuia din cele două feluri de moarte.
Originea civilizației. Nașterea poeziei.
De două ori m-am născut și de două ori tatăl meu a fost disperat din
cauza mea.

Prea mult te zgîiești în cărți,
spunea, îți dăunează sănătății.
Mult mai bine ar fi să înveți
cum să ții racheta ca lumea
și să trimiți mingea dincolo de fileu.

Meteorologii nu-ți vor spune

Meteorologii nu-ți vor spune
că zăpada a acoperit pădurile.
Însă focul din sobă își amintește;
îmbrățișam scoarța
unde fagii erau încă în picioare.
Tăiați cu ferăstrăul și despicați, legați în mănunchiuri –
ai încercat să mă tragi pentru ultima oară
în rana care ți-a lăsat o lacrimă
între picioare. Ai avut o bănuială că am fost de acord
cu sentimentul. Mîinile urmăresc văturaiul
în sobă, iar focul știe că cîrligul
nu va lăsa nici o urmă în flacără.
Tu și cu mine: fiecare atingere rămîne pentru totdeauna
în palmă. Au trecut mai mulți ani pînă ce
în cele din urmă te-am ars. Însă acum, astăzi,
cînd a nins în mijlocul casei.
Și nimeni, nici măcar domnii
care zîmbesc stîngaci în fața hărților ciclonice
n-ar putea să-ți spună că în mijlocul celei mai aspre ierni
continuăm să ne atingem cu arsurile noastre.

Ție

Poftim, uite un prezervativ. Pretinzi că nu-ți place
însă de fapt ai nevoie de el. Ia-l. Așa.
Acum citește instrucțiunile de pe suprafața argintie a capacului.
Nu înțelegi limba, dar îți place pentru că știi
că mesajul îți e adresat ție.
Cine știe, poate chiar vorbește de tine
ori cineva l-a scris cu tine în minte.
Deschide-l. Fără falsă modestie. E al tău
și poți face cu el ce vrei. Așa.
Acum apasă-l pe gură. Nu, nu, ai auzit bine.
Pe gură. Dacă ți se pare greu,
închide ochii și imaginează-ți
că ții o bucată de mătase parfumată

ori o margaretă pe care vrei să o săruți.
Și acum: suflă. Da, suflă. Încet, așteaptă ca respirația
să măture toată mizeria din tine. Da, așa,
deja e mai mare. Suflă mai tare. Vezi cât de mare devine?
Îți place? Destul acum. ar putea umple
întreaga cameră, te-ar putea presa de perete
și zdrobi. Destul, am spus. E vremea
să-l legi. Așaaa. Acum e chiar numai
al tău și poți face cu el ce vrei.
Aaah, vād că ai luat un ruj roșu
și ai început să desenezi pe el. Ai făcut un punct.
Și încă unul. Și dedesubt o linie rîzînd.
Înțeleg: ai vrea să mă desenezi
și astfel să devii stăpînul meu, dar n-ai reușit
cu adevărat să mă prinzi și acum ești supărat. Furios.
Dar – ce-i asta? Se pare că îndărătul zîmbetului meu,
unde nu e nimic în afară de aerul pe care l-ai expirat,
e ceva. Știi că nu-i posibil, dar
sentimentul nu te părăsește. Dimpotrivă:
devii tot mai neliniștit. Te simți ca și cum
te-ai pierde într-o pădure întunecoasă
sau ca și cum nu ți-ai mai putea mișca membrele.
Te urăști cînd ești astfel, așa că îți apeși urechea
de gura pe care ai desenat-o și ascuți concentrat.
Respirația pe care mai devreme ai cheltuit-o așa de bucuros, brusc se
oprește.

Îngrozit, ascuți din nou. Acum
nu mai e nici o îndoială. În golul prezervativului
e cineva, iar tu știi al dracului de bine că
numai Dumnezeu poate fi acolo unde nu e nimeni.
Uimit, te îndepărtezi, pentru că niciodată nu te-ai așteptat,
să nu mai vorbim de avut în vedere ceva de felul ăsta, și doar acum
ești cu adevărat furios. Mai mult: furios de spaimă,
pentru că nu mai ești sigur că într-o clipă,
cînd scoți o lamă și mă tai încet și adînc,
o să dispar cu adevărat pentru totdeauna.

În românește de Romulus Bucur

MELODIE Höreinsparziet heißt es
 MUSIK WIEN. Lassen Sie sich von
 nd Schupplattieren einstimmen auf
 ihre alte Geschichte des Gehörs
 same Welt der Ton- und Klang-
 hien Sie die Schwingungen einer
 el und produzieren Sie spielsch
 usikalisches Souvenir aus Wien.

Erleben Sie eine musikalisch
 Joseph Haydn, Wolfgang A
 van Beethoven, Franz Schu
 Gustav Mahler und Arnold
 den Wälzertanzschritten in
 Strauß und wandeln Sie zu
 Gustav Mahler inspirierten.

Romulus Bucur

Istoria unei dorințe

Orice poet autentic ne face să redefinim poezia. Și Ron Butlin, prin cartea pe care o avem în față*, nu face excepție de la această constatare banală.

Poezia pare a fi, pentru Ron Butlin, o ipostază, o instanță temporară a **istoriilor dorinței**: lumea e **acolo** și noi sîntem **aici**, încercînd să ne-o aprop(r)iem, într-o mereu reiterată, niciodată reușită tentativă: “All histories are histories of desire, they tell me / how my life begins and ends: a stretch of water, / a stone a child sends skimming / to the other side.” (*Toate istoriile-s istorii ale dorinței, ele-mi spun / cum îmi începe și sfîrșește viața: o-ntindere de apă, / o piatră azvîrlită de-un copil deasupra ei, / spre malul celălalt*); aici, ca și în continuare, traducerea citatelor îmi aparține.

Ceea ce înseamnă, în primul rînd, o vedere **dinafară**, o privire ce vine în întîmpinarea obiectualității lumii: “Their faces lack expression. Unspoken truths / and lies suggest a husband with his wife, / a king and his slave, strangers even.” (*Fețele lor nu au expresie. Nespuse adevăruri / și minciuni ar sugera bărbatul și femeia lui, / un rege și cu sclavul său, poate chiar străini*); mai departe, această concepție implicită să fie explicitată: “The artist threads his needle, pulls tight, / bites off what isn’t needed, spits / and then begins upon the same two lives again.” (*Artistul bagă ața-n ac, trage de ea, / mușcă ce-i în plus, scuipă, / apoi începe iarăși să lucreze asupra celor două vieți*)

Apoi, aceasta înseamnă **locuri**: tennysonianul *I am a part of all that I have met*, vizibil în nenumăratele titluri ce localizează poeme, ce le conferă un pre-text spațial (cîteva exemple: *Near Linton Bunrfoot, At Linton Kirk, Our Last Night in Africa, An Incident in Paris, The Lake at Preda*) se cuplează cu poezia corelativului obiectiv, cu enumerarea de detalii semnificative pentru emoția trăită la un moment dat și care ar reuși s-o evoce; însă, ca și cum n-ar avea încredere în procedeul luat singur, îl încadrează într-un cadru parabolic: “Some broken glass, a child’s ball bouncing / down a flight of steps, the threat of / rain, a ploughed field, / the colour of a passing car – / each in turn betrays the man you are. /.../ No delegate / can take your place or answer to your name: / when the curtain’s closed the world’s shut out. / Your train arrives in time.” (*Vreun pahar spart, mingea unui copil sărind / în jos cîteva trepte, amenințarea / ploii, un cîmp arat, / culoarea unei mașini ce trece – / fiecare, pe rînd, demască omul care ești. /.../ Nici un delegat / nu-ți poate lua locul, ori să răspundă în numele tău: / cînd perdeaua-i trasă, lumea e-nchisă-afară. / Trenu-ți sosește la timp.*)

Imagistica este reprezentată de figuri ale exilului (“My house is exile” (*Casa-mi e exil*), ale proscrierii (*Edinburgh: a Place of My Own*), ale unei lumi anapoda, fără ape și poduri, unde copacii (reprezențați de mesteceni) devin surcele, unde întunericul nu poate fi oprit să ia în stăpînire totul. Tot aici cred că putem încadra, ca varietate imagistică, și micile ironii la adresa condiției sale de scoțian, distanța pe care și-o ia față de propria

identitate (în *Advertisement for a Scottish Servant*), sau, în altă parte, “Elsewhere, the Scottish Tao: say nothing / until you’re sure it is too late; / do nothing until you’re sure there’s nothing / can be done. The Scottish Way is – no way.” (*Altundeva, Tao al Scoției: nu spune nimic / pînă ce nu ești sigur că nu-i prea târziu; / nu fă nimic pînă ce nu ești sigur / că nu mai e nimica de făcut. Calea Scoțiană – nicidecum*)

Întîlnim, de asemenea, imagini ale absenței (ca în emoționantul poem dedicat morții mamei, *Ryecroft*): “The walls were as mist when mist disappears, / the door falling rain that no longer falls; // the corridor ran the length of the world / and she wasn’t there.” (*Pereții erau ca ceața, cînd ceața dispăre, / ușa ploaie căzînd, ce nu mai cade; // coridorul mergea de-a lungul lumii iar ea nu era acolo*)

Îl încearcă ispita rigorii formale (*A Ballad: in My House*), însă și aceasta e surdinizată: poemul e alcătuit din zece versuri (două catrene și un distih) și nu face altceva decît Ceea ce nu înseamnă altceva decît să încerce o nouă modalitate de explorare a vechilor anxietăți: “for these echoes break silence without making a sound,” (*căci aceste ecouri rup tăcerea fără a scoate-un sunet*).

Anxietăți provocate de singurătatea fundamentală: “So, when I return at last to this same hour / and this same place, / let there be someone raising / even the emptiness in his hands towards me.” (*Deci, cînd mă reîntorc, la urmă, la aceeași oră / și în același loc, / să fie cineva ridicînd spre mine pînă și golul mîinilor*), de decepția pe care o aduce experiența; mai exact, dez-iluzionarea provocată de aceasta “Love alters nothing but ourselves” (*Iubirea nu schimbă*

nimic, decît pe noi), de scepticismul vădit într-o discretă referire (?) la Dante: “I want to rise my hand in farewell, nothing more. / Surely I do not have to move the sun / to mark a new beginning?” (*Vreau să-mi ridic mîna-n semn de-adio, doar atît. / Sigur că nu trebuie să mișc soarele spre a marca un nou început?*)

Viața devine spectacol, devine secvență de roluri (și revenim la Eliot, la *Prufrock*, să zicem), pe care le jucăm mai mult sau mai puțin mecanic, cu mai multă sau mai puțină participare, oricum, după cum ne sugerează nota ce însoțește poemul, fără referire la ceea ce e **real** (*The Present King of France*). Devine distanțare pînă și de propria-i existență, de propriile-i atitudini cotidiene, văzute din perspectivă literară, ca replici ale piesei ce trebuie să continue: “The perfect exit line, then off” (*Perfectul vers de ieșire, apoi afară*).

Din acest punct de vedere, poemul reprezentativ pare a fi *Don Juan at Forty*: avem aici chipul seducătorului ajuns într-un punct critic, aflat în criză (situația generală a poetului): “once more / the Whole world is someone else’s wife” (*încă o dată / lumea e nevasta altcuiva*), iluzionîndu-se preț de o clipă, pentru ca apoi să-și asume singurătatea: “Here is your empty bed. / Switch off the light and do not be afraid” (*Acesta-ți este patul gol. / Stinge lumina și nu te teme.*) Și după un astfel de final nu prea mai sînt multe de adăugat.

* Ron Butlin, *Histories of Desire*, Bloodaxe Books, 1995

Raluca Benga

Un roman al dedublării

Dance with me (Dansează cu mine) este cel de-al doilea roman al scriitoarei de origine engleză, Louise Doughty, cunoscută și pentru piesele de teatru radio-fonic premiate între anii 1990–1995.

Foarte încurajatoare, recenziile publicate în ziare și reviste ca “Independent”, “Sunday Times”, “Literary Review” sau “The Times”, o prezintă ca pe o scriitoare ancorată în realitatea contemporană, cu un fin simț al ridicolului și al umorului, dar și foarte atrasă de “profunzimile” psihice ale personajelor pe care le creează. Despre *Dansează cu mine* s-a scris că este un roman “bizar” și comic în același timp, care vorbește despre nebulie și disocierea personalității. Prima jumătate a cărții are o desfășurare oarecum liniară, dar tehnica narativă se complică spre final, tocmai pentru a veni în sprijinul ideilor enunțate.

Dar, “să vedem cum stau lucrurile”, am putea spune și noi, citind-o pe Louise Doughty.

Textul incipit al romanului prezintă o teză naratorială despre dragoste. “Dragostea e simplă. Dragostea e ieftină. Orice prost poate să iubească. Nu trebuie să fii inteligent sau frumos sau bogat-nici măcar nu trebuie să fii o persoană simpatcă. Hitler s-a îndrăgostit, la fel au făcut și Stalin și Gingis Khan și Vlad Țepeș. (...) Nu mă deranjează îndrăgostiții. Mi-ar plăcea doar ca ei să nu se mai plimbe printre noi ca și cum dragostea ar fi o mare realizare.”

Cu toate acestea, *Dansează cu mine* nu este neapărat un roman de dragoste și nici un roman despre dragoste. De fapt, autoarea pune în discuție însăși existența conceptului de iubire într-o lume inva-

dată de semnele virtualității și saturată de comunicarea intermediată de aparatura tehnică din ce în ce mai performantă. Relațiile interumane, în general, suferă de pe urma acestor “modernizări” ce se insinuează pe nesimțite în viața omului simplu, nevoit să se adapteze din mers fără să conștientizeze efectele acestei atitudini asupra vieții sale personale. În momentul în care individul nu mai are acces la realitate decât prin intermediul unor “adjuvanți” care încearcă să o reflecte, el încearcă să se împartă între real și virtual, ajungând ca, la un moment dat, să nu mai facă distincția dintre cele două planuri. Aceasta este problema personajelor din romanul scriitoarei engleze.

Bet, personajul-narator al începutului de roman, este o tânără de 27 de ani “cu o figură pe care o poți numi interesantă, dacă ești politicoș, sau puțin ciudată, dacă nu încerci să fii diplomat”. La fel ca și în teza despre iubire enunțată la începutul romanului, în descrierea pe care Bet-naratorul o face la persoana I se simte autoironia, dar și spiritul ludic al autorului care își manevrează în acest sens personajul. “S-a observat că arăt bine fotografiată în lumina potrivită. Pe naiba! Asta-i o aiureală. Nu arăt bine fotografiată în nici o lumină. Doar că am trăsături puțin diferite de cele comune”.

Celălalt personaj feminin, Iris, este prezentat din perspectivă naratorială omniscentă. Are cam aceeași vîrstă cu Bet și lucrează la o firmă de Internet. Rolul ei este să găsească în lumea virtuală oferte de colaborare și informații pentru diferite companii care solicită acest lucru. “Iris. Numele ei este plat și formal. Munca ei constă în a privi. Informația computerizată trece prin privire-foarte rar este nevoie să și ascuți. Formal deci, și nu numai de prost gust, cum credea ea în copilărie”.

Aparent, poveștile celor două tinere nu se intersectează în nici un fel. Iris își trăiește viața ei lipsită de spectaculozitate între orele petrecute la birou și singurătatea de acasă. Din când în când se întâlnește cu George, un amic cu care discută probleme legate de serviciu.

Bet, însă, este cea care are un destin de personaj de roman, pentru că "pe 1 martie, cu un an în urmă, l-am cunoscut pe Peter. La sfârșitul lui martie era mort. A fost ucis într-un accident de mașină la trei săptămîni după prima noastră întâlnire". Relația lor decursese rapid și fără semne de întrebare. După prima noapte petrecută împreună, Peter a întrebat-o cînd se întoarce acasă. Așa că, timp de trei săptămîni, Bet a trecut pe la apartamentul ei doar pentru a-și verifica mesajele telefonice. Viața ei este bulversată complet în momentul în care află că este unica moștenitoare a averii lui Peter. Tînăra nu prea știa cu ce se ocupa Peter și ce viață dusesese înainte de-a se cunoaște. Îi moștenise casa și, presupunea ea, niște acțiuni. Sophie și Alex, singurul cuplu din cercul lui Peter pe care Bet apucase să-l cunoască, au lăsat-o să creadă că despre asta e vorba. Pe acest plan, misterul va fi elucidat cu ajutorul celui alt personaj feminin, Iris. La cîteva zile după moartea lui Peter, Bet primește un telefon de la o femeie care îi spune că ar vrea să discute cu ea despre fostul ei iubit. Hotărîndu-se s-o viziteze, Bet are surpriza să constate că tînăra care-o invitase la ea îi semăna foarte bine. "Era ca și cînd mi-aș fi văzut chipul reflectat într-o vitrină prăfuită. Femeia aceasta nu eram eu era ceva mult mai înfricoșător. Era ceea ce aș fi putut eu să fiu". Bet află de la femeia care se numea Iris că aceasta fusese iubita lui Peter, dar și că amintirile ei legate de relația lor o fac și acum să

sufere. Toate acestea, erau, desigur, prezervabile. Cititorul va avea însă surpriza să constate că intriga nu e nici pe departe încheiată.

Prezentate în continuare în planuri separate, cele două femei, încep să fie bânuite de fantome. Iris descoperă în clădirea în care lucrează umbra unei femei. Bet are și ea o viziune în timp ce se află la cumpărături, iar în momentul în care caută în podul casei lui Peter dovezi despre adevăratele afaceri ale fostului ei iubit, se trezește tremurînd de spaimă alături de Iris. Din acest punct frîiele narațiunii trec pe mîinile lui Iris. Ea devine personajul-narator care continuă povestirea la persoana I, iar despre Bet începem să citim la persoana a III-a. Autoarea se folosește de această manevră naratorială, ca și de povestea cu fantomele, pentru a-și susține, cu toate mijloacele ficțiunii, teza alienării, exprimată, de altfel, și teoretic în roman:

"Romanii credeau în fantome. Zeii lor erau fantome (...) Visele lor și vocile pe care le auzeau cînd stăteau să cugete despre viață și univers (...), gîndurile lor, erau toate fantome, care pluteau deasupra capetelor lor asemeni unui banc de căluți de mare. Cu alte cuvinte, pe vremea romanilor, fantomele existau cu adevărat. (...) Acum, la sfîrșitul secolului douăzeci, știința plutește în creierele noastre ca spuma deasupra valurilor mării. Știm prea mult și gîndim prea clar. Ideile noastre sînt disecate, fărîmițate, sînt niște baloane fără consistență. Nu-i de mirare că sîntem cu toții nebuni".

Pe planul relațiilor sociale din realitatea romanului personajele din *Dansează cu mine* sunt deosebit de concrete și umane. La suprafață, Bet și Iris trăiesc totul cu detașare. Am putea spune că le caracterizează o atitudine postmodernă

de femei marginalizate, împinse spre suprafața lucrurilor. Lumea în care trăiesc a devenit incomprehensibilă pentru că și-a pierdut capacitatea de comunicare. Iris și George ajung să se înțeleagă mai bine prin intermediul mesajelor telefonice. Când se întâlnesc, între ei se naște o prăpastie. Față în față nu sînt capabili să-și transmită gândurile și sentimentele pentru că esențialul fusese spus pe o casetă. Ființa umană este sortită astfel la redundanță și alienare. Limbajul devine străin de senzațiile și emoțiile umane și nu mai poate exprima decît ceea ce este dincolo de individ. Tot ceea ce ar fi trebuit spus la un moment dat se îngroapă undeva în străfundurile conștiinței, care își va cere, în cele din urmă, drepturile. Tocmai acest moment al răbufnirii, al redescoperirii de sine încearcă să-l surprindă Louise Doughty în romanul ei. Mesajul este același pe care l-au transmis aproape toți modernii de la Rimbaud încoace: mă regăsesc pe mine, dar nu așa cum mă știam, pentru că eu sînt un altul.

În podul casei lui Peter, Bet se descoperă în Iris și invers. Sau Bet este chiar Iris. Acestea ar fi cele două căi de rezolvare a intrigii romanului. Problema rămîne însă deschisă pentru că nu dezlegarea enigmei este importantă. Indiferent pentru care din aceste două interpretări optăm, *Dansează cu mine* rămîne romanul dedublării personalității într-o lume în care “știm prea mult și gîndim prea clar”.

Cristina Podoreanu *Nadiana*

Autorul romanului *Nadiana*, Marcus Braun, s-a născut la Bullay – Morel în anul 1971. A cîștigat premiul Joseph – Brethach al landului Rheinland – Pfalz în 1997. În prezent, autorul trăiește în Berlin. Romanul *Nadiana* este precedat de romanul *Delhi*, apărut în 1999 și despre care “Berliner Zeitung” spunea: “această carte redăruiește ceva literaturii germane, ceva ce s-a pierdut de mult timp (...) și anume: Eleganța.”

Apărut în 2000 la editura Berlin, romanul *Nadiana* descoperă o limbă pentru reversul obsedant al dragostei dezvoltate: gelozia. Autorul dezvoltă o enciclopedie a acestei pasiuni dureroase care durează propriu-zis o secundă, dar care se amplifică apoi ajungînd la o veșnicie și care are puterea de a arunca întreaga viață într-o prăpastie. Romanul începe cu călătoria de întoarcere de la Paris la Berlin a Nadianei și a lui Rosenbaum. În fața lor este așezat Stroheim, care absent scrie ceva pe o bucată de hîrtie. Schițează genele fetei, dezvoltă un scenariu sau realizează un tratat “Despre dragoste”? Este de ajuns ca Nadja să atingă din greșeală piciorul lui Stroheim, pentru ca Rosenbaum să fie convins că acesta este iubitul fetei. De la acea atingere abia sesizabilă, autorul pornește la descrierea extrem de minuțioasă a sentimentului obsesiv de gelozie. Rosenbaum nu va avea în nici un moment dovada clară a ceea ce gelozia lui a vizualizat / concretizat deja, și anume că iubita lui este îndrăgostită de fapt de Stroheim. Într-un fel, prezentarea succintă a temei centrale rezzonează cu tema romanului românesc: *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*. Diferența ar fi aceea că struc-

tura romanului *Nadiana* este una mult mai fragmentată, fragmentarismul modului de abordare a narațiunii ajutînd, paradoxal, la desăvîrșirea descrierii sentimentului de gelozie. Nuanțînd ideea de fragmentarism, să detaliem puțin structura romanului: cuprinsul marchează trei părți, prima parte avînd zece capitole, cea de-a doua fiind formată din decupaje foarte scurte, pe care autorul nu le intitulează capitole, iar ultima parte fiind compusă din încă cinci capitole aflate în continuarea celor zece din prima parte.

Primul capitol a fost amintit deja – călătoria celor doi – ceea ce nu s-a spus este că se folosește narațiunea la persoana I, Rosenbaum fiind cel care povestește călătoria cu trenul. Capitolul al II-lea menține narațiunea la persoana I, cele cinci pagini care îl constituie formează o singură “megafrază”. Din capitolul al III-lea deja narațiunea, chiar dacă se păstrează la persoana I, nu păstrează persoana, ca atare, cel care “povestește” fiind de această dată Stroheim și capitolul următor marcînd o pendulare între persoana Rosenbaum și persoana I, Stroheim. Autorul folosește și narațiunea la persoana a III-a.

Partea a II-a conține decupaje succinte din viața Nadjei în Franța, o scrisoare pilot a lui Stroheim către Rosenbaum, urmată de șase scrisori. Singura scrisoare a lui Rosenbaum către Stroheim se află abia în ultimul capitol al cărții, în momentul în care acesta, foarte grav bolnav fiind, este la spital și se adresează direct pentru prima și ultima oară rivalului său. Nadja este prezentă și în această scrisoare: “Nadja nu mă vizitează, Nadja nu mă va vizita, Nadja nu mă va mai vizita niciodată. A terminat-o cu mine, așa se spune”.

Redarea succintă a structurii romanului demonstrează o manieră personală și provocatoare de a scrie. Narațiunea glisează dintr-un plan în altul, dintr-o persoană în alta, dintr-o subiectivitate în alta. Nadja este singura care nu vorbește niciodată la persoana I. Despre ea se vorbește permanent, ea participă în cîteva rînduri la dialog, fiecare o percepe într-un anume mod. Nu am putea spune că este un personaj principal *in absentio*, dar, oricum, cititorul nu are acces nemi-jlocit la subiectivitatea ei. Cu toate acestea ea este personajul principal, chiar dacă în multe momente romanul ar putea fi romanul lui Rosenbaum. Sau chiar al lui Stroheim.

În ciuda a ceea ce spune Frederic spre finalul cărții, “voi reinstaura unitatea de timp, spațiu și acțiune” nu există o astfel de unitate, (spre exemplu acțiunea părții a II-a se petrece cronologic înainte de călătoria personajelor cu trenul din debutul romanului și oricum se sare în permanență de la un moment la altul) ceea ce nu înseamnă că romanul este lipsit de coerență. Cele trei personaje principale se structurează ferm, chiar dacă prezentarea lor este una de tip mozaical.

Romanul este ancorat în prezent și în realitate. Gelozia este completată de tema sexului, a dragostei exagerate dar și a obsesiei: “există o povestire care începe cu nenorocirea liniștită dintr-o cameră, așa de la sine de-nțeles, ca și cum nu ar fi întotdeauna cazul, ceea ce eu consider că ține de cocaină, de sex și de cocaină, nu cunosc nici sexul nici cocaina și combinația celor două îmi este de-a dreptul necunoscută” (pag. 26), “femeia care nu ajunge la orgasm să meargă la doctor sau să doarmă în afara casei. Femeia simte din păcate mai mult decît bărbatul. De nouă ori mai mult, erau de părere anticii”. (pag. 50).

Rosenbaum își dă seama de gelozia sa, pe care nu reușește însă să și-o înfrângă: “Nadja, atîția și atîția morți în anul acesta, pe stradă, o colecție anuală bună. În loc să mă refer la problemele reale o înnebunesc cu gelozia mea mai degrabă bolnavă decît copilărească.”

Nu doar gelozia revine obsedant. Rosenbaum are obsesia unui accident de mașină: “cel mai important avantaj al unei mașini decapotabile constă în posibilitatea de a privi în sus, la cer și la stele – la spațiul dintre stele – și de a lăsa volanul. (...) Un accident de mașină, îi spun, nu are absolut nimic rău. Din momentul în care pierzi controlul mașinii, din vină proprie sau din vina altcuiva, începe o călătorie în care mișcarea devine fără direcție, îi spune Nadjei, cu ambele mîini pe volan, în viteza a V-a, cu pedala de accelerație apăsată, la 2400 de tone așa cum este cel mai bine. Materialul, spun eu, tabla, oțelul, carnea, oasele nu mai sunt subordonate formei lor, orice modificare pare posibilă. (...) Mă uit la Nadja și strig că nimic nu distruge așa de frumos și de fără milă logica cronologiei, evenimentelor ca un groaznic accident de mașină”. Obsesia lui Rosenbaum nu este una pur teoretică, el încercînd să o pună în practică, forțîndu-și norocul, accelerînd nebunește dar nepierzînd controlul, după care totul reintră în normal, în realitatea, “pe care oamenii o pot denumi realitatea normală sau realitatea mai bună”.

Nu neapărat o obsesie, ci doar un refren obsedant devine încercarea de găsire a unei rime potrivite pentru cuvîntul “Trunhose” (pantaloni de gimnastică). Acest lucru se întîmplă atunci cînd Rosenbaum o așteaptă pe Nadja care nu vine, în schimb se întîlnește în acea cîrciumă cu Frederic, împreună beau,

vorbesc despre ideile, angoasele, soluțiile lor, caută o rimă pentru “Trunhose”, nu o găsesc, întrebările devin redundante, gesturile asemenea, în final Rosenbaum caută motivația pentru consumul de alcool și o găsește în “scuzele biografice”; “mama și sora mea nu m-au iubit și nu m-au bătut, m-au iubit și m-au bătut, m-au iubit și nu m-au bătut, m-au, tatăl era fratele, era seva dar drept, am primit multă dragoste...” Romanul este plin de gesturi mici, firești, comune, de analiza lor sau pur și simplu de sesizarea concreteții lor.

De aici, se poate trece uneori la generalizare: “Cafeaua avea un gust amar, ca orice cafea făcută de tine însuși, în momentele hotărîtoare ale vieții”. Sau, un alt exemplu: “Și în fiecare dimineață vreau să îmi citesc ziarul, și somnul de dimineață nu mi-a dăunat niciodată și nopțile noastre de dragoste trebuie să fie și pe viitor ore sărbătorești, în proza cotidianului. Și trage-ți pe tine cei mai buni ciorapi și aceia nu sunt cei cu cuvintele italienești, nu în metrou, așa încît bărbatul care stă în fața ta să-ți privească pofticios pulpele, ci poartă-i pentru mine, eu călătoresc o viață întreagă cu tine.”

Romanul *Nadiana* include analize minuțioase ale propriilor reacții, gînduri; absent, stilul scriitoricesc dispunînd de o mare mobilitate, ce permite pendulări sau chiar glisări dintr-o subiectivitate în alta, dar și de finețe și de curaj. Eleganța remarcată de critica germană în romanul anterior se regăsește de multe ori și în paginile acestei cărți. Un roman tensionant, care captează și încîntă, care respiră tinerețe și vitalitate și pare că se liniștește puțin doar în final: “Un scurt moment am stat la mare, liniștit sufletește, aruncînd cu pietre după pești. Lucrurile pe care nu le-ai făcut, te preocupă mai mult decît

cele pe care le-ai făcut. Nu mai doresc nimic. Întrucât vidul poate să se adâncească, închid ochii. Bătaia pleoapei, cea mai scurtă destindere”.

Adrian Lăcătuș *The International**

Ultima carte a romancierului nord-irlandez Glenn Patterson este o proză deosebit de atractivă, ținându-și cititorul aproape prin naturalețea și farmecul comun al perspectivei povestitorului. Interesantă este însă armonizarea reușită a acestei lejerități cu sugestii (în mod progresiv pregnante) problematice și grave, coprezența discretă, spre exemplu, a umorului și “aventurii” erotice, pe de o parte, și a imaginilor corupției și iresponsabilității politice sau violenței, pe de altă parte.

Romanul este și el nord-irlandez, lucrurile se petrec într-o zi, o simbătă de ianuarie, în Belfastul anului 1967. Naratorul rememorează această zi, integral (recunoaștem aici convenția unei forme romanești, desăvârșite probabil de Joyce, dar pe care Patterson o reface impecabil, aceea a concentrării acțiunii, de fapt a concentrării imaginii lumii într-o singură zi obișnuită a orașului modern), după treizeci de ani. În același timp, romanul este european sau *internațional*, își universalizează semnificațiile prin autenticitatea privirii, reacțiilor și dorințelor naratorului sau ale personajelor, prin surprinderea lumii într-un moment și într-un spațiu al gesturilor comune. “The International” este hotelul în care, mai precis în barurile cărui se va consuma această zi. Povestitorul este un tânăr barman, de 18 ani, Danny, *Danny boy*, lucrînd, împreună cu alți doi barmani

într-unul din cele două schimburi care alternau în Barul albastru, *The Blue Bar*, unul din cele două sau trei baruri ale hotelului. Construcția prozei este ingenioasă, creîndu-se efecte de surpriză epică. Astfel, există un fel de secvențialitate temperat-spectaculoasă a constituirii semnificațiilor observațiilor sau întâmplărilor. De pildă, aflăm destul de târziu, după ce am urmărit privirea tînărului Danny căzînd peste bărbați și femei, urmărind mîini, mișcări și gesturi ale acestora, că naratorul are (cel puțin acum, în tinerețe) nu doar înclinații homoerotice dar și cîteva experiențe, prima dintre acestea cauzînd și exmatricularea sa cu cîteva luni înaintea momentului acțiunii. Ironia autorului marchează secvența, protagonistul fiind “prins” în timpul unei festivități sărutînd un coleg, în întunericul curții școlii, de către o pereche de profesori (de sexe diferite dar...) care apare din promiscuitatea aceluiași întuneric și care declanșează sancțiunile, modificînd biografia personajului. Ironia conține aici sugestii etice și anunță atrocitatea *reală* a lumii care ar vrea să se protejeze de degradarea morală: “Există lucruri pe lume mult mai neplăcute decît doi băieți sărutîndu-se.” Danny ajunge să lucreze în barul hotelului (lucru pe care din nou îl aflăm mult după ce participăm la atmosfera degajată a existenței sale cotidiene) doar pentru că într-o altă simbătă seara, în urmă cu cîteva luni și chiar în ajunul angajării sale, patru barmani de la *The International* sînt victimele arbitrarilor ale unui asasinat terorist prin care facțiunea loialistă făcea o simplă mutare în partida violențelor absurde pe care o juca cu IRA. Acest fundal grav care devine doar uneori și foarte discret vizibil, și atunci nu în dimensiunea lui politică, ideologică, retorică, ci în cea a

consecințelor concrete asupra vieților concrete, ordinare dar importante, este complementul inextricabil al observațiilor contingente ale tânărului barman narator. Sau poate chiar mai mult, ținând cont de o sugestie finală a romanului, o tânără viață, o existență comună dar complexă, definită de sensibilitate, inteligență, ironie și umor, ar fi putut foarte bine să fie anihilată, să dispară, precum cea pe care "a înlocuit-o". Spre finalul romanului, când naratorul se distanțează de momentul povestit și punctul de referință alunecă spre contemporaneitate, dimensiunea nostalgică a rememorării devine pregnantă: aceea a fost o epocă fericită totuși, în care apăruseră doar primele semne ale terorii. Reluate de la această distanță în timp, viețile personajelor care trec în acea simbătă prin *Barul albastru*, sînt, multe dintre ele, curmate violent și, desigur, arbitrar în atentatele teroriste prin care, cu ferveare, cetățenii Belfastului se distrug unii pe alții, distrugîndu-și orașul. În timp ce viața merge înainte, aceiași oameni sorbindu-și băuturile preferate în barurile preferate, încercînd să fie cinstiți sau încercînd să înșele, dorind să facă bani sau / și sex, să

se căsătorească (trei nunți au loc în acea seară în sălile hotelului) etc.

Arta romanului lui Glenn Patterson, revelînd virtuozitatea exploatării tehnicilor și artificiilor prozei, este, fără ambiguitate, una responsabilă, cu o foarte consistentă miză morală, deși discretă și deosebit de bine orchestrată. Această opțiune morală este, fără ezitări, propusă cititorilor, devine un *mesaj* cu o anumită dimensiune publică, tonul final al naratorului implicînd un plural (*noi*) al solidarizării. Romanul își reafirmă aici, fără complexe, vocația de artă populară, publică, artă a realității sociale, a existenței în lumea concretă. Povestea a fost posibilă datorită absenței tânărului barman ucis pe care Danny l-a înlocuit. Romanul ar fi "compensarea" acestei absențe. Dar absența este *reală*, prezentă și imposibil de compesat: "... armele asta fac, produc găuri, pe care nici o cantitate de cuvinte nu le poate umple".

* Romanul apare la Anchor, London, 1999, fiind a patra carte a autorului, după *Burning Your Own* (1988), *Fat Lad* (1992) și *Black Night at Big Thunder Mountain* (1995).

Cornel Donea e unul dintre cei mai frenetici participanți la Cercul Literar al Facultății de Litere. Un tânăr subțire ca trestia, ușor pripit în mișcări și-n vorbă, cu convingeri ferme, absolute așa cum te aștepti să le și auzi de la un june poet. Sub aerul de siguranță se acunde însă un tânăr sensibil, foarte bun observator al realității pe care o convertește într-o poezie doar aparent rece. Cornel Donea are, tocmai datorită sensibilității sale netrucate, un viitor. Rămîne ca vocea lui să răzbată mai clar din poeme, rămîne ca fulgurațiile ce se nasc dintr-un excelent simț al observației să-i confere curajul de a fi, mai mult, el însuși. Îmi amintesc că, am și scris undeva, Cornel mi-a spus, întîlnindu-ne întîmplător, că din 15 iunie a scris o grămadă de poeme. Am dat să zîmbesc dar cînd am văzut cît de serios era, mi-am dat seama că în junele poet, mai mult decît încrederea în el însuși, e o adolescență, frumoasă, încredere în poezie.

(Andrei Bodiuc)

sîntem frustrați sexual
mergem pe un trotuar din ce în ce
mai îngust
coapsele noastre se freacă în
formă de ?

Să

schimbi ce
cînd îl vezi că dă cu aspiratorul
în cadă; cînd are o privire ca o
minge de tenis
dacă tu nu ești în stare să bei
un pahar întreg cu apă

4/5 Octombrie '01

la ea acasă-mi spune
“vei dormi pe jos, uite plapuma”
adopt o poziție de efeminat (după ea)
așa e.
vorbm: ...Ă Ă ascultăm muzică:..
o-ntreb “vrei să dormi?”
ea – rezist. e după

patul ei scîrîie
iar parchetul îl imită
“dac’ ar fi s-o faci, fă-o la perete” îi zic
“hai să mîncăm” (eu)
tragem spre cinci
se conformează: cartofi pai
mă-ntrece la curăţat
pe finalul furculiţei pun sare
scutur
ea ia cu degetele de cruce acelaşi praf
“ca la ţară” – mă pronunţ
“ce vrei, aş-a-mi place”
am terminat
o admir; se bagă-n pat
m-aşez lîngă ea
“ş-ai ajuns şi-n patu’ meu”
rîdem
vorbim
dup’ aia plec; la 7
pe scări “fiţi-ar să-ţi fie” (biletu)
banii
“ia”
pe la trei şi zece sun
o mirată-n capot alb răspunde: intră!
după un duş rapid (singură)
plecăm la plimbare
vorbim în leagăne, pe o masă de ping-pong
urmează o pizza
la întoarcere acasă
ascultăm Chopin
la pick-up-ul cu scame
după asta plecăm spre gară
pe drum îi spun: “te numeşti simplu d.

la o distanţă de 5 metri faţă de tine
te percep ca avînd o alură de riglă în picioare“

a fi paseist e tot ce-mi rămîne

Acum

mama vis-a-visează
un moş s-aşază
pe-o culoare de bancă
sora taie o ceapă cu lama

în ziar anunț: vînd cas...
da' e rupt

Vă mulțumim

mergem spre casă
(mă doare stomacul –
parcă e un cadru format
din fișii de hîrtie roase între
ele de pietricele) oricum...
în cameră, ea e la masă:
se gîndește; eu (stau în tocul)
ușii – întîmpin orice
cutremur) mă sperii cînd
Geta (zice ea) sună; cea care
se proclamă bunica ei secundă
(îi plătește consumu, curentul, apa
ș.a.m.d.)
mă prezint. sur – zîmbesc.
e neagră, are pielea șifonată,
ochii blegi, gura lăsată, 75 de ani
ș-așmai putea continua
Dînsa: cioc, ochelari da' M. o
scurtează: e un coleg!
m-așez pe un scaun iar ea pe
bîrna patului
ne pregătim s-o ascultăm
Geta stă-n picioare
are debitul cuvintelor
spre strident dar...
ne povestește cum Providența
a ajutat-o să vîndă la o
consignație un vechi fier de
călcat pe 100.000 de lei
mersi M. că m-ai invitat
să iau loc, ești politicoasă
ca întotdeauna
nu ezită dup' aia continuă
"cu toți banii
mi-am luat cărți"
într-un final Doamna Geta
se simte și
pleacă

rămînem singuri
fiecare cu o idee

Mădălina Deteșanu

Cînd a citit prima dată la Cercul Literar al Facultății de Litere, Mădălina Deteșanu a făcut o impresie amestecată. Am remarcat însă cîteva poeme care o aveau drept pesonaj pe buni-ca ei, poeme scrise cu o sensibilitate remarcabilă, greu de regăsit în poezia românească ce se întoarce spre trecutul familial. Mădălina, care e mai mult voce decît trup, a scris tot mai bine, a obținut de curînd un important premiu II la un concurs organizat la Timișoara unde au jurizat , printre alții, Cornel Ungureanu și Daniel Vighi, și se anunță o sensibilitate specială, cu o personalitate clară, marcată. Versurile strîng, într-o subtilă țesătură, melancolia și ironia, simțul realului și o anume înclinație spre visare.

(Andrei Bodiu)

Asfalt – tango

printre

proiecțiile

salivare

se scurg păsări prinse în

chinuitoare porniri

decorații cu genți cu sacoșe

de rafie eventual cu pene

ochi țintuiți în pământ sub

greutatea orașului uneori doar

a sinelui ori a pudorii

mă-mpiedică

paltonul lung

deprimant am să-mi iau

zborul cu umbrela de Mary

Poppins. mă sperie răul de înălțime

Coadă la burse

Masticăm cacao Picnic cu

impacturi de jazz, aprofundez

curățatul cartofilor în vertijuri

concentrice sub vraja celebrului

“squeeze me but don’t tease me”

stâlpul albastru! Acroșăm în

jurul lui dezideratul cel mare

4 pași îl apropie de...ne-ntrecere

în atingeri familiar-intime de sus
pâna jos, îndrăgostiții fac gesturi
ample, inventează spațiu,
înalt, fruntea relaxat întru supraviețuire,
ne solidarizăm în zâmbete frățește
Afară
vom strivi citadin frunzele.

Vremea colindelor
dintotdeauna
liniștea încăperilor goale
și pragul bătrânesc

îmbrobodiți cu steaua
prin nămeți
se-ndeamnă prichindeii
în curte – le mai surîd
din tocul ușii
cu departele.

Vremea iubirilor
îndelung frământate
cu sudoarea cozonacilor
străvechi
în tămîie și cetină

Mamă, vin!

La linia 7 oamenii iau prînzul,
se expun curentului,
scuipă înfrigurați.

La linia 7 băieții mai supărați
așteaptă trenul
cocoțați
și linia ferată și rîd tare
(ca să-și ascundă durerea, desigur)

La linia 7 simțurile
ni se atrofiază subit.

Nu răspund la salut

世界の文化と時間を超えて、すべてのエロチック
芸術表現に捧げられた一つの場所
常設展示コレクション：2000点以上
臨時展覧会：個人収集品、テーマ、現代アーティスト
愛、ユーモア、芸術、伝統、すべてのエロチック
ファンタジアの名高い宝石箱
開かれた七つの空間は、10時から夜中の2時まで、
パリ唯一の昼夜オープン博物館

《一處新奇獨特的場所，完全奉獻於豐富多姿的色情藝術，跨越時空，展示各個時代的萬千風情，匯聚世界各地的多種文化。

色情博物館內長期展出有兩千多件收藏品。

此外也還隨時舉辦一些短期展覽：私人展覽、專題展覽、現代藝術展覽...
愛情、幽默、藝術、傳統、名貴首飾，與色情漸漸緊密相關的形形色色，
在色情博物館內分七層展出。每天開館時間從早晨10點鐘到凌晨2點鐘。

musée de l'
érotisme

P A R I S

museum of
erotic art

<https://biblioteca-digitala.ro>

Lafayette

EXCEPTIONAL
10%
DISCOUNT
ON YOUR PURCHASES
AT GALERIES LAFAYETTE
+
13%
EXPORT DISCOUNT

FASHION SHOWS

Galleries Lafayette invites you to attend the private weekly fashion show held every Wednesday at 11:00 am throughout the year and every Friday at 2:30 pm from April to October. Reservation required at the desk of your hotel or directly at 01.42.82.30.25.

DESPRE SPIRITUL ANTREPRENORIAL

Ideea acestui articol mi-a venit parcurgînd cartea lui Peter Drucker dedicată spiritului antreprenorial.¹ Viziunea pe care o împărtășesc este aceea exprimată de Sombart², Weber³, iar în spațiul românesc, de Zeletin⁴, anume că modernizarea societății este dependentă de existența unui spirit antreprenorial, în forma sa cantitativă și calitativă. Cînd spun “calitativ”, am în vedere natura sa, care exprimă ceea ce este. Forma “cantitativă” are în vedere cuprinderea spațială, teritoriul pe care-l cucerește. În esență, cred că încă suntem datori unei viziuni romantice în analizele de acest gen, care accentuează mai degrabă ideea de pesimism și lipsă de inițiativă, decît pe cele legate de inițiativă și schimbare. Departe de mine intenția de a ne nega imobilismul și tot ce-l însoțește, și cred că au existat condiții care l-au proiectat și menținut. Dar nu pot accepta această unilateralizare și generalizarea-un amestec de stereotipie și halo în același timp –, care ne face să credem că acest complex imobilism-pesimism ar cuprinde întreaga societate românească. Rîndurile de față au drept scop să proiecteze cîteva din caracteristicile spiritului antreprenorial așa cum apare el la sfîrșitul veacului al XX-lea. Facem precizarea că în analiza noastră avem în vedere firmele private. Ceea ce se întîmplă la nivelul regiilor sau societăților comerciale cu capital exclusiv de stat ar merita o analiză separată, dată fiind semnificația aparte a unor variabile situaționale, de natură economică, juridică sau politică.

Originile: spiritul antreprenorial actual își are originea în principiu, în momentul

’90, adică în regulile sociale produse de principalii actori ai anilor ’90–’96. Dar întrucît în discuție, este vorba în principal de oameni care au trăit în vechiul regim și aveau informații, influență și resurse, putem susține că spiritul antreprenorial românesc s-a născut în anii socialismului glorios. Faptul că lor li s-a alăturat, paradoxal, persoane care erau marginalizate social, și care au trăit pînă în ’89 într-o contracultură, persoane ce aparțineau lumii interlope, a turismului, a sportului, în principal, cele care dețineau informații sau chiar intraseră în contact direct sau mediat, cu lumea capitalistă nu schimbă cu nimic datele problemei. Oamenii din aceste lumi au învățat cum să facă față controlului total, cum să modifice facturile, bilanțurile, evaluările, raportările. Ei au învățat cum să înșele statul și să trăiască sau supraviețuiască prin asemenea practici. Cu alte cuvinte, spiritul antreprenorial românesc are ceva istorie, dar în ilegalitate. O ilegalitate ce se învîrte în jurul bunurilor și mai puțin a drepturilor, după expresia lui Foucault. Ilegalismul spiritului antreprenorial va evolua însă, de la ilegalismul bunurilor – furturile din întreprinderile de stat care aveau loc prin anii ’90 –, “tunurile” trase acestora, jocurile de întrajutorare, sau nenumăratele “Țigarete” –, la acela al drepturilor, cazul marilor escrocherii financiare și privatizări frauduloase realizate cu acte în regulă.

Vechiul spirit antreprenorial cuprindea chiar comunități. Îmi aduc aminte că mă găseam prin 1986 în ultimul sat românesc de la graniță, dincolo de care se găsea

cealaltă Bucovina, cea de nord. Satul era de țigani și nimeni nu se ducea la lucru, așa cum se întâmpla cu românii din satele din jur, care făceau naveta la fabricile de la Rădăuți. Oamenii aceștia nu trăiau prost și trăiau vara în acel sat iar iarna în Banat, unde aveau alte gospodării, cumpărate de la șvabii care plecau din țară. Aveau deci două locuințe, câte una în fiecare colț de țară, pentru iarnă și pentru vară, nu erau angajați "la stat" și reușeau să "se descurce" foarte bine. Evident că după '90 au devenit înfloritori, nici pe departe nu se pot compara cu românii rămași șomeri, cu pământ puțin și fără altă posibilitate decât să trăiască în ceea ce specialiștii numesc, fără emoție, "o agricultură de subsistență". Cu alte cuvinte, putem identifica astăzi forme de acțiune ale spiritului antreprenorial și în alte spații sociale decât cele definite de firmele private și ar fi interesant de știut ce investiții fac acum antreprenorii de origine romă.

Așa cum spuneam mai sus cele două principale lumi – cea care a trăit în centru și cea care a fost marginală - au avut ceva în comun: pentru a supraviețui, locuitorii lor au trebuit să fie cel puțin duplicitari, dacă nu reușeau să înșele. Controlul excesiv promovat de un întreg mecanism de partid și de stat a generat reacții de acest fel care au influențat, în cele din urmă și organele de control. Paradoxal, în urma experienței comuniste, statul a ieșit foarte slăbit iar organismele sale sînt, dacă nu bolnave, au totuși sănătatea șubredă. Acestor organisme le lipsește ethosul profesional și ca atare, în loc să restaureze autoritatea publică, o slăbesc. Oamenii ce lucrează aici știu cel mai bine slăbiciunile sistemului și nu se sfîșesc să profite de ele. În mod ironic, acestor organisme anemice li s-au prescris sarcini sublime. În locul unei evaluări sincere, care să conducă la minimalizarea disfuncțiilor, atît din interior cît și din exterior, aceste instituții sunt

înscrise într-o logică a maximizării eficienței. Idealul utopic revine astfel în noul design instituțional, astfel că organismele statului au obligația din nou, de a se apleca asupra detaliului. Opțiunea este pentru legalitate și nu pentru eficiență. Ele iau în vizor atît pe cel "minor" cît și pe cel "major". Nimeni nu face diferența și nimeni nu-și pune problema în termeni de costuri, dacă merită să aloce resurse ale controlului social în zone nesemnificative. Cum cel puternic reușește, prin complicitatea sau neputința celor din interior să evite sancțiunea, statul român are treabă numai cu cei slabi sau cei săraci. Ei plătesc impozitele, amenzile, ei fac pușcărie de cinci ani, dacă fură o găină. Și întrucît majoritatea acestor organisme au poziție de monopol în designul instituțional, protestul presei nu face decît gălăgie, singura noastră speranță rămînînd condiționările impuse de integrarea europeană. În unele situații, mecanismele sociale, cum este cazul impozitului global, reușesc să producă pacea socială, prin coalizarea celui slab și sărac cu cel puternic și bogat, împotriva statului, pe temeiul ilegalismelor de drepturi. Moralitatea se dizolvă pe porțiuni și treptat. Ideea societății civile se pierde în cuvinte în fața acestei realități. În aceste condiții, cum să-și găsească loc corectitudinea și onestitatea în sistemele valorice ale cetățenilor? Statul se găsește acum și incapabil și fără sprijin.

Sursele bogăției: în principal identific două surse ale bogăției, una legată de economia subterană și alta legată de privatizare. Amîndouă sunt definite de un numitor comun, existența unei strînse întrepătrunderi între lumea politică și lumea afacerilor. Alegerile de la 20 mai a consemnat victoria acelor politicieni, fără ideal, dar cu țeluri practice în viață, depășiți de moment, pe care nici nu-l înțelegeau și nici nu-l doreau să și-l asume. Noi nu am avut nici la 20 mai nici

după aceea, oameni de stat. Disputa existență la acea vreme legată de “tăiatul cozii ciinelui” ascundea, în fapt, două filosofii politice, cei care doreau existența unui stat liberal de tip modern, și cei care doreau de fapt un liberalism de secolul al XIX-lea, care să le permită îmbogățirea. Alegerile de la 20 mai au consemnat victoria unei majorități și consfințirea unei convenții sociale care a selectat într-un anume fel valorile, la nivelul partidelor, pe această rută, anume a unei alianțe specifice secolului al XIX-lea, în care guvernarea se face în sprijinul clasei guvernanților. Căci politicienii noștri nu au vrut să înțeleagă că rolul lor nu este de a se îmbogăți ei înșiși și familiile lor, ci de a face regulile pentru jocul social.

Nesepararea puterilor în stat a favorizat construirea de structuri clientelare. Acest fenomen s-a datorat unei opțiuni politice și filosofice socialist-liberale din partea făuritorilor designului instituțional actual, lucru care a delimitat fenomenul tranziției românești de altele, din spațiul est-european. Experiența poloneză a privatizării a plecat, așa cum susține Balcerowics, de la alte premise: „Privatizarea este o reformă fundamentală, atât economică cât și politică. Acest aspect este rareori pus în lumină. Privatizarea duce la separarea economicului de politic, la crearea de reguli de joc clare. Întotdeauna se vor găsi oameni politici preocupați de plasarea prietenilor lor în consiliile de administrație din întreprinderile publice sau de căutarea unor finanțări oculte (...). Dacă economia se privatizează e bine și pentru viața politică: oamenii politici nu mai sunt supuși tentației clientelismului. E bine și pentru economie: una din cauzele majore ale crizei economice o reprezintă legăturile primejdioase dintre o parte a responsabililor politici cu lumea finanțelor, a băncilor, cu restul economiei.”⁵. Dacă vom răsfoi presa vremii, vom

descoperi că despre modul în care s-a realizat tranziția în alte părți – Ungaria, Cehia sau Polonia – nu există informații, ca nu care cumva să ne deșteptăm prea devreme.

Această alianță a produs amânarea privatizării întrucât proaspăta burghezie română nu dispunea de capitalul necesar achiziționării. Pentru a reuși ea a construit acel eșafodaj al “garanțiilor bancare” care a condus la ruinarea fabricilor cumpărate, pe de o parte, și la blocarea investitorilor străini, pe de altă parte. Lipsite de capital, multe din întreprinderile românești au devenit niște epave, incapabile să asigure “munca”. Politicianul român a crezut tot timpul că proprietatea se asigură prin drept. El nu l-a citit pe Locke, care afirma că munca este fundamentul proprietății și că munca este cea care dă fiecărui lucru diferența de valoare. Cît despre investitorul străin, lucrurile ar merita o analiză mai atentă. Îmi permit aici să identific doar două aspecte. Unul, care ține de organicitatea spiritului nostru din anii '90, – amestec de reprezentări și emoții ce țineau de un marxism vulgar, “noi săracii” și ai unui naționalism obtuz, “noi românii” – care făcea să refuzăm străinul, deschiderea, economia monetară. Aceasta din urmă aducea ideea pericolului, a necesității tratării fiecărui mijloc ca un scop, a ruperii lanțului teleologic, atât de bine proiectat de comunism.⁶ “Nu ne vindem țara” ilustra un netăgăduit complex de inferioritate. Celălalt aspect ține de specularea acestui complex de către clasa noastră politică, care nu a fost interesată de realizarea unui bine general al termenului mediu și lung, ci a dorit propria ei îmbogățire, și transformarea ei în clasă burgheză.

Pe scurt, privatizarea frauduloasă a micșorat “plăcinta socială” – numărul săracilor a ajuns la aproape la 40 la sută din populația țării –, a obligat guvernele să utilizeze un sistem de impozitare crescută

care a aruncat o parte din economia noastră în zona subterană – cifrele oficiale apreciau că peste 35 la sută din tranzacțiile economice se desfășoară aici –, fapt ce a contribuit nu numai la generalizarea sărăcirii, ci și la generalizarea corupției.

Managementul: ajuns burghez, omul politic vrea să fie și manager sau director general. Asistăm în multe cazuri la această aplicație a ceea ce Noica numea “spiritul Cantemir în cultura românească”, politician, patron și manager, toate în același timp. Unui trecut prea puțin glorios, spiritului antreprenorial îi adaugă acum un management precar. Centrat pe controlul relațiilor clientelare, burghezul român nu a avut timp să învețe management strategic, “project management”, strategii de marketing. Are însă idei despre finanțe și contabilitate. Banii sunt distribuiți fără ca la bază să existe un plan de afaceri. Când vine la muncă nu știe precis dacă este patron sau manager. Raporturile de muncă din consiliul de administrație nu sunt definite de competență și implicit de puterea acesteia, ci de numărul de acțiuni de care dispune fiecare interlocutor. Când îi cere contabilei bani din casă o face în calitate de patron, care trebuie să meargă la o înfîlnire. Uită pe moment că ar trebui să fie manager, atent la toate cheltuielile. Achizițiile care le face sunt rodul unui pont politic pe care l-a obținut și nu au la bază o viziune. Cunosc firme ce se ocupă cu termopanul, dar care au făcut investiții și în creșterea fazanilor, sau firme de construcții ce au cumpărat o rafinărie. Nu de puține ori, obsesiile personale au devenit proiecte de dezvoltare. Aceste firme sunt definite de o cultură a puterii. Totul se mișcă în jurul figurii centrale. Nici o cheltuială nu se face, dacă nu o vede “șeful al mare”. Stilul de conducere este autoritar, “dacă nu-ți place, nu ai decît să ne lași în pace”, cam așa cum se discută cu colaboratorii apropiați. Subordonații sunt rapid

exmatriculați, dacă îndrăznesc să aibă idei. Ajunși singuri, înțeleg că nu pot controla totul. Frica de a nu fi furați - știu ei ce știu -, îi face incapabili să delege din autoritate. Conștiința represivă asupra detaliului – așa cum se exercita înainte de 1990 – revine acum la nivelul organizației economice.

Pentru a ilustra toate aceste lucruri îmi permit să reproduc, secvențial, aprecierile pe care le-am cuprins într-un raport de evaluare pe care l-am întocmit unei societăți comerciale private, la cererea acesteia.

“Firma s-a centrat din start pe factorul de producție și a generat un anume tip de management și o cultură organizațională bazate pe putere (în care există o figura centrală de la care puterea radiază în întregime). Cultura centrală ia naștere în organizațiile antreprenoriale mici și rezidă în încredere, empatie și comunicare personală, controlul este exercitat de la centrul prin selectarea indivizilor cheie, existînd puține reguli și proceduri și o birocrație redusă. În fapt ne găsim în situația unei organizații cu caracteristici politice și în care decizia este luată pe baza unei balanțe a puterii. O asemenea cultură presupune de regulă un stil de conducere autoritar, un sistem de evaluare și recompensare în mod aproape exclusiv pe recompense financiare și sancțiuni. Atîta timp cît dimensiunile firmei au fost mici iar provocările mediului economic controlabile, stilul cultural al organizației, în care includem stilul de conducere, sistemele de recompense, climatul organizațional etc. au fost funcționale, firma s-a mișcat repede, deciziile s-au luat rapid, adaptate unor situații surprinzătoare. Trebuie să spunem totuși că firma a beneficiat și de un context favorabil, legat de resursa umană, atît la nivelul execuției cît și la nivelul staffului. Pierderile din această

sferă nu au fost trecute la capitolul "costuri", tocmai din cauza reușitelor.

În noile condiții ale dezvoltării firmei, dar și ale pieței forței de muncă, ar fi nevoie de **altceva**, anume o politică legată de dezvoltarea resursei umane, de obținerea de loialități, angajamente și identificări din partea angajaților cu firma. Dezvoltarea a atras creșterea numărului de persoane cu studii superioare și în general a staffului, în sensul de oameni cheie, aici includem și, de exemplu, muncitorii competenți. De regulă aceste persoane sunt atente la stima față de sine, la respectul statutului, tocmai pentru că aceste valori le-au permis să ajungă profesional acolo unde sunt. Expresia pe care am auzit-o relativ des de la unii manageri este că oricine este înlocuibil iar cine nu-și atinge sarcinile pleacă imediat. Pare illogic să crezi că poți obține angajamentul total al cuiva în sarcină, care presupune printre altele identificarea lui cu organizația spunându-i în același timp că nu valorează mai nimic

Aș remarca apoi un alt aspect. Prin natura activității sale, firma dezvoltă activități cu risc semnificativ. Inerent activitatea este stresantă. Creșterea organizației a condus și la creșterea de stres în interiorul organizației, în special la manageri, pentru că firma încearcă să răspundă la provocările mediului în modul pe care-l știe și l-a experimentat în trecutul său. Pare evident că asupra managerilor planează atât o amenințare-cine nu e bun, pleacă -, cât și o cantitate semnificativă de stres. În aceste condiții, oricâtă bunăvoință ai avea, nu poți realiza un management în care să iei în considerare resursa umană. În plus, s-ar putea ca loialitățile unora dintre manageri să aparțină sferei "loialități negative", anume că ei rămân în firmă nu pentru că

"au ceva de spus în viață", ci pentru că nu au unde pleca și din această cauză ei nu vor fi activi și pro-activi, ci mai degrabă reactivi, solicitând ei înșiși forme de control, fiind dependenți în decizie și de poziția lor în sistem, întărind cultura puterii și contribuind într-un fel sau altul la o formă de risipă. Ne găsim astfel într-un cerc vicios.

Or, este posibil că centrarea exclusiv pe performanță, prin neglijarea aspectelor umane să fi generat părăsirea firmei de către angajați. Un studiu al fluctuației forței de muncă ar fi indicat din vreme ce schimbări ar fi trebuit fi întreprinse la un moment dat. Întârzierea într-un asemenea demers a produs plecarea unor persoane competente, amânarea unor schimbări și o deteriorare a imaginii firmei pe piața forței de muncă cu calificare superioară. Pare logic ca un specialist, conștient de valoarea sa, atent la stima față de sine și care se decide să plece din firmă să încerce să-și justifice actul față de cunoscuți, blamînd mai mult sau mai puțin organizația pe care a părăsit-o. Ne permitem să subliniem că plecarea unui specialist produce și alte costuri decât cele legate de propria persoană. El va genera un sentiment de frustrare la cei rămași, va trezi bănuieli cu privire la starea de sănătate a organizației părăsite, va produce costuri legate de integrarea noilor veniți, etc. Este mai mult ca probabil ca firma să nu aibă o imagine prea bună nici în interiorul ei și că moralul nu este foarte ridicat. Un studiu asupra climatului organizațional ar fi de mare folos pentru că ne arăta fața nevăzută a lucrurilor, anume pe ce ne putem baza. Pentru a avea o reprezentare plastică ar trebui să știm dacă această armată, cu soldații, ofițerii și generali săi, crede în victorie și are voința de a o realiza, fără a pune la socoteală armamentul, hrana sau îmbrăcămintea.

Este posibil să asistăm în cadrul firmei la o contradicție, între cerințele de dezvoltare, care ar solicita manageri autonomi și vizionari pe de o parte, și mecanismele de funcționare care solicită manageri autoritari, capabili să facă față problemelor curente; dacă nevoile de schimbare sunt resimțite la nivelul superior al managementului, la nivel inferior cerințele de funcționare ar solicita angajarea unui personal supus și care să nu amenințe prin competență poziția șefului; este posibil ca unii din cei rămași în firmă să se simtă amenințați de orice nou venit, tocmai pentru că cerințele pe care ei le-au satisfăcut cândva rămânând în firmă se modifică acum; analiza pe teren a situației a identificat la unii lideri tendințe autoritare care de regulă sunt asociate cu dorința de a controla situația. În acest caz, este posibil să ne găsim în fața unui paradox, anume ca managementul general să solicite o schimbare care să eșueze din cauza confruntării cu propria cultură organizațională.

Este posibil ca unele din problemele cu care se confruntă firma să derive, ca efect pervers tocmai din mecanismele actuale de funcționare și nu din provocările mediului; cu alte cuvinte, firma să irosească resurse semnificative pentru înlăturarea disfuncționalităților pe care singură și le produce.”

Cam așa se văd lucrurile din interior. Firmele noastre se confruntă cu mari probleme, iar tot ce înseamnă deschidere și competiție cu firmele europene le va surprinde nepregătite.

Stilul de viață: modul de viață al patronului-manager general este axat pe consum și simbol de status. Întregul mod de viață este centrat pe ideea recunoașterii reușitei sociale. Proprietățile achiziționate sunt elemente ale confirmării personal-

ității, în ansamblul ei. Prin ele își justifică valoarea atât cei care au aparținut “vechilor structuri”, care fac astfel dovada “autonomiei ideologice a calităților personale”, cât și cei care, marginalizați sau delincvenți în vechiul regim, își răscumpără astfel trecutul, în raport cu o societate care a fost cu ei “cruntă și nedreaptă”. Banii exprimă astfel o “sanctiune imediată pozitivă”, “un întăritor pentru acceptare”, (este prin urmare firesc, ca la atâtea succese și confirmări din partea realității, să nu mai auzi decât ceea ce vrei să crezi și nu împlător stilul de conducere este autoritar). Nimic mai departe de austeritatea începutului capitalismului așa cum o descrie Weber în “Etica protestantă și spiritul capitalismului”.

Pe bună dreptate cineva s-ar putea întreba: care ar fi caracteristicile culturale ale acestui design organizațional? Pentru a putea susține o formulă comparativă, vom alege schema teoretică a lui Hofstede. În consecință, consider că spiritul antreprenorial românesc s-ar caracteriza prin:

1. o distanță mare de putere între conducători și angajați, care semnifică orientarea de sus în jos în ceea ce privește comunicarea și o conducere mai degrabă autoritară decât participativ-democratică; în firmele românești este destul de greu să-ți contrazici șeful direct, directorul general sau patronul. În acest fel ele micșorează rata participării și a fidelizării angajaților. Managerii-patroni nu au viziune, dar vor să controleze tot ce mișcă în firmă. Acest exces de autoritate naște duplicitatea subalternilor care se coalizează în prezentarea de date false. În multe din aceste firme, șeful cel mare simte că este tras pe sfoară de subalterni și devine astfel și mai neîncrezător, fapt ce atrage un plus de autoritarism, închizându-se astfel cercul social. Un asemenea climat la nivel de organizație nu are cum să nu influențeze negativ relațiile comerciale dintre firme, în care

întârzierea respectării clauzelor este cel mai mic rău care ți se poate întâmpla.

2. o orientare mai degrabă masculină decât feminină, ceea ce înseamnă centrarea pe performanță și mai puțin pe elemente de calitate a vieții de muncă și a calității vieții; de altfel, dacă prima noțiune, "calitatea vieții de muncă" nici măcar nu a intrat în vocabularul managerilor, cea de calitate a vieții angajaților este considerată ca vetustă; din ceea ce am observat la managerii și patronii noștri nici prin cap nu le trece că ar trebui să construiască locuințe de serviciu pentru a aduce un specialist de mare valoare dintr-un colț de țară în firmă sau să creeze și să acorde facilități sociale pentru a-l menține în firmă;

3. o orientare pe termen scurt și mai puțin pe termen lung; spiritul nostru antreprenorial nu are planuri de dezvoltare pe termen mediu, prin urmare nu dispune de o viziune strategică asupra dezvoltării firmei; "om trăi și om vedea", cam așa se pun lucrurile în firmele noastre, care sunt mereu surprinse de lucruri urgente, în detrimentul celor importante.

4. în relația dintre securitate – incertitudine, spiritul antreprenorial este mai degrabă definit de incertitudine, în opoziție cu ceea ce așteaptă, de fapt, angajații;

5. individualism și nu colectivism; spiritului antreprenorial îi repugnă asumarea unei responsabilități sociale dincolo de ușile firmei și rareori este dispus să pună interesele publice înaintea celor proprii; problemele de protecția mediului, de dezvoltarea culturii rareori fac obiectul preocupărilor lor. De altfel, întregul sistem de sponsorizare este susținut de cei care au nevoie și care reușesc prin relații personale să-l activeze, întrucât la nivelul firmei nu există politici coerente în acest domeniu. Individualismul se manifestă și la nivel de organizație, în care fiecare director de divizie sau departament se concentrează mai mult pe reușita propriului sec-

tor și mai puțin pe reușita ansamblului. Acolo unde acest pericol este înțeles, rezolvarea se găsește într-un plus de autoritarism care generează efecte necontrolate ca cele expuse mai sus. Departamentalizarea și descentralizarea puterii este repudiată din motive care țin de lipsa de încredere.⁷

În esență, spiritul antreprenorial românesc este unul risipitor și implicit nerațional, în totală opoziție cu spiritul capitalist, care este centrat pe economisire și raționalitate. Dacă ceva nu se va schimba aici, să nu ne facem iluzii în chestiunea dezvoltării.

Note:

1. Drucker, Peter; F. *Inovația și sistemul antreprenorial; practică și principii*, Ed. Enciclopedică, București, p.1993;
2. Sombart, Werner, *Le Bourgeois*, Payot, Paris, 1926;
3. Weber, Max; *Etica protestantă și spiritul capitalismului*, Ed. Humanitas, 1993;
4. Zeletin, Ștefan, *Burghezia română-originea și rolul ei istoric*, Ed. Humanitas, 1991;
5. "Curentul", nr.5 (366), an III, Serie Nouă;
6. Moscovici, Serge, *Psihologia socială sau mașina de fabricat zei*, Polirom, 1997, p.168
7. Viorel Cataramă spune că a învățat din experiența lui de 12 ani de afaceri că "un singur om nu poate să conducă direct un imperiu". El nu mai crede în delegare de competențe, afirmând că "un om plătit să administreze o afacere nu va da rezultatele așteptate, pentru că dacă este fidel, este incompetent, iar dacă este competent, nu este corect" ("Capital", nr. 43 din 25.X.2001).

APELUL DE SEARĂ

În acest număr semnează

Ion Bogdan Lefter, scriitor, directorul revistei "Observator cultural", București

Bedros Horasangian, scriitor, București

Călin Vlasie, poet, eseist, directorul Editurii "Paralela 45", Pitești

Michael Astner, poet, publicist, Iași

Doru Mareș, poet, critic de teatru, directorul teatrului "Andrei Mureșanu" din Sfintu-Gheorghe

Gheorghe Iova, scriitor, București

Caius Dobrescu, scriitor, lector univ. dr., Universitatea "Transilvania" Brașov

Al Th. Ionescu, critic literar, Curtea de Argeș

Sorin Preda, scriitor, București

Romulus Bucur, scriitor, redactor-șef adjunct al revistei "Arca", Arad

Gheorghe Crăciun, scriitor, consilier editorial al Editurii "Paralela 45", Brașov

Alexandru Mușina, scriitor, directorul Editurii "Aula", Brașov

Andrei Bodiu, scriitor, lector univ. Universitatea "Transilvania", Brașov

Felicitas Hoppe, scriitoare, publicistă, Berlin, Germania

Sylvia Treudl, prozatoare, publicistă, Viena, Austria

Laurynas Katkus, poet, Vilnius, Lituania

Mike McCormack, scriitor, Dublin, Irlanda

Esad Babaëiș, poet, regizor, Ljubljana, Slovenia

Richard Wagner, scriitor, Berlin, Germania

Georges Hausemer, scriitor, Luxemburg

Mahir Özstaș, scriitor, Ankara, Turcia

Ales Steger, poet, Ljubljana, Slovenia

Raluca Benga, master, anul I, Facultatea de Litere, Universitatea "Transilvania", Brașov

Cristina Podoreanu, master, anul I, Facultatea de Litere, Universitatea "Transilvania", Brașov

Adrian Lăcătuș, asistent universitar, Universitatea "Transilvania", Brașov

Cornel Donea, student în anul II, Facultatea de Litere, Universitatea "Transilvania", Brașov

Mădălina Deteșanu, studentă în anul II, Facultatea de Litere, Universitatea "Transilvania", Brașov

Ștefan Ungurean, doctor în sociologie, lector univ. Universitatea "Transilvania", Brașov

Centre
Pompidou.

Avec
la
sin
With Paris
the

L'art d'aujourd'hui au cœur de Paris
Today's art in the heart of Paris
El arte de hoy en el centro de Paris

LIDO
de Paris

Magique Lido !
2001-2002

Colegiul de redacție:

Zoe Petre
Gheorghe Crăciun
Mircea Nedelciu
Mircea Martin
Costel Ionescu
Adrian Marino
Alexandru Mușina
Ovidiu Moceanu
Vladimir Tismăneanu

Redacția:

Andrei Bodiu
(redactor-șef)
Caius Dobrescu
(redactor-șef adjunct)
Marius Oprea
(redactor pentru
București)

Prezentarea artistică:

Adrian Timar

Ediția electronică:

Sorin Matei
[http://www.members.
tripod.com/interval](http://www.members.tripod.com/interval)

**Tehnoredactare
computerizată:**

Irina Astăluș
Nicolae Poantă
Monica Țăranu

Adresa poștală a revistei:
B-dul Eroilor 25 – Brașov

Tiparul: *S&G Print*
Tel.: 068/258888

Abonamentele se pot face la toate
oficiile poștale. Revista noastră se află
în catalogul RODIPET la numărul 7253

**Revista apare cu sprijinul
Muzeului Județean
de Istorie Brașov
și al
Asociației culturale
„Interval“**

în numărul viitor:
BRAȘOV – O NOUĂ IDENTITATE

I.S.S.N. 1220-5975